

Þriðjudaginn 3. febrúar 1987.

Nr. 227/1986. **Ákærvaldið**

(Bragi Steinarsson vararíkissaksóknari)
gegn

Kristjáni Torfasyni

(Benedikt Blöndal hrl.)

Ríkisstarfsmenn. Brot í opinberu starfi. Sératkvæði.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Magnús Thoroddsen, Bjarni K. Bjarnason, Guðmundur Jónsson og Halldór Þorbjörnsson og Jónatan Þórmundsson prófessor.

Héraðsdómi var með stefnu 8. ágúst 1986 áfrýjað til Hæstaréttar að ósk ákærða og að því er hann einan varðar en meðákærði í héraði vildi hlíta héraðsdómi. Af hálfu ákærvalds er málinu áfrýjað til þyngingar.

I.

Ákærði er í ákæru saksóttur fyrir brot í opinberu starfi sem talið er varða við 139. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, auk þess sem sakaratriði í I. kafla A og C eru einnig talin varða við 158. gr. sbr. 138. gr. sömu laga. Er atferli ákærða í inngangskafla ákæru gagngert lýst sem broti gegn 139. gr., sbr. orðalag ákærunnar: „...misnotað embættis- og starfsaðstöðu sína við bæjarfógeta-embættið ýmist sjálfum sér eða öðrum til ávinnings og fyrirgreiðslu og þá jafnframt með gerðum sínum hallað rétti hins opinbera ...“ Hins vegar er háttsemi ákærða eigi lýst sem brotum gegn 247. gr. né 249. gr. hegningarlaga. Þegar af þeirri ástæðu kemur eigi til mála að beita þeim ákvæðum, svo sem gert er í héraðsdómi, heldur verður málið dæmt á þeim grundvelli sem lagður er í ákærunni.

II.

I. kafli ákæru.

Sannað er að greiðslur þær sem um ræðir í A-C liðum þessa kafla voru inntar af hendi og síðar endurgreiddar í sjóð bæjarfógeta-embættisins eins og í ákæru greinir. Greiðsla sú sem um ræðir í

lið C.1. og fram fór í ágúst 1980 nam þó 500.000,00 krónum en ekki 350.000,00 krónum, sem mishermt er í ákæru, og 7.600,00 króna greiðsla 28. janúar 1982 var endurgreidd 26. febrúar s.á. en ekki 28. febrúar. Allar þessar greiðslur voru inntar af höndum sem endurgreiðslur á ofgreiddum þinggjöldum.

Ákærði hefur borið það fyrir sig að hann hafi sem innheimtumaður ríkissjóðs heimild til að líta til þess ef hann telji greiðslugetu skattgreiðanda ofboðið eða ef vænta megi lækkunar á álagningu, og geti hann þá samþykkt frestun á greiðslum eða jafnvel endurgreitt gjöld sem búið hafi verið að innheimta. Á þau sjónarmið þykir mega fallast. Hins vegar verður eigi séð að þau réttlæti endurgreiðslur sem ákærði innti af höndum til tveggja starfsmanna sinna (C.1-2) enda var hér fremur um að ræða eins konar lánveitingu en eðlilega umliðun í sambandi við innheimtu þinggjalda. Þá verður eigi fallist á að ákærði hafi haft heimild til þess að inna af höndum þær greiðslur til sjálfs sín sem um ræðir í A-lið og líta verður á sem lán úr sjóði til hans sjálfs. Þegar þau atriði I. kafla ákæru, sem nú hefur verið lýst, eru virt í heild, þykir ákærði með þeim hafa gerst brotlegur við 139. gr. almennra hegningarlaga.

Greiðslur voru færðar út af þinggjaldareikningum ákærða og starfsmanna hans. Þótt ákærði hafi samkvæmt því sem að ofan greinir eigi haft heimild til að inna þær af höndum verður ekki talið að um hafi verið að ræða ranga tilgreiningu í bókhaldi, gerða í blekkingarskyni, er þær voru færðar með ofangreindum hætti. Ber að sýkna ákærða af ákæru um brot gegn 158. gr. sbr. 138. gr. hegningarlaga.

II. kafli ákæru.

Hér er um að ræða 11 tékka sem tekið var við sem greiðslu á opinberum gjöldum og vitað var um við afhendingu að eigi var innistæða fyrir í greiðslubankanum. Ákæruefnið er eigi það að tekið var við tékkunum sem greiðslu, heldur að þeir hafi verið geymdir í sjóði um óhæfilega langan tíma og látið hjá liða að framvísa þeim í banka svo viðhaldið væri tékkarétti.

Um tékka Finnboga Ólafssonar (1. lið) er það að segja að í málinu kemur fram að ákærði hafi haft vitneskju um að álagning á Finnboga mundi verða lækkuð og að um það hafi verið talað að

tékkinn yrði aldrei sýndur í banka. Hafi álagning í raun verið lækkuð og þegar það hafði verið ákveðið hafi Finnþogi greitt gjöld sín að fullu og fyrri tékkinn jafnframt verið eyðilagður. Þykir ákærða hafa verið vítalaust eins og hér stóð á þótt hann sýndi tékkann eigi í banka né hæfist handa um innheimtuaðgerðir.

Tveir tékkanna (sbr. 3. og 6. lið) fengust greiddir í banka 6. maí 1983, en hinir voru í sjóði bæjarfógetaembættisins er endurskoðun fór fram hinn 18. sama mánaðar.

Ákærða var kunnugt um að innistæða var eigi fyrir tékkunum í greiðslubankanum og að þeir mundu því ekki fást greiddir þótt þeir yrðu sýndir. Þótt telja verði að dregist hafi úr hömlu að ákærði gengi eftir því að tékkarnir yrðu greiddir og að hann hefði átt að hefja innheimtuaðgerðir þegar í ljós kom að tékkaskuldararnir stóðu eigi við loforð sín um að innistæða yrði fyrir tékkunum á tilskildum dögum, þykir þó eigi verða talið að hann hafi með drætti þessum unnið til refsingar samkvæmt 139. gr. hegningarlaga.

Í ákæru sýnast það vera sérstök ákæruefni að ákærði hafi afturkallað bankainnlegg hinn 18. maí 1983. Í málflutningi fyrir Hæstarétti var ákæruefnið að þessu leyti skýrt svo að það tæki nú einungis til tékka þeirra sem um ræðir í 1. og 2. lið kaflans. Þegar af þeim ástæðum sem greindar eru í héraðsdómi kemur eigi til álita að refsa ákærða samkvæmt 139. gr. hegningarlaga að þessu leyti.

Samkvæmt þessu verður ákærði sýknaður af sakarefnum samkvæmt II. kafla ákæru.

III. kafla ákæru.

Hér kemur einungis til greina að refsa ákærða fyrir vöruafhengingar þær án lögboðinnar tollmeðferðar sem um ræðir í 1., 2. og 3. lið A-hluta, þar sem því var lýst yfir við flutning málsins fyrir Hæstarétti að fallist væri á sýknuákvæði héraðsdóms um 4. og 5. lið þessa hluta. Ber að staðfesta þá niðurstöðu héraðsdóms að sannað sé að ákærði hafi heimilað í nefndum þremur tilvikum afhendingu vörusendinganna án lögboðinnar tollmeðferðar. Þykir hann með því hafa brotið gegn 139. gr. almennra hegningarlaga. Hafa ber í huga að aðflutningsgjöld voru síðar greidd að fullu ásamt dráttarvöxtum.

III.

Refsing ákærða þykir með hliðsjón af 77. gr. almennra hegningarlaga hæfilega ákveðin 80.000,00 króna sekt til ríkissjóðs og vara-refsing sektar 25 daga varðhald.

Þá ber að staðfesta ákvæði héraðsdóms um sakarkostnað að því er ákærða varðar og dæma hann til greiðslu áfrýjunarkostnaðar svo sem nánar greinir í dómsorði.

D ó m s o r ð:

Ákærði, Kristján Torfason, greiði 80.000,00 króna sekt til ríkissjóðs, og komi 25 daga varðhald í stað sektar ef hún verður ekki greidd innan 4 vikna frá birtingu dóms þessa.

Ákvæði héraðsdóms um sakarkostnað er staðfest að því er ákærða varðar.

Ákærði greiði áfrýjunarkostnað sakarinnar, þar með talin saksóknarlaun í ríkissjóð, 100.000,00 krónur, og málsvarnaraun skipaðs verjanda síns, Benedikts Blöndals hæstaréttarlögmans, 100.000,00 krónur.

S é r a t k v æ ð i

Jónatans Þórmundssonar prófessors.

Ég er sammála atkvæði meirihluta dómenda um einstök ákæruatriði í I og II, að frátalinni ákæru fyrir rangfærslu skjala samkvæmt 158. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 (II, I. kafli ákæru). Þykir ákærði, svo sem talið er í héraðsdómi, einnig hafa gerst brotlegur við 1. mgr. 158. gr. hegningarlaga, að því leyti sem greiðslur þessar voru ranglega færðar í bókhaldi embættisins sem endurgreidd ofgreidd þinggjöld (liðir A og C í I. kafla ákæru). Gat ákærða ekki dulist, að slíkar færslur væru til þess fallnar að blekkja þá, er endurskoðuðu bókhald embættisins. Ekki þykir eiga að vísa til 138. gr. hegningarlaga í þessu tilviki.

Með hliðsjón af þeim ríku ábyrgðarkröfum, sem gera mátti til ákærða sem sérstaks trúnaðarmanns ríkisins og almennings, telst refsing ákærða hæfilega ákveðin varðhald í 3 mánuði. En samkvæmt 57. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, sbr. 4. gr. laga nr. 22/1955, þykir rétt með hliðsjón af atvikum málsins að fresta

fullnustu refsingar, þannig að hún falli niður eftir 2 ár frá uppkvaðningu dóms þessa, ef ákærði heldur almennt skilorð 57. gr. hegningarlaga. Er þá m.a. tekið tillit til þess, að óverulegt tjón hlaut af brotum ákærða.

Ég er sammála meirihluta dómenda um greiðslu sakarkostnaðar ákærði og fyrir Hæstarétti.

S é r a t k v æ ð i

Magnúsar Thoroddsen hæstaréttardómara.

Ég er sammála dómsatkvæði meirihlutans nema um eftirgreind atriði:

III. kafli ákæru.

Ákærði afhenti vörur án lögboðinnar tollmeðferðar svo sem rakið er í 1., 2. og 3. lið A-hluta í III. kafla ákæru. Þetta gerði ákærði, sem innheimtumaður ríkissjóðstekna í Vestmannaeyjum í greiðaskyni við ákveðinn skattþegn sinn, er átti í vandræðum, svo sem lýst er í hinum áfrýjaða dómi. Með þessum afgreiðslumáta tók ákærði á sig persónulega ábyrgð á því að ríkissjóður yrði ekki fyrir tjóni. Viðtakandi vörunnar greiddi hins vegar aðflutningsgjöld sjálfur síðar auk dráttarvaxta. Hann hafði því ekki ávinning af þessu, heldur hagræði, eins og á stóð. Ákærði sjálfur hafði heldur engan ávinning af þessu. Og þar sem ekki verður séð, að ríkissjóður hafi orðið fyrir tjóni, tel ég ekki rétt að refsa ákærða fyrir brot á 139. gr. almennra hegningarlaga vegna þess atferlis, sem honum er gefið að sök í framangreindum ákæruliðum. Við mat á refsinsæmi þessa verknaðar ákærða, sem ekki hafði hlotið áminningu, tel ég að hafa eigi í huga, að innheimtumaður ríkissjóðstekna verður að hafa nokkurt svigrúm við innheimtuna áður en hann vinnur sér til refsingar auk þeirrar fjárhagslegu ábyrgðar, sem hann bakar sér. Þá verður heldur ekki litið fram hjá því, að dómsmálaráðherra, stjórnsýslulegur yfirboðari ákærða, hafði talið rétt að þessi mál hans yrðu afgreidd eftir stjórnsýslulegum leiðum. Ég vil því sýkna ákærða af þessum ákæruliðum.

Samkvæmt framansögðu tel ég refsingu ákærða hæfilega ákveðna 30.000,00 króna sekt í ríkissjóð og komi 10 daga varðhald í stað sektar sé hún eigi greidd innan 4 vikna frá uppsögu dóms þessa.

Samkvæmt 2. mgr. 141. gr. laga nr. 74/1974 tel ég rétt, að ákveða, að sakarkostnaður í héraði og áfrýjunarkostnaður verði að einum þriðja hluta greiddur af ákærða, en að tveim þriðju hlutum úr ríkissjóði.

Dómur sakadóms Vestmannaeyja 7. júní 1986.

Ár 1986, laugardaginn 7. júní, var á dómþingi sakadóms Vestmannaeyja-kaupastaðar, sem háð var í Borgartúni 7 í Reykjavík af umboðsdómurum Gunnlaugi Briem yfirsakadómaras sem dómsformanni, Ásgeiri Pétursyni bæjarfógeta og Haraldi Henryssyni sakadómaras, kveðinn upp dómur í sakadómsmálinu nr. 95-96/1986: Ákærvaldið gegn Kristjáni Torfasyni og X, sem tekið var til dóms 2. þ.m.

Málið er höfðað með ákæruskjali ríkissaksóknara, dagsettu 30. ágúst 1985 „fyrir sakadómi Vestmannaeyja á hendur Kristjáni Torfasyni bæjarfógeta, Sóhlíð 17, Vestmannaeyjum, fæddum 4. nóvember 1939 í Reykjavík, og X..., báðum fyrir brot í opinberu starfi, ákærða Kristjáni fyrir brot í embættisstörfum sem bæjarfógeti í Vestmannaeyjum, en ákærða X fyrir brot í starfi sem aðalbókari og um stundarsakir sem gjaldkeri við sama embætti. Báðum ákærðu er gefið að sök að hafa með gerðum sínum, sem lýst er í I.-III. kafla ákæru, hvor um sig og báðir saman, misnotað embættis- og starfsaðstöðu sína við bæjarfógetaembættið, ýmist sjálfum sér eða öðrum til ávinnings og fyrirgreiðslu og þá jafnframt með gerðum sínum hallað rétti hins opinbera og rýrt að sama skapi hlut þess í sjóðum embættisins frá því sem annars hefði verið.

I. kafli.

Málið er höfðað gegn báðum ákærðu fyrir lánveitingar til sjálfra sín og annarra úr sjóðum embættisins, *annars vegar* lánveitingar sem ákærðu allar rangfærðu eða létu rangfæra á kvittunum fyrir móttöku þeirra greiðslna á þinggjaldakortum og í bókhaldi embættisins sem um væri að ræða endurgreidd ofgreidd þinggjöld viðkomandi þinggjaldaárs hjá þeim er lánið móttók, þrátt fyrir að um slíka ofgreiðslu hefði í engu þeirra tilvika verið um að ræða, *hins vegar* lán sem ákærðu veittu sjálfum sér og ákærði X einnig öðrum gegn innistæðulausum tékkum sem ákærðu létu síðan geyma í sjóði embættisins án þess að tékkunum væri framvísað við banka til skuldfærslu á viðkomandi tékkareikningum.

A. Lánveitingar ákærða Kristjáns til sjálfs sín, sem færðar voru út af þinggjaldakortum:

1980:	12. nóvember	gkr.	300.000
	19. nóvember	"	300.000
		alls gkr.	600.000

Samkvæmt þinggjaldakorti var ofangreind fjárhæð endurgreidd 10. desember 1980.

1981:	27. júlí	kr.	5.000
	24. september	"	2.000
		kr.	7.000

Samkvæmt þinggjaldakorti var ofangreind fjárhæð endurgreidd 23. desember 1981.

1982:	3. ágúst	kr.	30.000
-------	----------	-----	--------

Samkvæmt þinggjaldakorti var ofangreind fjárhæð, ásamt eftirstöðvum þinggjaldaskuldar ákærða, skuldfærð á viðskiptareikning ákærða hjá embættinu 6. desember 1982.

B. Lántaka ákærða Kristjáns með notkun innistæðulauss tékka:

Sem innborgun á skuld sína á viðskiptareikningi við embættið lét ákærði, þann 31. desember 1982, færa greiðslu kr. 65.000. Þá greiðslu greiddi ákærði þann dag með tékka nr. 895188 á hlaupareikning sinn nr. 2020 við Útvegsbanka Íslands, Vestmannaeyjum, sem þá var án fullnægjandi innistæðu og var geymdur í embættissjóði og ekki framvísað við banka til skuldfærslu á reikning ákærða fyrr en 31. janúar 1983.

C. Lánveitingar ákærða Kristjáns til annarra, sem færðar voru út af þinggjaldakortum:

1. Lánveitingar til Kolbrúnar Kristinsdóttur, gjaldkera við bæjarfógetaembættið:

1980:	4. ágúst	gkr.	201.000
	29. ágúst	"	201.000
	10. september	"	200.000
		alls gkr.	602.000

Samkvæmt þinggjaldakorti Kolbrúnar var lánið endurgreitt 5. febrúar 1981 með kr. 6.020.

1980:	(Lán greiðslufærð út af þinggjaldakorti Sigurðar Greipssonar, eiginmanns Kolbrúnar).		
	Í ágúst (án dagsetningar)	gkr.	350.000.

Samkvæmt þinggjaldakorti Sigurðar var lánið endurgreitt þannig:

	Í ágúst (án dagsetningar)	gkr.	350.000
	Í júní 1981	með kr.	1.500
1981:	11. desember	kr.	8.000

Samkvæmt þinggjaldakorti Kolbrúnar var lánið endurgreitt 31. desember 1981.

1982:	12. maí	kr.	5.000
	14. júní	“	15.500
	1. nóvember	“	12.000
	alls	kr.	32.500

Samkvæmt þinggjaldakorti Kolbrúnar voru lán þessi endurgreidd þannig:

	19. maí	kr.	5.000
	15. júní	“	15.500
	27. desember	“	10.000
	7. febrúar 1983	“	1.695
	4. mars 1983	“	305
	alls	kr.	32.500

1982:	(Greiðslufært af þinggjaldakorti Sigurðar Greipssonar)		
	28. janúar	kr.	7.600

Samkvæmt þinggjaldakorti Sigurðar var ofangreind fjárhæð endurgreidd 28. febrúar 1982.

2. Lánveitingar til Ragnhildar Mikaelsdóttur, spjaldskrárritara og síðar gjaldkera við bæjarfógetaembættið:

1981:	14. september	kr.	2.000
	2. nóvember	“	2.000
	alls	kr.	4.000

Samkvæmt þingjaldakorti Ragnhildar voru lán þessi endurgreidd þannig:

	2. október 1981	kr.	2.000
	31. desember 1981	“	2.000
	alls	kr.	4.000

D. Lánveitingar ákærða X til sjálfs sín, sem færðar voru út af þingjaldakortum:

— — —

E. Lántökur ákærða X með notkun innistæðulausra tékka og önnur lán úr sjóði:

— — —

F. Lánveitingar ákærða X til annarra:

— — —

II. kafli.

Gegn ákærðu er málið höfðað fyrir að geyma í sjóði embættisins um óhæfilega langan tíma eftirgreinda 11 tékka sem allir voru með samþykki ákærða Kristjáns teknir í sjóð til greiðslu á opinberum gjöldum enda þótt vitað væri að tékkarnir væru allir innistæðulausir við viðtöku þeirra, og láta síðan hjá líða um margra mánaða skeið að framvísa tékkunum við banka svo viðhaldið væri tékkarétti samkvæmt 1. mgr. 29. gr. laga um tékka nr. 94, 1933, og þá að bakfæra þá tékka í bókhaldi embættisins, sem við framvísun reyndust innistæðulausir.

Ennfremur, sbr. 1., 2., 4., 6. og 7.-8. tölul. þessa kafla, að afturkalla samdægurs frá Útvegsbanka Íslands, Vestmannaeyjum, bankainnlegg með tékkum, samtals kr. 2.168.238, sem ríkisendurskoðun útbjó til innleggs á hlaupareikning bæjarfógetaembættisins nr. 2 í Útvegsbanka Íslands, Vestmannaeyjum, við sjóðtalningu þann 18. maí 1983, án þess að tékkarnir væru bankastimplaðir eða bæru það með sér að þeim hefði þann dag verið framvísað við banka, svo og fyrir síðari meðferð þessa greiðsluinnleggs eins og rakið verður.

Tékkarnir eru þessir:

1. Tékki nr. 876120, kr. 144.173, útgefinn 31. desember 1982 af Finnþoga Ólafssyni á hlaupareiknig Nets hf. nr. 1015 við Útvegsbanka Íslands, Vestmannaeyjum, notaður sama dag til greiðslu eftirstöðva þingjaldaskuldar Nets hf.

Tékkinn var geymdur í sjóði við sjóðtalningu ríkisendurskoðunar þann 18. maí 1983, án þess að tékkanum hefði verið framvísað við banka. Tékkinn var í innleggi, sem ríkisendurskoðun útbjó til bankainnleggs við sjóðtalningu þann dag en ákærðu afturkölluðu sem áður er lýst. Þann 27. maí 1983 var tékkinn innleystur af útgefanda, sem fékk tékkann afhentan hjá ákærða Kristjáni.

2. Tékki nr. 896887, kr. 77.112, útgefinn 31. desember 1982 af Jóni Inga Guðjónssyni, með útgáfudagsetningu 20. janúar 1982 (sic) á hlaupareikning útgefanda nr. 4612 við Útvegsbanka Íslands, Vestmannaeyjum, notaður sama dag til greiðslu eftirstöðva þingjaldaskuldar útgefanda.

Um geymslu og meðferð þessa tékka, sjá II. kafla, 1. tölul. 2. málslíð.

Tékkinn var bakfærður sem innistæðulaus í bókhaldi embættisins þann 26. maí 1983.

3.-4. Tékkar nr. 69619 og 69620, kr. 40.000, og kr. 42.962, útgefnir 30. desember 1982 af Erlendi Péturssyni, báðir án útgáfudagsetninga, á hlaupareikning útgefanda nr. 251 við Sparisjóð Vestmannaeyja, báðir notaðir við útgáfu til greiðslu á eftirstöðvum þingjaldaskuldar útgefanda. Fyrri tékkinn, kr. 40.000, var geymdur í sjóði allt til 6. maí 1983, en þá framvísað í banka og hann tekjufærður embættinu. Um meðferð og geymslu síðari tékkans, sjá II. kafla 1. tölul. 2. málslíð.

Þeim tékka, kr. 42.962, var framvísað við banka að nýju 26. maí 1983 í innleggi frá embættinu.

5. Tékki nr. 875124, kr. 67.171, útgefinn 31. desember 1982 af Öldu Alfreðsdóttur f.h. Trésmiðjunnar, Vestmannaeyjum, á hlaupareikning þess firma nr. 151 við Útvegsbanka Íslands, Vestmannaeyjum, notaður sama dag til greiðsluskila á innheimtum þinggjöldum starfsmanna Trésmiðjunnar.

Tékkinn var geymdur í sjóði allt til 17. maí 1983, er embættisathugun ríkisendurskoðunar hjá bæjarfógetaembættinu var byrjuð, en þann dag bókfærði ákærði X tékkann úr sjóði og skuldfærði jafnframt í bókhaldi embættisins Knattspyrnufélagið Tý fyrir sömu fjárhæð og nam tékkafjárhæðinni.

6. Tékki nr. 876784, kr. 30.165, útgefinn 31. desember 1982 af Ólafi Runólfssyni á hlaupareikning útgefanda nr. 2958 við Útvegsbanka Íslands, Vestmannaeyjum, notaður sama dag til greiðslu eftirstöðva þingjaldaskuld-

ar útgefanda. Tilgreind útgáfudagsetning á tékkanum var 25. febrúar 1983 en þeirri dagsetningu var síðar breytt í 15. apríl.

Um geymslu og meðferð þessa tékka, sjá II. kafla, 1. tölul. 2. málslíð.

Tékkannum var framvísað við banka að nýju 26. maí 1983 í innleggi frá embættinu.

7.-8. Tékkar nr. 879796 og 879797, kr. 138.159 og kr. 57.654, útgefnir 30. desember 1982 af Guðjóni Pálssyni á hlaupareikning Ufsabergs hf. nr. 292 við Útveggsbanka Íslands, Vestmannaeyjum, báðir notaðir við útgáfu, sá fyrri til greiðslu eftirstöðva þinggjaldaskuldar Ufsabergs hf., sá síðari til greiðslu eftirstöðva þinggjaldaskuldar Guðjóns Pálssonar.

Um geymslu og meðferð beggja þessara tékka, sjá II. kafla, 1. tölul. 2. málslíð.

Þann 26. maí 1983 fjarlægði ákærði X báða tékkana úr bankainnleggi því er ríkisendurskoðun hafði útbúið og færði í blekkingarskyni í bókhaldi embættisins andvirði þeirra, samtals kr. 195.813, ásamt eigin skuldum sínum við embættissjóð, samtals kr. 450.813, úr sjóði sem útborgun á þinggjaldakorti Ufsabergs hf. Eigin skuldir ákærða X við embættissjóð, sem hér getur, voru tékki, kr. 240.000, sbr. I. kafla E, 1. tölul., og önnur lán ákærða X úr sjóði, kr. 15.000, sbr. I. kafla E, 2. tölul., alls kr. 255.000.

Samkvæmt þinggjaldakorti Ufsabergs hf. var fjárhæð þessi endurgreidd embættinu að hluta 27. september 1983, kr. 240.000, og eftirstöðvar skuldfærslufjárhæðar, kr. 210.813, voru endurgreiddar 30. desember 1983.

9. Tékki, kr. 120.178, útgefinn 30. desember 1983 af Pálma Lórentssyni á hlaupareikning Gestgjafans nr. 311 við Sparisjóð Vestmannaeyja, notaður sama dag til greiðslu gjaldfallins söluskatts og rúllugjalds Gestgjafans tímaibilið september til nóvember 1982.

Tékkinn var geymdur í sjóði allt til 18. maí er sjóðtalning ríkisendurskoðunar fór fram, en þann dag lét ákærði X útgefanda tékkans endurnýja tékkann með nýjum tékka sömu fjárhæðar, dagsettum þann dag. Hinn endurnýjaði tékki var á sparisjóðsreikning útgefanda nr. 1888 við Sparisjóð Vestmannaeyja og var í bankainnleggi, sem ríkisendurskoðun útbjó við sjóðtalninguna þann dag en ákærðu síðar afturkölluðu sem áður er lýst. Tékkinn var fjarlægður úr fyrrgreindu bankainnleggi og innleystur af útgefanda hjá bæjarfógetaembættinu einhvern tíma eftir 26. maí 1983.

10.-11. Með tveimur tékkum þeim fyrri dagsettum 28. janúar 1983, kr. 75.882, þeim síðari dagsettum 1. mars 1983, kr. 90.378, greiddi Pálmi Lórentsson á útgáfudögum tékkanna til bæjarfógetaembættisins gjaldfallinn söluskatt Gestgjafans, með þeim fyrri söluskatt desember 1982 en með þeim síðari söluskatt janúar 1983.

Um geymslu og meðferð beggja þessara tékka, sjá II. kafla, 9. tölul.

2. málslið. Hinn endurnýjaði tékki, sem útgefinn var 18. maí 1983, var að fjárhæð kr. 166.260, sem nam samanlagðri fjárhæð beggja tékkanna.

Þeim tékka var framvísað við banka með innleggi 27. maí 1983 frá embættinu.

III. kafli

Gegn ákærðu hvorum um sig eins og rakið verður er málið höfðað fyrir að hafa heimildarlaust, ákærði Kristján í embættisnafni en ákærði X í nafni bæjarfógetaembættisins í Vestmannaeyjum, án lögboðinnar tollmeðferðar og greiðslu aðflutningsgjalda eða móttöku fjártryggingar samkvæmt reglum um bráðabirgðatollafgreiðslu nr. 23, 29. janúar 1982 heimilað eftirtalдар afhendingar til viðtakanda á ótollafgreiddum varningi frá tollgeymslusvæði Eimskipafélags Íslands hf. í Vestmannaeyjum.

A. Ákærði Kristján:

1. Þann 6. desember 1982 látið meðákærða X heimila afhendingu til Pálma Lórentssonar á loftjöfnunartæki, sem kom til landsins 20. október 1982 með ms. Dettifossi.

Aðflutningsgjöld samkvæmt aðflutningsskýrslu, dagsettri 6. desember 1982, voru enn ógreidd við athugun ríkisendurskoðunar 17. maí 1983 á tollafigreiðsluháttum hjá embættinu. Aðflutningsgjöldin voru greidd embættinu 24. október 1983.

2. Sama dag látið meðákærða X heimila afhendingu til sama aðila á ventli og blásara, sem kom til landsins 20. september 1982 með ms. Eyrarfossi.

Aðflutningsgjöld samkvæmt aðflutningsskýrslu, dagsettri 8. desember 1982, voru enn ógreidd við áðurgreinda athugun ríkisendurskoðunar 17. maí 1983. Þau voru greidd embættinu 7. október 1983.

3. Þann 9. desember 1982 heimilað afhendingu til sama aðila á loft-hreinsibúnaði, sem kom til landsins 5. október 1982 með ms. Eyrarfossi.

Aðflutningsskýrsla hafði enn eigi verið lögð inn hjá bæjarfógetaembættinu er framangreind athugun ríkisendurskoðunar fór fram 17. maí 1983. Aðflutningsgjöld voru greidd embættinu 30. september 1983.

4. Þann 10. desember 1982 látið meðákærða X heimila afhendingu til sama aðila á borð- og húsbúnaði, sem kom til landsins 8. desember 1982 með ms. Mánafoffi.

Aðflutningsskýrsla hafði enn eigi verið lögð inn hjá bæjarfógetaembættinu er framangreind athugun ríkisendurskoðunar fór fram 17. maí 1983. Aðflutningsgjöld voru greidd embættinu 7. október 1983.

5. Þann 17. desember 1982 heimilað afhendingu til sama aðila á upp-þvottavél, sem kom til landsins 14. desember 1982 með ms. Dettifossi.

Aðflutningsskýrsla hafði enn eigi verið lögð inn hjá bæjarfógetaembættinu er framangreind athugun ríkisendurskoðunar fór fram 17. maí 1983. Aðflutningsgjöld voru greidd embættinu 30. september 1983.

B. Ákærði X:

— — —

IV. kafli.

Refsiákvæði og dómkröfur.

Framangreind brot ákærðu, sem lýst er í I.-III. kafla ákæru, teljast varða við 139. gr. almennra hegningarlaga nr. 19, 1940. Brot ákærða Kristjáns, sem lýst er í I. kafla, liðum A og C, 1. og 2. tölul. og brot ákærða X, sem lýst er í I. kafla, lið D, og II. kafla, 5. tölul., 2. málslið, og 7.-8. tölul., 3. málslið, teljast einnig varða við 1. mgr. 158. gr., sbr. 138. gr. sömu laga.

Þess er krafist, að ákærðu verði dæmdir til refsingar og til greiðslu alls sakarkostnaðar.“

Í þinghaldi 15. maí sl., er upphaflega átti að flytja málið, kvað sækjandi dómkröfur vera sem hér segir:

„Að ákærðu verði báðir sakfelldir samkvæmt ákæru og dæmdir til refsingar samkvæmt þeim lagaákvæðum, er í ákæru greinir, þó með þeim breytingum, að allar fjártökur ákærða X, sem lýst er í I. kafla ákæru, liðum D. E. og F. og II. kafla, 7.-8. tölulið, 3., sbr. 4. málslið, teljast varða við 1., sbr. 2. mgr. 247. gr., sbr. 138. gr. almennra hegningarlaga í stað 139. gr. auk 1. mgr. 158. gr., sbr. 138. gr. sömu laga, eins og í ákæru er lýst.

Ákærðu verði ennfremur dæmdir til greiðslu sakarkostnaðar, þar með talin saksóknarlaun til ríkissjóðs.“

Benedikt Blöndal hrl., verjandi ákærða Kristjáns Torfasonar, hefur krafist þess að ákærði verði sýknaður af öllum ákæruatriðum og sakarkostnaður lagður á ríkissjóð, þar með talin málsvarnarlaun til verjanda. Sveinn Snorrason hrl. verjandi ákærða X. hefur krafist þess að ákærði verði sýknaður af ákæru um brot á XXVI. kafla almennra hegningarlaga nr. 19, 1940 og að yfirsjónir ákærða verði virtar til viðurlaga samkvæmt 139. gr. almennra hegningarlaga sbr. 3. mgr. (sic) 74. gr. sömu laga til sektargreiðslu eða skilorðsbundinnar refsivistar samkvæmt 57. gr. og til vara samkvæmt 57. gr. a. sömu laga.

Ríkissaksóknari leitaði umsagnar dóms-og kirkjumálaráðuneytisins með bréfi, dagsettu 7. nóvember 1984 um mál þetta skv. 2. mgr. 21. gr. laga nr. 74, 1974 um meðferð opinberra mála. Í svarbréfi ráðuneytisins, sem dagsett er 23. janúar 1985, segir m.a. á þessa leið:

„Rannsókn embættis rannsóknarlögreglustjóra ríkisins er tvíþætt. Að hluta til beinist hún að embættisfærslu bæjarfógeta, Kristjáns Torfasonar, og telur þetta ráðuneyti að þar sé um að ræða umfjöllun um málefni stjórnsýslulegs eðlis, svo sem fram kemur í bréfi ráðuneytisins til fjármálaráðuneytis, dags. 11. desember sl., sem hér með fylgir í ljósríti. Telur ráðuneytið rétt að haldið verði áfram umfjöllun dómsmálaráðuneytis og fjármálaráðuneytis um það efni, sbr. einnig í því sambandi bréf fjármálaráðuneytis, dags. 31. desember sl., en fjármálaráðuneytið fjallar svo sem kunnugt er efnislega um fjárheimtumálefni embætta sýslumanna og bæjarfógeta, en þau lúta stjórnsýslulegri yfirstjórn dómsmálaráðuneytis.

Um þau atriði rannsóknarinnar sem beinast að ráðstöfunum aðalbókara embættisins X, með fjármálaefni þess án heimildar bæjarfógetans sjálfum sér eða öðrum aðilum til fjármunalegs ávinnings, telur ráðuneytið eðlilegt að komi til aðgerða af ákærvalds hálfu.“

Dóms- og kirkjumálaráðuneytið sendi fjármálaráðuneytinu í tilefni af bréfi ríkissaksóknara málið til umsagnar og athugunar með bréfi, dagsettu 11. desember 1984 og segir þar m.a:

„Þetta ráðuneyti vill á þessu stigi umfjöllunar rannsóknarinnar einvörðungu lýsa þeirri skoðun sinni að þau atriði rannsóknarinnar sem beinast að embættisfærslu bæjarfógeta, Kristjáns Torfasonar, fjalli um málefni stjórnsýslulegs eðlis, og séu eðli máls samkvæmt umfjöllunarefni dómsmálaráðuneytis og fjármálaráðuneytis. Telur þetta ráðuneyti að stjórnun þeirra ráðuneyta á meðferð málefna embætta sýslumanna og bæjarfógeta mundi geta raskast verulega ef trúnaðarbrestur yrði milli embættismanna og ráðuneytanna. Sýnast ekki vera vandkvæði á að við verði komið aðhaldsaðgerðum, sem rannsóknin gefur efni til, með stjórnsýsluráðstöfunum sem þetta ráðuneyti er reiðubúið að standa að með fjármálaráðuneytinu.“

Svarbréf fjármálaráðuneytisins er dagsett 31. janúar 1984 og er þar eftirfarandi tekið fram m.a.:

„Ráðuneytið tekur undir þau sjónarmið sem fram koma í bréfi ríkisendurskoðunarinnar og er sammála dómsmálaráðuneytinu um nauðsyn aðhaldsaðgerða til að tryggja að embættisfærsla fari eigi úrskaiðis framvegis svo sem nú virðist raun á skv. greinargerðum ríkisendurskoðunarinnar og rannsóknarlögreglunnar.

Fjármálaráðuneytið telur það viðfangsefni dómsmálaráðuneytisins að fjalla um hugsanlegan refsipátt máls þess er hér um ræðir. Hins vegar telur fjármálaráðuneytið nauðsynlegt að við alla málsmeðferð verði þess gætt að ríkissjóður verði með öllu skaðlaus vegna hugsanlegra brota starfsmanna embættisins í starfi.“

Málavextir eru þessir:

Hinn 20. maí 1983 ritaði ríkisendurskoðandi dómsmálaráðuneytinu svohljóðandi bréf:

„Dagana 17.-19. þ.m. var framkvæmd embættisathugun hjá embætti bæjarfógetans í Vestmannaeyjum.

Rétt þykir að skýra ráðuneytinu nú þegar frá niðurstöðum tveggja þátta þessarar athugunar sem nánar eru skýrðir í sérstökum skýrslum með bréfi þessu.

Við athugun á tollafgreiðsluháttum hjá embættinu kom í ljós að í því efni var ýmsu ábótavant, bæði hjá embættinu sjálfu og hjá sumum þeim fyrirtækjum, sem sjá um vörslu og afgreiðslu ótollafgreiddra vara. Sérstaklega er það athugavert að starfsmenn embættisins heimili afhendingar ótollafgreiddra vara. Í sumum tilvikum var um að ræða fyrirtæki þar sem viðkomandi starfsmaður embættisins hafði hagsmuna að gæta.

Við talningu á sjóði embættisins kom fram að allmikið af ávísunum hafði legið lengi í sjóði án þess að þeim væri framvísað í banka. Meðal þeirra var ávísun að fjárhæð kr. 240.000,00 útgefin af aðalbókara embættisins X, þann 21. mars 1983.

Að áliti ríkisendurskoðunarinnar er hér um óviðunandi ástand að ræða og óskast málið tekið til meðferðar hjá ráðuneytinu.“

Dómsmálaráðuneytið framsendi bréfið til ríkissaksóknara með bréfi dagsettu 18. júlí s.á. og segir þar á þessa leið:

„Hér með framsendist til frekari meðferðar bréf ríkisendurskoðunar, dags. 20. maí sl., ásamt fylgiskjöllum, varðandi óheimila meðferð aðalbókara embættisins á tilgreindum málefnum við embættið.“

Ríkissaksóknari framsendi rannsóknarlögreglustjóra bréf þetta með bréfi dags. 29. s.m. Felur hann rannsóknarlögreglu rannsókn málsins á grundvelli skýrslna ríkisendurskoðunar og fylgiskjala.

Fram hefur komið í framburði ákærða Kristjáns Torfasonar að hann var skipaður bæjarfógeti í Vestmannaeyjum 13. desember 1973 frá og með 15. s.m. Meðákærði X kom til starfa við embættið árið 1972. Meðákærði var fyrst fulltrúi en síðan aðalbókari og jafnframt skrifstofustjóri. Hann sá um bókhald og hafði umsjón með bankareikningum ásamt ýmsum tilfallandi störfum. Gjaldkeri embættisins var undir stjórn ákærða Kristjáns, en tók við fyrirmælum frá ákærða X ef því var að skipta. Gjaldkeri hafði fyrst og fremst vörslu á sjóði. Gerði gjaldkeri upp sjóðinn daglega og lagði inn á banka að jafnaði daginn eftir. Þetta var almenn regla, en í undantekningartilfellum fór annar hvor ákærðu með innlegg í bankann ef þeir áttu ferð þangað á þeim tíma sem bankainnlegg áttu að fara. Ásta Traustadóttir skrifstofustúlka sá um afgreiðslu tollskjala, en Angantýr Elíasson var lögskráningarstjóri og gegndi tollvarðarstarfi að hluta.

Ákærði X kveðst hafa verið ráðinn fulltrúi hjá bæjarfógetanum í Vestmannaeyjum 26. apríl 1972. Síðar var því starfsheiti breytt í aðalbókari, en starfssviðið var áfram hið sama. Starf ákærða var fólgið í daglegum rekstri embættisins eða því sem til fellur á skrifstofu, og hann var nokkurs konar skrifstofustjóri. Ákærði sá um bókhald embættisins. Hann hafði ekki mannaforræði sem slíkt, en gjaldkerinn var óbeint undir stjórn hans. Í fjarveru bæjarfógeta hafði ákærði stjórn á skrifstofuhaldi. Gjaldkeri hafði fyrst og fremst aðgang að sjóði embættisins sem var í vörslu hans og hann einn hafði lykil að peningakassa.

Sjóður embættisins var gerður upp eftir hvern dag á þar til gerð eyðublöð. Yfirleitt var alltaf lagt inn daglega þ.e. frá deginum áður, þegar búið var að stemma sjóðinn af. Var það aðalreglan að fara að morgni og leggja inn. Ekki var farið með innlegg ef lítil upphæð hafði komið inn. Gjaldkeri sá um að leggja inn og gera sjóðinn upp. Ef gjaldkeri var veikur eða fjarverandi þá greip ákærði inn í. Lagt var inn á hlaupareikning nr. 2 hjá Útvegsbankanum í Vestmannnaeyjum, og var það eini veltufjárreikningurinn, sem embættið var með.

I. kafli.

Föstudaginn 16. september 1983 voru Guðmundur Guðjónsson rannsóknarlögreglumaður og Ingi K. Magnússon, starfsmaður ríkisendurskoðunar, að leita greiðslugagna á bæjarfógetaskrifstofunni í Vestmannaeyjum á móti innistæðulausum tékkum sem geymdir höfðu verið í sjóði embættisins sem peningar.

X, aðalbókari bæjarfógetaembættisins, hafði í skýrslu hjá rannsóknarlögreglu þann 31.8. 1983, skýrt frá því að hann hefði fært innistæðulausan tékka að fjárhæð kr. 240.000,00, útgefinn á eigin reikning, ásamt tveim tékkum útgefnum af Guðjóni Pálssyni, sem útborgun á þinggjöldum Ufsabergs hf. Hér var um að ræða tékka sem voru í sjóði við sjóðtalningu ríkisendurskoðunar þann 18.5. 1983. X lagði tékkana og afrit af þinggjaldakvittun (tölvuútskrift) fram hjá rannsóknarlögreglu daginn eftir. Við athugun á þessum gögnum og skýrslutöku af X í framhaldi af því kom fram að X hafði þann 26.5. 1983 tekið sér lán úr sjóði embættisins með því að færa það sem útborgun á þinggjöldum Ufsabergs hf. samhliða útborgunarfærslu tékkafjárhæðanna.

Þegar Ingi K. Magnússon ætlaði að fara að leiðrétta þessar færslur fann hann í fylgiskjalamöppu gögn um útborgun ofgreiddra þinggjalda til nokkurra manna. Gat þetta ekki staðist þar sem inneign þinggjalda var ekki fyrir hendi. Hér var aðallega um að ræða starfsmenn bæjarfógetaembættisins og aðila tengda því, en einnig fleiri. Vöknuðu þá grunsemdir Inga um

að um væri að ræða lántókur úr sjóði embættisins sem færðar væru á þennan hátt.

Var um eftirfarandi greiðslur að ræða, en hér verður einungis þeirra getið sem ákært er fyrir.

A. Samkvæmt skýrslu ríkisendurskoðunar voru greiðslur til ákærða Kristjáns Torfasonar, sem færðar voru sem endurgreiðsla á ofgreiddum-þinggjöldum út af þinggjaldakortum 1980, 1981 og 1982, sem hér segir:

Árið 1980.

Álögð þinggjöld til greiðslu þann 1/7 1980 námu gkr. 2.378.506 og var mánaðargreiðsla gkr. 475.700. Af þinggjaldakorti má ráða að þessar mánaðargreiðslur hafi verið innheimtar af ríkisféhirði og skilað reglulega yfirliti um þær til embættisins.

Þann 12. nóvember 1980 gaf Kolbrún Kristinsdóttir kvittun f.h. Kristjáns fyrir endurgreiðslu á ofgreiddum þinggjaldi 1980 gkr. 300.000. Fyrir þá endurgreiðslu skuldaði Kristján gkr. 475.700, þ.e. síðustu mánaðargreiðsluna, og hækkaði skuld hans því í gkr. 775.700.

Þann 19. nóvember gaf Kristján kvittun fyrir að hafa móttengið endurgreiðslu á ofgreiddum þinggjaldi 1980, gkr. 300.000. Fyrir þá endurgreiðslu skuldaði Kristján gkr. 775.700, sbr. hér að framan, og hækkaði skuld hans því í gkr. 1.075.700.

Þann 1. desember var færð á þinggjaldakort síðasta mánaðargreiðslan gkr. 475.700 og þá stóð eftir sem skuld gkr. 600.000, sem greidd var hinn 10. desember 1983, skv. þinggjaldakortinu.

Árið 1981.

Álögð þinggjöld til greiðslu þann 8. júlí 1981 námu kr. 51.875. Hér virðist einnig um að ræða að ríkisféhirðir dragi af launum Kristjáns en greiðslur voru mun óreglulegri en árið áður. Mánaðargreiðsla átti að vera kr. 10.015 skv. þinggjaldakorti, en greiðslur urðu sem hér greinir:

4. ágúst kr. 11.049, 13. ágúst kr. 776, 4. sept. kr. 9.577, 5. okt. kr. 9.615, 4. nóv. kr. 9.615, og 3. des. kr. 11.253. Alls kr. 51.875.

Þann 27. júlí kvittaði Kristján fyrir endurgreiddum ofgreiddum þinggjaldi (ár ekki tilgreint), kr. 5.000. Fyrir þá greiðslu skuldaði hann kr. 51.875 og hækkaði skuld hans því í kr. 56.875.

Þann 24. september 1981 kvittaði Kristján fyrir endurgreiddum ofgreiddum þinggjaldi 1981, kr. 2.000. Fyrir þá greiðslu skuldaði hann kr. 35.483 og hækkaði því skuld hans í kr. 37.483.

Þann 27. desember greiddi Kristján kr. 7.000 inn á þinggjöld, þannig að hann var skuldlaus skv. þinggjaldakorti.

Árið 1982.

Álögð þinggjöld til greiðslu þann 6. júlí 1982 námu kr. 44.835. Ekki er hægt að ráða af þinggjaldkorti hvort ríkisféhirðir hélt eftir af launum Kristjáns til greiðslu þinggjalda. Skv. þinggjaldkorti áttu mánaðargreiðslur að nema kr. 8.967, en urðu sem hér greinir:

11. ágúst kr. 8.967, 9. sept., barnabætur kr. 2.716, 3. nóv., barnabætur, kr. 1.357, 6. des., viðskiptafært, kr. 52.828, 7. des. kr. 1.357 og 31. des. kr. 7.610. Alls kr. 74.835.

Hér var um að ræða kr. 30.000 hærri fjárhæð en álögð þinggjöld námu. Ástæðan var sú að þann 3. ágúst 1982 kvittaði Kristján fyrir endurgreiddu ofgreiddu þinggjaldi 1982 kr. 30.000. Fyrir þá greiðslu nam skuld hans kr. 44.835 og hækkaði því í kr. 74.835 sem endurgreiddar voru með ofangreindum hætti.

Ákærða Kristjáni var hér fyrir dómi kynnt skýrsla ríkisendurskoðunar varðandi endurgreidd ofgreidd þinggjöld hans, kvittanir þar að lútandi og ljósrit af þinggjaldakortum. Á einni kvittuninni hefur Kolbrún Kristinsdóttir kvittað fyrir móttöku á endurgreiddu ofgreiddu þinggjaldi f.h. ákærða, en ákærði hefur ritað sjálfur á aðrar kvittanir. Ákærði kveðst kannast við að hafa fengið greiddar fjárhæðir þær er á kvittununum greinir, þ.e. árið 1980, 12. nóvember gkr. 300.000 og 19. nóvember sama ár gkr. 300.000 eða samtals gkr. 600.000. Ákærði endurgreiddi fé þetta að því er virðist 10. desember s.á. Ákærði kveður greiðslum hans hafa lokið með tveim innborgunum, þ.e. 1. og 10. desember ásamt öðrum innborgunum gjalda.

Vakin var athygli ákærða á því að samkvæmt skýrslu ríkisendurskoðunar hafi hann skuldað hinn 12. nóvember 1980 gkr. 475.700, þannig að skuld hans hafi hækkað í gkr. 775.700. Við þetta bætist greiðslan til ákærða 19. nóvember, en þá hækkaði skuld hans í gkr. 1.075.700. Ákærði kveðst telja að lýsing í skýrslu ríkisendurskoðunar á þessu sé rétt. Hann vilji leggja áherslu á að tekjur bæjarfógeta séu samsettar af föstum launum, sem komi mánaðarlega til greiðslu frá launadeild fjármálaráðuneytis, og ýmsum aukatekjum sem komi óreglulega til greiðslu. Álögð þinggjöld séu því í engu samræmi við fastar launatekjur og jafn frádráttur til greiðslu þinggjalda af föstum launum sé í engu samræmi við greiðslupól á hverjum tíma.

Þá kannast ákærði við að hafa fengið greiddar árið 1981, 27. júlí kr. 5.000 og 24. september kr. 2.000 eða samtals kr. 7.000, og árið 1982, 3. ágúst kr. 30.000. Ákærði kveðst ekki viðurkenna að 7.000 króna greiðsla hinn 23. desember árið 1981 sé endurgreiðsla á greiðslunum sem hann fékk fyrr á árinu, eða kr. 7.000, og ekki heldur að 30.000 króna greiðslan árið 1982 hafi sérstaklega verið skuldfærð hjá embættinu 6. desember 1982. Hér sé um greiðslur inn á skattaviðskiptareikning ákærða að ræða.

Í skýrslu hjá rannsóknarlögreglu sagði ákærði að 30.000 krónurnar hefðu ekki verið sérstaklega endurgreiddar, heldur hefði skattgreiðslum verið lokið í desembermánuði.

Ákærði sagði, að á þessum árum hefðu aldrei verið reiknaðir dráttarvextir af þinggjöldum sem greidd voru á árinu þótt ekki væri staðið í fullum skilum með mánaðarlegar greiðslur.

Ákærði kvaðst líta svo á að þarna hafi ekki verið um að ræða endurgreiðslu á ofgreiddum þinggjöldum, heldur frestun á greiðslum og benti jafnframt á að honum hefði verið í löfa lagið að afturkalla þinggjaldakröfu á sig til launadeildar fjármálaráðuneytisins.

Ákærði kveðst samkvæmt framansögðu mótmæla að um lántökur af sinni hálfu hafi verið að ræða, svo sem honum er gefið að sök í ákæru. Því mótmæli hann þeirri verknaðarlýsingu í ákæru þar sem sagt er að tilteknar fjárhæðir hafi verið endurgreiddar sérstaklega.

B. Svo sem að framan greinir hafði ákærði Kristján fengið greiddar úr sjóði bæjarfógetaembættisins 3. ágúst 1982 kr. 30.000 og kvittað fyrir sem endurgreiddu ofgreiddu þinggjaldi árið 1982. Hækkuðu þinggjöld hans samkvæmt þinggjaldakorti um þessa fjárhæð. Samkvæmt viðskiptareikningi ákærða viðskiptafærði hann þann 6. desember 1982 þinggjöld sín kr. 52.828. Fyrir þá færslu nam inneign á viðskiptareikningi hans kr. 915,35, þannig að skuld hans nam kr. 51.912,65. Skuld þessi var gerð upp á viðskiptareikningnum 31. desember 1982, ásamt öðrum viðskiptaskuldum samtals kr. 65.000 og greiddi ákærði hana með ávísun, útgefinni sama dag, stílaðri á bæjarfógetann í Vestmannaeyjum. Var gefin út kvittun fyrir innborguninni frá embættinu. Ávísuninni var samkvæmt áritun framvísað í Útvegsbanka Íslands 31. janúar 1983 og lögð inn á hlaupareikning bæjarfógetaembættisins nr. 2.

Samkvæmt yfirliti yfir hlaupareikning Kristjáns Torfasonar nr. 2020 við Útvegsbanka Íslands, Vestmannaeyjum var innistæða ekki næg fyrir framangreindri ávísun á reikningnum 31. desember 1982, er hún var gefin út. Innistæða var hins vegar fyrir hendi 4. janúar 1983, en síðan ekki fyrr en 28. sama mánaðar.

Ákærða Kristjáni var bent á ofangreind atriði við yfirheyrslu hjá rannsóknarlögreglu. Hann kvað mega í sjálfu sér orða þetta þannig að hann hafi með 65.000 króna ávísuninni verið að greiða kr. 30.000 greiðslu frá 03.08. 1982 og þinggjöld sín.

Ákærði var spurður um hvort ekki hafi verið um rangfærslu á bókhaldi embættisins að ræða varðandi þessi lán sem færð voru sem endurgreidd ofgreidd þinggjöld og svaraði hann því þannig að inneign hefði ekki verið á kortunum á þeim tíma.

Fyrir dómi var ákærða kynnt kvittun fyrir innborgun 31. desember 1982,

að fjárhæð kr. 65.000 til bæjarfógetaembættisins og ljósrit tékka að fjárhæð kr. 65.000 sem hann gaf út sama dag til embættisins. Vakin var jafnframt athygli ákærða á viðskiptareikningi hans, en samkvæmt gögnum málsins og stimpli á tékkanum var tékkinn tekjufærður á viðskiptareikningi ákærða 31. desember 1982. Tékkannum var hins vegar ekki framvísað í banka fyrr en 31. janúar 1983.

Ákærði skýrði frá því í þessu sambandi að hann hefði lagt áherslu á það að vera skuldlaus á viðskiptareikningi sínum við embættið um hver áramót. Hann hefði gefið tékkann út eftir lokun banka 31. desember 1982. Hinn 4. janúar 1983 hafi verið til innistæða fyrir tékkanum á tékkareikningi hans, svo sem reikningsyfirlit beri með sér. Ákærði kveðst hafa átt inni á ýmsum viðskiptareikningum við embættið, vegna uppboða kr. 96.833 og ógreidda innheimtupókun vegna sóknargjalda kr. 31.636, og voru þeir fjármunir í vörslu ríkissjóðs. Samtals nemur þetta kr. 128.469. Vegna anna við embættið, sem einkum eru á síðari hluta árs, hafði dregist að færa þessar fjárhæðir yfir á viðskiptareikning hans, þannig að þetta fé var í sjóði embættisins allan þann tíma sem ávísunin var látin biða. Framangreindar fjárhæðir voru færðar inn á viðskiptareikning ákærða, að hann minnir 12. janúar 1983, en þær voru allar komnar í embættissjóð fyrir 31. desember 1983 eða fyrr, nema kr. 8.365 sem voru bókfærðar í janúar 1983. Í lok janúar eða 28. janúar 1983 kveðst ákærði hafa tekið út af viðskiptareikningi sínum kr. 90.000 og jafnframt gefið fyrirmæli um að 65.000 króna ávísunin færi í banka.

Ákærði sagðist mótmæla því orðalagi í ákæru að um lántöku af sinni hálfu hafi verið að ræða.

C. 1. Samkvæmt kvittunum, sem fyrir liggja í málinu frá bæjarfógetaembættinu í Vestmannaeyjum, fengu Kolbrún Kristinsdóttir, gjaldkeri við embættið, eiginmaður hennar Sigurður Greipsson og Ragnhildur Mikaelisdóttir eftirfarandi greiðslur úr sjóði þess sem kvittað var fyrir sem endurgreiddum ofgreiddum þinggjöldum svo sem hér á eftir verður rakið. Voru greiðslur þessar færðar inn á þinggjaldakort þeirra. Þann 5. ágúst 1980 gaf Kolbrún kvittun fyrir móttöku á endurgreiddum ofgreiddum þinggjaldi að fjárhæð gkr. 201.000. Dagsetning greiðslunnar á þinggjaldakorti er 4. ágúst. Fyrir greiðslu þessa var skuld Kolbrúnar á þinggjaldakorti gkr. 1.007.194 og hækkaði skuldin því í gkr. 1.208.194.

Þá er ódagsett kvittun sem Kolbrún gaf 1980 fyrir endurgreiðslu á ofgreiddum þinggjaldi gkr. 201.000. Dagsetning greiðslunnar á þinggjaldakorti er 29. ágúst 1980. Fyrir greiðsluna var skuld Kolbrúnar á þinggjaldakorti kr. 1.006.720 og hækkaði skuldin því í kr. 1.207.720.

Þann 10. september 1980 gaf Kolbrún kvittun fyrir endurgreiddum ofgreiddum þinggjaldi kr. 200.000. Fyrir greiðslu þessa var skuld hennar skv.

þinggjaldakorti kr. 1.006.290 og hækkaði skuldin því í kr. 1.206.290.

Samtals nema þessar fjárhæðir gkr. 602.000. Samkvæmt þinggjaldakorti Kolbrúnar voru þessar greiðslur til hennar endurgreiddar 5. febrúar 1981 með kr. 6.020.

Þá gaf Kolbrún ódagsetta kvittun fyrir endurgreiðslu á ofgreiddu þinggjaldi Sigurðar Greipssonar, eiginmanns síns, gkr. 500.000. (Í ákæru sagt gkr. 350.000). Greiðsla þessi var færð á þinggjaldakort í ágúst 1980 en án dagsetningar að séð verður. Fyrir greiðslu þessa var skuld Sigurðar á þinggjaldakorti kr. 1.023.056 og hækkaði hún því í kr. 1.523.056.

Samkvæmt þinggjaldakorti Sigurðar var greiðsla þessi endurgreidd í ágúst 1980 án dagsetningar með kr. 350.000 og í janúar 1981 með kr. 1.500. (Í ákæru sagt í júní s.á.).

Þann 11. desember 1981 kvittaði Kolbrún fyrir endurgreiddu ofgreiddu þinggjaldi 1981 kr. 8.000. Samkvæmt þinggjaldakorti Kolbrúnar verður ekki séð að um þinggjaldaskuld hjá henni hafi verið að ræða, en þetta var fært sem skuld á kortið. Kolbrún endurgreiddi lán þetta skv. þinggjaldakorti 31. desember 1981.

Þann 12. maí 1982 gaf Kolbrún kvittun fyrir endurgreiddu ofgreiddu þinggjaldi 1982 kr. 5.000. Þá er ódagsett kvittun frá henni fyrir kr. 15.500, en fjárhæðin færð á þinggjaldakorti 14. júní og þann 1. nóvember kvittaði hún fyrir kr. 12.000. Samtals nema þessar fjárhæðir kr. 32.500. Samkvæmt þinggjaldakorti Kolbrúnar verður ekki séð að um ofgreidd þinggjöld hjá henni hafi verið að ræða og var þetta fært sem skuld.

Samkvæmt þinggjaldakorti Kolbrúnar var þetta endurgreitt þannig: 19. maí 1982 kr. 5.000, 15. júní kr. 15.500, 27. desember kr. 10.000, 7. febrúar 1983 kr. 1.695 og 4. mars 1983 kr. 305 eða samtals kr. 32.500.

Þá gaf Kolbrún hinn 28. janúar 1982 kvittun fyrir endurgreiddu ofgreiddu þinggjaldi Sigurðar Greipssonar, eiginmanns síns, kr. 7.600. Eigi verður séð að um ofgreitt þinggjald hafi verið að ræða hjá Sigurði og var þetta fært sem skuld. Þetta var endurgreitt 26. janúar (í ákæru sagt 28. janúar) samkvæmt kvittun og þinggjaldakorti með kr. 7.600.

2. Þann 14. september 1981 gaf Ragnhildur Mikaelsdóttir kvittun fyrir móttöku á endurgreiddu ofgreiddu þinggjaldi kr. 2.000 og 2. nóvember sama ár aðra kvittun að fjárhæð kr. 2.000 eða samtals kr. 4.000.

Fyrir fyrri greiðsluna var skuld Ragnhildar á þinggjaldakorti kr. 3.942 og hækkaði því í kr. 5.942 og fyrir þá síðari kr. 2.628 og hækkaði skuldin því í kr. 4.628.

Samkvæmt þinggjaldakorti Ragnhildar greiddi hún þetta með kr. 2.000 2. október 1981 og með kr. 2.000 31. desember 1981 eða samtals kr. 4.000.

Ákærða Kristjáni var kynnt hér fyrir dómi skýrsla ríkisendurskoðunar varðandi þennan ákærulið svo og kvittanir þeirra Kolbrúnar Kristinsdóttur

og Ragnhildar Mikaelsdóttur fyrir endurgreiddum ofgreiddum þinggjöldum. Einnig voru ákærða kynnt þinggjaldakort Kolbrúnar, Sigurðar Greipssonar og Ragnhildar.

Ákærði kveðst mótmæla því algjörlega að um lánveitingar hafi verið að ræða til þeirra Kolbrúnar, Sigurðar og Ragnhildar. Ákærði tók fram að hann hefði sem innheimtumaður ríkissjóðs bæði skyldur við ríkissjóð og gjaldendur, þannig að ef gjaldendur telja greiðslugetu sinni ofboðið og hann fallist á það sjónarmið, þá hafi hann fullt vald til þess að veita einstökum gjaldendum frest, hvort heldur er með því móti að gjaldendur fái endurgreitt það sem þegar er búið að taka af þeim umfram getu eða fallist er á að ekki sé tekið af launum viðkomandi hjá vinnuveitanda í einhvern tíma. Slíka samninga geri hann einn og þurfi ekki að bera þá undir neinn. Ákærði leggur á það áherslu að launadeild fjármálaráðuneytisins teljist ekki til innheimtumanna ríkissjóðs og það að launadeildin hafi dregið af launum viðkomandi gjaldanda og greitt til embættisins breyti engu um þá samninga sem ákærði hafi sem innheimtumaður ríkissjóðs gert við viðkomandi gjaldanda. Ákærði kveður það rétt vera að um peningagreiðslur úr sjóði hafi verið að ræða til þeirra Kolbrúnar, Sigurðar og Ragnhildar, en gerðar í því skyni að fresta greiðslu á þinggjöldum sem búið var að taka af launum þeirra.

Ákærða voru kynntir framburðir Kolbrúnar Kristinsdóttur, Sigurðar Greipssonar og Ragnhildar Mikaelsdóttur og kveðst hann vísa til þess, sem að ofan greinir.

Í síðari yfirheyrslu í dómi voru ákærða Kristjáni sýnd þinggjaldakort Kolbrúnar Kristinsdóttur og Sigurðar Greipssonar. Vakin var jafnframt athygli ákærða á því að engar greiðsluhreyfingar séu á þinggjaldkortunum nema greiðslur til Kolbrúnar Kristinsdóttur og Sigurðar Greipssonar. Var ákærði beðinn að gefa skýringu á þessu. Ákærði kvaðst ekki minnst þess að hafa verið beðinn nema einu sinni í upphafi um að fá endurgreidda skatta. Ekki minnst ákærði þess heldur að skattakort Sigurðar Greipssonar hafi verið til umræðu.

Ákærða var kynntur aftur framburður Kolbrúnar Kristinsdóttur fyrir dómi. Hann kveðst telja framburðinn að mestu leyti réttan þótt hann fallist ekki á skýringu Kolbrúnar á greiðslunum, þ.e. að um lán hafi verið að ræða. Ákærði kveðst ekki minnst þess, eins og áður greinir, að talað hafi verið við hann nema einu sinni.

Í skýrslu hjá rannsóknarlögreglu 21.9. 1984 sagði ákærði að ályktun ríkisendurskoðunar, svo sem hér á eftir verður rakið, um bókhaldsfölsun sé að sínu áliti hreinn misskilningur og röng. Greiðslur út af þinggjaldakortum hafi verið færðar samkvæmt stöðluðum kvittunum. Einu kvittanir sem

notaðar hafi verið við hverskyns útborganir út af þinggjaldareikningi hafi borið þennan texta „endurgreitt ofgreitt þingjald“. Endurgreiðslan geti verið í fyrsta lagi vegna þess að skattþegn hafi greitt meira en honum bar samkvæmt álagningu eða meira en greiðslugeta hans þoldi að mati sínu sem innheimtumanns. Þannig hafi í raun þingjald verið ofgreitt og greiðsluþoli skattþegns þannig ofboðið. Hann vekir athygli á því að í flestum tilvikum séu málin afgreidd þannig að annaðhvort skattþegn, vinnuveitandi hans eða einhver kunnugur skattþegni hafi gert honum grein fyrir erfiðri greiðslustöðu og þá verið fallið frá innheimtu um stundarsakir og vinnuveitanda skýrt frá því að það yrði látið átölulaust að gjöld yrðu ekki innheimt af skattþegn um einhver ákveðinn tíma.

Þegar um var að ræða ríkisstarfsmenn einkanlega, hafi það verið svo þungt í vöfum að senda skriflegar breytingar til launadeildar hverju sinni, enda oft ekki verið komið fyrir en svo seint með beiðni um að ekki yrði haldið eftir af launum, að ekki hafi verið unnt að koma slíku að inn í tölvukerfi skýrsluvéla. Auk þess kallaði það á nýja tilkynningu síðar.

Ákærði kveðst telja að í öllum þessum tilvikum hafi verið um það að ræða að gjaldþoli viðkomandi starfsmanns hafi verið ofboðið og hann metið það svo að ástæða væri til þess að leyfa viðkomandi starfsmanni að færa til greiðslu þinggjalda innan ársins, hvaða skilning sem viðkomandi starfsmaður hafi lagt í það. Hann vilji taka það fram að bæði í þessum tilvikum og þeim tilvikum sem áður er á minnst þar sem fallist hafi verið á að ekki yrði haldið eftir af launum starfsmanna annarra fyrirtækja, þá hafi ávallt verið um það að ræða að þar hafi verið starfsmenn sem yfirleitt höfðu staðið mjög vel í skilum með gjöld til ríkissjóðs.

Ákærði X kveður það hafa viðgengist, áður en hann hóf störf við bæjarfógetaembættið í Vestmannaeyjum, að greiða sem útborgun á þinggjöldum úr sjóði embættisins ef sérstakar aðstæður voru fyrir hendi, aðallega í sambandi við veikindi. Bæjarfógeti hafi tekið ákvörðun um slíkar útborganir, en ákærði heldur að þetta hafi verið mjög fátítt.

Ákærði kveður sér hafa verið kunnugt um sakarefnið í liðum A-C í ákæru á sínum tíma, en hann hafi engin afskipti haft af þessum greiðslum.

Vitnið Kolbrún Kristinsdóttir, Þverbrekk 2, Kópvogi, kveðst hafa hafið störf hjá bæjarfógetaembættinu í Vestmannaeyjum um mánaðamótin febrúar-mars 1977. Það starfaði við þinggjöldin í um eitt ár, en þá tók það við starfi gjaldkera og var í því starfi þar til að það hætti störfum hjá embættinu 1. september 1982.

Kristján Torfason bæjarfógeti gerði nokkrum sinnum á ári talningu í sjóðkassanum og bar saman við kassauppgjörsblöðin.

Vitninu voru hér í dómi kynnt ljósrit af þinggjaldaspjöldum hennar og

Sigurðar Greipssonar manns hennar og ljósrit af útborgunarkvittunum. Vitnið kveðst staðfesta kvittanirnar og ekki hreyfa athugasemdum við þinggjaldaspiöldunum.

Vitnið hefur skýrt frá því að þegar það hafði starfað sem gjaldkeri um tíma hafi komið fyrir að X og Kristján Torfason bæjarfógeti létu greiða sér út peninga úr sjóði með því að láta færa það sem útborgun á þinggjöldum. Þeir borguðu þetta síðan eftir einhvern tíma og þá var það fært sem innborgun á þinggjöld. Kristján borgaði þetta fljótlega, en lengri tími leið hjá X. Vitnið kveðst auðvitað hafa gert sér grein fyrir að þeir voru að taka sér lán úr sjóðnum á þennan hátt. Það gerði ekki athugasemd við þetta, enda voru þetta yfirmenn þess. Vitnið var eitthvað að nefna þetta við X þar sem því fannst hann grófur í þessu. Vitnið var búið að horfa upp á lántökur þessar um nokkurn tíma.

Árið 1980 stóð illa á hjá vitninu fjárhagslega. Það spurði Kristján Torfason þá að því hvort það mætti fá peninga lánaða á þennan hátt, þ.e. með því að færa það sem útborgun á þinggjöld. Um nokkur skipti var að ræða. Það bað Kristján um leyfi fyrir þessu í hvert sinn og sagði honum þá jafnframt frá því hvenær það mundi endurgreiða lánið. Það er hugsanlegt að í einhverju tilviki hafi X gefið því leyfi fyrir þessu, en það heldur þó að það hafi verið Kristján sem gaf því alltaf leyfið. Ef það kom fyrir að það gat ekki endurgreitt þetta á umsömdum tíma fór það til Kristjáns og lét hann vita af því.

Vitnið kannast við að hafa fengið lánað með framangreindum hætti árið 1980 samtals gkr. 602.000, svo sem á kvittunum greinir, árið 1981 kr. 8.000 og árið 1982 kr. 32.500. Vitnið kveðst hafa endurgreitt lánin að því er virðist 5.2. 1981.

Þá kveðst vitnið einnig hafa fengið lán er færð voru á þinggjaldakort eiginmanns þess, Sigurðar Greipssonar, árið 1980 gkr. 500.000 og árið 1982 kr. 7.600. Vitnið minnir að X hafi átt hugmyndina að þessu. Vitnið kveðst hafa talið að þetta væri og gert með leyfi Kristjáns Torfasonar. Þessi lán voru endurgreidd, en hvenær man vitnið ekki. Vitninu var kynnt það sem fram er komið um endurgreiðslu lánanna og að framan er rakið. Kveðst það ekkert hafa við það að athuga.

Vitninu var sýnt ljósrit af kvittun dagsettri 12.11. 1980, þar sem fram kemur að það hafi veitt viðtöku f.h. Kristján Torfasonar gkr. 300.000. Vitnið telur að Kristján hafi verið í Reykjavík og beðið það um að leggja peninga þess inn á ávísanareikning hans. Vitninu var sýnt ljósrit af kvittun dagsettri 5.4. 1982 þar sem það kvittar fyrir móttöku á endurgreiddu ofgreiddu þinggjaldi X. Vitnið kveðst staðfesta nafnritun sína á framangreindri kvittun, en Ragnhildur Mikaelisdóttir hafi skrifað kvittunina.

Vitnið greiddi aldrei vexti af greiðslunum sem það fékk.

Vitnið kveðst muna eftir því að Ragnhildur Mikaelisdóttir fékk lán með framangreindum hætti, en man ekki til þess að aðrir við bæjarfógeta-embættið en að framan er rakið hafi fengið slík lán. Vitnið kveður sér sýnast fjárhæðir lánanna vera þannig að þau hafi verið notuð til framfærslu fyrir mann þess sem var við nám erlendis.

Vitnið Sigurður Greipsson gerlafræðingur kveður konu sína Kolbrúnu Kristinsdóttur hafa sagt sér að bæjarfógetinn í Vestmannaeyjum hefði gefið henni leyfi til að fá peningalán með einhverjum millifærslum. Vitnið sá aldrei nein gögn um þetta. Vitnið kveður þau hafa vantað peninga og bæjarfógetinn gefið fullt leyfi að sögn Kolbrúnar til þess að fá þetta lánað hjá embættinu. Kolbrún sagði vitninu frá þessu og hún fékk þar með samþykki þess til að taka þetta út í nafni þess.

Þau endurgreiddu öll lánin, en peningana notuðu þau yfirleitt til að bjarga sér fyrir horn í stuttan tíma. Vitnið vissi um þessar tvær úttektir í nafni þess á þeim tíma sem þær áttu sér stað.

Vitnið Ragnhildur Mikaelisdóttir, Austurvegi 4, Vestmannaeyjum, kveðst hafa hafið störf hjá embætti bæjarfógetans í Vestmannaeyjum í júlí 1978, fyrst sem vélritunarstúlka í einn og hálfan mánuð, en eftir það starfaði það við þinggjöldin þar til eftir miðjan september 1982 að það tók við starfi gjaldkera. Frá því um miðjan nóvember 1982 og til áramóta var vitnið frá vinnu vegna veikinda. Heldur það að X hafi séð um gjaldkerastarfið í veikindaforföllum þess.

Vitnið tók við starfsfyrirmælum frá bæjarfógeta sjálfum, en varðandi ýmsar færslur átti það að leita til X. Það kveðst hafa orðið þess vart að Kristján Torfason, X og Kolbrún Kristinsdóttir fengu greiðslur úr sjóði embættisins og kvittuðu fyrir sem endurgreiddum ofgreiddum þinggjöldum. Vitnið kveðst hafa rætt við Kristján Torfason og fengið hann til að fallast á slíkt lán eða greiðslu til þess. Voru þessi lán hvort að fjárhæð kr. 2.000 eða samtals kr. 4.000 og notaði vitnið þær til afborgunar af láni. Vitnið kveður mega segja að það hafi litið á þetta sem lán, en það hafi rætt um fyrirframgreiðslu á kaupum við Kristján. Vitnið kveðst ekki hafa tiltæka skýringu á því, hvers vegna sá háttur var hafður á að það kvittaði fyrir þessu sem endurgreiddum ofgreiddum þinggjöldum þar sem það átti ekki slík gjöld inni, en þessi háttur hafi verið hafður á þegar Kristján, X og Kolbrún fengu greiðslur úr sjóðnum. Vitnið endurgreiddi framangreinda fjárhæð síðar á árinu með peningum.

Vitnið kveður X hafa komið til þess í nokkuð mörg skipti meðan það starfaði við þinggjöldin og beðið það um að færa sem útborgun á þinggjöld hans ákveðnar upphæðir. Síðan hafi þetta gegnið til gjaldkera til útborgunar, en vitnið gerði sér grein fyrir því að hann var að taka sér peningalán. Vitnið veit ekki hvort X fékk leyfi bæjarfógeta fyrir þessu.

Einnig færði vitnið inn á þingjaldakort Kolbrúnar Kristinsdóttur útborganir á sama hátt. Kolbrún sagði vitninu að hún hafi fengið leyfi Kristjáns til þess að gera þetta. Eins voru einhverjir lögregluþjónar sem fengu svona útborganir, en vitnið man ekki hverjir það voru. Þeir töluðu alltaf fyrst við Kristján, a.m.k. í þeim tilvikum sem það afgreiddi þá.

Vitnið hætti störfum hjá bæjarfógetaembættinu í Vestmannaeyjum um miðjan ágúst 1983.

— — —

Ríkisendurskoðun hefur reiknað út vexti af lánum þeim sem ákærðu og aðrir starfsmenn bæjarfógetaembættisins tóku úr sjóði embættisins og færð voru í bókhaldi sem endurgreidd ofgreidd þinggjöld. Varð niðurstaða vaxtaútreikningsins þessi á lánum til ákærðu Kristjáns og X, Kolbrúnar Kristinsdóttur, Sigurðar Greipssonar og Ragnhildur Mikaelsdóttur, ef miðað er við almenna sparisjóðsvexti: Af láni Kristjáns Torfasonar árin 1980-1982 kr. 4.725, af láni til Kolbrúnar Kristinsdóttur árin 1980-1982 kr. 1.866, af láni til Sigurðar Greipssonar árin 1980 og 1982 kr. 478, af láni til Ragnhildar Mikaelsdóttur árið 1981 kr. 143 og af láni X árið 1978-1983 kr. 19.498.

Sé hins vegar miðað við almenna útlánsvexti, víxilvexti, varð niðurstaðan á útreikningi ríkisendurskoðunar þessi: Af lánum ákærða Kristjáns, sem rakin eru í A. lið kr. 4.640, af láni í B. lið kr. 2.058 og af lánum til Kolbrúnar Kristinsdóttur kr. 1.743, Sigurðar Greipssonar kr. 466 og Ragnhildar Mikaelsdóttur kr. 133, sem rakin eru í C. lið samtals kr. 2.343. Nema vextir alls af lánum í A-C lið kr. 9.040 samkvæmt framansögðu.

Af lánum ákærða X er í D. lið greinir voru vextir kr. 17.863, af lánum hans skv. E. lið kr. 52.263 og af láni skv. F. lið kr. 3.958 eða samtals kr. 74.084 af lánum skv. D-F lið.

Ákærði Kristjáni var í dómi kynnt skýrsla ríkisendurskoðunar sem varðar vaxtaútreikning á lánum til starfsmanna bæjarfógetaembættisins og annarra sem færð voru í bókhaldi sem endurgreidd ofgreidd þinggjöld. Ákærði kveðst ekkert hafa við hana að athuga reikningslega út af fyrir sig og hafa ekki aðstöðu til að sannreyna útreikninginn. Hins vegar vilji hann ítreka það, sem fyrr hefur komið fram hjá honum, að á þeim árum sem hér er um að ræða hafi ekki verið venja að vaxtareikna þinggjöld sem greiddust innan álagningaársins.

Ákærða X var kynntur vaxtaútreikningur ríkisendurskoðunar vegna ofangreindra lántaka.

Ákærði kvaðst ekki hafa kynnt sér útreikningana og ekkert geta um þá sagt, það sé misræmi á niðurstöðum í útreikningi vaxta.

II. kafli.

Miðvikudaginn 18. maí framkvæmdi ríkisendurskoðun sjóðtalningu hjá bæjarfógetaembættinu í Vestmannaeyjum og voru niðurstöður hennar þessar:

Talinn sjóður:

Seðlar	59.740,00	
Mynt	872,80	60.612,80
Ávísanir skv. meðfylgjandi lista		2.384.714,35
Miði í kassa:		
Ólafur Jónsson 17.05.83		12.000,00
Kvittun fyrir greiðslu þinggjalda, Bjarni Sveinsson, nnr. 1234-6077, 31.12.82		60.993,00
	Kr.	2.518.320,15

Sjóður samkvæmt bókhaldi:

Aðalsjóðbók	1.904.837,84	6.983.189,12
Manntalsgjaldasjóðbók	6.367.719,00	
Aukatekjubók	281.567,00	
Tollabók	945.913,00	
	9.500.036,84	6.983.189,12
Mismunur		2.516.847,72
	Kr.	9.500.036,84

Sjóður samkvæmt bókhaldi		2.516.847,72
Viðskiptamannareikningar:		
Sjóðsmunur		(16.728,79)
Sjóðsmunur v/breytinga á mynt 1981		75,04
		2.500.193,97
Sjóður samkvæmt talningu	kr.	2.518.320,15
Mismunur (yfir)	kr.	18.126,18

Margar þeirra ávísana sem voru í sjóðnum voru með gömlum dagsetningum, dagsettar fram í tímann eða jafnvel ódagsettar. Ríkisendurskoðun lét útbúa innlegg í banka með ávísunum eftir sjóðtalninguna á hlaupareikning embættisins nr. 2 við Útvegsbanka Íslands, Vestmannaeyjum. Var innleggið á tveimur innleggssæðlum. Það ríkisendurskoðun gjaldkera við

embættið um að fara með innleggið í banka. Ákærði X sagðist eiga erindi í bankann og fór með innleggið þangað.

Samkvæmt upplýsingum frá ríkisendurskoðun eiga bæjarfógeta- og sýslumannsembættin að skila til ríkisbókhalds mánaðarlegri skýrslu svokölluðu „ráðstöfunaryfirliti“ fyrir sjöunda hvers mánaðar og varðar næsta mánuð á undan. Þar kemur meðal annars fram hvernig staða sjóðsins og bankareikninga er um hver mánaðamót svo og greiðslur til ríkisféhirðis.

Þegar ríkisendurskoðun fékk reikningsyfirlit hlaupareiknings bæjarfógetaembættisins við Útvegsbankann kom í ljós, að annað innleggið, samtals að fjárhæð kr. 2.168.238, hafði ekki verið bókað inn á reikninginn fyrir en þann 26. maí.

Tveir af tékkum þeim er voru í sjóði við framangreinda sjóðtalningu hafa áður verið raktir í I. kafla, þ.e. tékki útgefinn af X hinn 21.03. 1983 að fjárhæð kr. 240.000 og tékki útgefinn af Herði Óskarssyni hinn 10.04. 1983 að fjárhæð kr. 50.000.

Hinir tékkarnir, sem geymdir höfðu verið í sjóði og mál þetta er höfðað út af á hendur ákærðu í þessum kafla, eru sem hér segir:

1. Tékki nr. 876120 að fjárhæð kr. 144.173, útgefinn 31.12. 1983 af Finnþoga Ólafssyni á hlaupareikning Nets hf. nr. 1015 við Útvegsbanka Íslands, Vestmannaeyjum.

Í skýrslu ríkisendurskoðunar segir að samkvæmt upplýsingum bæjarfógeta eigi dagsetningin að vera 31.12. 1982. Samkvæmt þinggjaldakorti var tékkinn notaður til greiðslu á eftirstöðvum þinggjalda Nets hf.

Tékkinn var látinn í innlegg í Útvegsbankanum, sem ríkisendurskoðun útbjó sama dag og sjóðtalningin fór fram. Hann er ekki skráður á yfirlit yfir hlaupareikning Nets hf. og er ekki fyrir hendi í máli þessu.

2. Tékki nr. 896887, að fjárhæð kr. 77.112 með útgáfudagsetningunni 20.01. 1982 (á að vera 1983), útgefinn af Jóni Inga Guðjónssyni á hlaupareikning útgefanda nr. 4612 við Útvegsbanka Íslands, Vestmannaeyjum.

Samkvæmt þinggjaldakortum var tékkinn notaður til greiðslu á eftirstöðvum á þinggjöldum útgefanda 31.12. 1982.

Tékkinn var látinn í innlegg í Útvegsbankanum, sem ríkisendurskoðun útbjó. Stimpill er ekki á tékkanum um að hann hafi verið sýndur í banka. Tékkinn er ekki heldur skráður á yfirlit yfir hlaupareikning Jóns Inga Guðjónssonar. Tékkinn hafði verið bakfærður hjá embættinu þann 26. maí 1983 sem innistæðulaus og andvirðið tekið út af hlaupareikningi embættisins við Útvegsbankann.

3-4. Tékkar nr. 69619 og 69620, að fjárhæð kr. 40.000 og kr. 42.962, báðir útgefnir af Erlendi Péturssyni á hlaupareikning nr. 251 við Sparisjóð Vestmannaeyja. Á öðrum tékkanum er útgáfudagsetningin 3 og síðan ártalið 1982, en á hinum einungis ártalið 1982.

Samkvæmt þinggjaldakorti voru tékkarnir notaðir til greiðslu á eftirstöðvum þinggjalda útgefanda 30. desember 1982.

Fyrri tékkanum að fjárhæð kr. 40.000 var framvísað í banka skv. stimpli 6. maí 1983 og tekjufærður bæjarfógetaembættinu. Síðari tékkinn að fjárhæð kr. 42.962 var látinn í fyrrgreint innlegg ríkisendurskoðunar. Tékkinn fór þó ekki til greiðslubanka, en var framvísað skv. stimpli í Útvegsbankanum 26. maí 1983 í innleggi frá bæjarfógetaembættinu.

5. Tékki nr. 875124, að fjárhæð kr. 67.171, útgefinn 31. desember 1982 til bæjarfógetans í Vestmannaeyjum af Öldu Alfreðsdóttur f.h. Trésmiðjunnar, Vestmannaeyjum á hlaupareikning fyrirtækisins nr. 151 við Útvegsbanka Íslands, Vestmannaeyjum. Neðst á tékkann er skráð Knattspyrnufélagið Týr. Á 12 skilagreinum, er nema samtals tékkafjárhæðinni kr. 67.171 segir, að Trésmiðjan hafi greitt þinggjöld starfsfólks síns og stimpill bæjarfógetaembættisins um greiðslu hinn 31.12. 1982. Í stimplinum er áritun eða stafir sem eru ólæsilegir. Tékkinn var bókfærður, skv. bókhaldi embættisins, úr sjóði þann 17. maí 1983 og Knattspyrnufélagið Týr skuldfært fyrir sömu upphæð og nam tékkafjárhæðinni.

6. Tékki nr. 876784 að fjárhæð kr. 30.165 til bæjarfógetans í Vestmannaeyjum, útgefinn af Ólafi Runólfssyni á hlaupareikning útgefanda nr. 2958 við Útvegsbanka Íslands, Vestmannaeyjum. Að því er virðist er útgáfudagsetning á tékkanum 25.01. 1983, en ofan í það hefur verið skrifað og dagsetningunni breytt í 15. apríl sama ár.

Samkvæmt þinggjaldakorti var tékkinn notaður til greiðslu á þinggjaldaskuld útgefanda 31. desember 1982. Tékkinn átti samkvæmt stimpli bæjarfógetaembættisins að leggjast inn á hlaupareikning nr. 2 við Útvegsbanka Íslands og er dagsetningin 6/5 1983 skráð í stimpilinn. Tékkanum var framvísað þann dag í bankanum skv. stimpli.

7-8. Tékkar nr. 879796 og 879797 að fjárhæð kr. 138.159 og kr. 57.654, útgefnir til bæjarfógetans í Vestmannaeyjum af Guðjóni Pálssyni á hlaupareikning Ufsabergs hf. nr. 292 við Útvegsbanka Íslands, Vestmannaeyjum.

Samkvæmt þinggjaldakortum var fyrrgreindi tékkinn notaður 30. desember 1982 til greiðslu eftirstöðva þinggjaldaskuldar Ufsabergs hf., en sá síðari sama dag til greiðslu eftirstöðva þinggjaldaskuldar Guðjóns Pálssonar.

Á yfirliti yfir hlaupareikning Ufsabergs hf., sem fyrir liggur í málinu, kemur fram að innistæða var ekki fyrir tékkanum á reikningnum á tímabilinu frá 29.04. - 19.05. 1983.

Um afdrif tékka þessara hefur komið fram að þeir voru í fyrrgreindu innleggi ríkisendurskoðunar. X fjarlægði þá úr innlegginu 26. maí 1983 og færði í bókhaldi embættisins andvirði þeirra, samtals kr. 195.813, sem útborgun úr sjóði á þinggjaldakorti Ufsabergs hf. ásamt eigin skuldum kr.

240.000, kr. 12.000 og kr. 3.000 eða alls kr. 255.000, sbr. greiðslukvittun embættisins, dags. 26.05. 1983 sem er samtals að fjárhæð kr. 450.813. Visast um þetta til I. kafla E 1 og 2 hér að framan að því er varðar ofangreindar 255.000 krónur.

Samkvæmt þingjaldakorti Ufsabergs hf. var framangreind fjárhæð endurgreidd bæjarfógetaembættinu þannig: Hinn 27. september 1983 kr. 240.000 og eftirstöðvar kr. 210.813 30. desember 1983.

9. Tékki að fjárhæð kr. 120.178, útgefinn af Pálma Lórentssyni að hans sögn 30.12. 1982 á hlaupareikning Gestgjafans nr. 311 við Sparisjóð Vestmannaeyja, var notaður til greiðslu á gjaldföllum söluskatti og rúllugjaldi Gestgjafans. Samkvæmt kvittunum, sem fyrir liggja, var um að ræða fjárhæðirnar kr. 39.980, kr. 29.723, kr. 17.684, kr. 21.300 og kr. 11.491 eða samtals kr. 120.178 og fór greiðsla fram skv. stimpli á þeim 30. desember 1982. Tékki þessi er ekki fyrir hendi. Pálmi Lórentsson kveðst hafa gefið út nýjan tékka hinn 18. maí að beiðni ákærða X með sömu fjárhæð. Sá tékki er heldur ekki fyrir hendi, en var útgefinn á ávísanareikning Pálma Lórentssonar nr. 1888 við Sparisjóð Vestmannaeyja, dagsettur að því er segir í skýrslu ríkisendurskoðunar 18.03. eða 18.05. 1983, og var í bankainnleggi sem ríkisendurskoðun útbjó við sjóðtalinnguna 18. maí 1983. Tékki þessi var aldrei lagður inn í bankann að því er fram hefur komið og á eftir verður rakið en var sendur aftur til bæjarfógetaembættisins þar sem Pálmi innleysti hann eftir 26. maí 1983.

10-11. Tékki að fjárhæð kr. 75.882, útgefinn af Pálma Lórentssyni að hans sögn 28. janúar 1983, og tékki að fjárhæð kr. 90.378, útgefinn af Pálma 25. febrúar eða 1. mars 1983. Með fyrrgreinda tékkanum greiddi Pálmi gjaldfallinn söluskatt til bæjarfógetaembættisins fyrir desember 1982, en með þeim síðari söluskatt fyrir janúar 1983. Kvittun fyrir fyrri greiðslunni er stimpluð 28. janúar 1983. Kvittun fyrir síðari greiðslunni er dagsett 1. mars 1983 og hefur ákærði X ritað í stimpilinn að því er best verður séð. Tékkar þessir eru ekki fyrir hendi.

Pálmi Lórentsson kveðst hafa gefið út nýjan tékka hinn 18. maí að beiðni ákærða X með samanlögðum upphæðum tékkanna að fjárhæð kr. 166.260. Er sá tékki útgefinn til bæjarfógetans í Vestmannaeyjum á ávísanareikning nr. 1888 við Sparisjóð Vestmannaeyja. Tékki þessi var í sjóði við sjóðtalinngu ríkisendurskoðunar 18. maí og var í bankainnleggi sem ríkisendurskoðun útbjó. Hann virðist þó ekki hafa verið sýndur í Útvegsbankanum samkvæmt stimpli fyrr en 27. maí 1983, er hann barst frá bæjarfógetaembættinu.

Ákærði Kristján Torfason hefur skýrt frá því að meðákærði X hafi verið aðstoðarmaður sinn við innheimtu, einkum kringum áramót þegar átak var gert. Ákærði kveðst hafa haft það fyrir reglu að reyna að ná inn sem mestu

af gjöldum ríkissjóðs og það jafnvel þótt um væri að ræða tékka sem viðkomandi hafi óskað eftir að færu ekki strax í banka. Af þessu leiddi að sjóður embættisins var oft mjög hár um áramót, enda var skrifstofa þess opin til móttöku gjalda lengur en bankinn. Þannig væri ekki unnt að koma í bankann öllum tékkum sem kæmu inn fyrir áramót. Tékkar þeir sem liggi hjá embættinu um áramót fari síðan flestir í bankann fyrstu dagana í janúar, en stundum vilji verða svolitill misbrestur á því og úr því kunni að teygjast að þeir fari allir í banka.

Ákærði sagði að þegar bókfært er á þinggjaldakort sé sjálfkrafa gefin út kvittun sem ýmist er afhent eða geymd. Þá kveður ákærði rétt að leggja áherslu á það að jafnan sé heimilt að bakfæra slíka kvittun ef innistæða er ónóg á tékkareikningi eða það stenst ekki að tékkinn sé gjaldengur. Hann telji því ekkert athugavert við að gefa út slíka greiðslukvittun fyrir ávisun sem móttækin er af embættinu, enda væri gert ráð fyrir að hún greiddist innan mjög skamms tíma. Hann telji að slíkt sé tíðkað hjá flestum ef ekki öllum innheimtuembættum landsins að einhverju leyti.

Ákærða var kynnt framangreind skýrsla ríkisendurskoðunar um sjóðtalningu hjá bæjarfógetaembættinu í Vestmannaeyjum hinn 18. maí 1983. Vakin var athygli hans á því að leggja hefði átt inn í Útvegsbankann í Vestmannaeyjum tékka samtals að fjárhæð kr. 2.186.238 er sjóðtalningin fór fram, en það farist fyrir.

Ákærði hefur skýrt frá því að hann hafi komið til Vestmannaeyja síðdegis hinn 18. maí 1983 eftir að bæjarfógetaskrifstofunum hafði verið lokað. Um kvöldmatarleytið hringdi Vilhjálmur Bjarnason bankastjóri til ákærða og sagði honum frá bankainnlegginu. Sagði hann að í því væru tékkar á lokaða reikninga og vildi hann ekki taka við þeim. Samkvæmt ákvörðun Vilhjálms var innleggið stöðvað, en ekki að beiðni ákærða. Ákærði kveðst ekki hafa vitað hvaða tékkar voru í innlegginu, nema þeir tékkar sem Vilhjálmur tilgreindi að væru þar. Minnst ákærði þess ekki að Vilhjálmur hafi talað um aðra tékka en þá sem voru útgefnir af Hraðfrystistöð Vestmannaeyja hf. Síðan vissi ákærði að Sigurður Einarsson, framkvæmdastjóri Hraðfrystistöðvarinnar, var í einhverjum samningum við bankann um að leysa sín mál. Í framhaldi af því var ákveðið að innleggið yrði fært í bankanum, þar sem það hafði verið útbúið, án þess að ákærði væri viðstaddur og í því verið tvær ávisanir sem ákærði hefði látið viðskiptafæra ef hann hefði verið viðstaddur þegar ríkisendurskoðun útbjó innleggið, þ.e. tékkar er í 1. og 2. tl. í II. kafla ákæru greinir. Ákærði sendi síðan meðákærða til að leysa út tékka þessa með peningum en láta innleggið fara að öðru leyti óbreytt. Ákærði kveðst ekki kunna skýringu á því hvers vegna tékkarnir voru ekki stimplaðir í bankanum um framvísun. Ákærði kveður tékkana í 1. og 2. tl. hafa verið sóttá í bankann, en hann

hafi ekki vitað annað um hina tékkana en þeir hefðu verið lagðir inn. Hann hvorki samþykkti né gaf fyrirbætti um að aðrir tékkar en að framan greinir væru teknir út úr innlegginu.

Við skýrslutöku hjá rannsóknarlögreglu 05.09. 1983 var ákærða bent á að eftir sjóðtalningu ríkisendurskoðunar þann 18. maí 1983 hefðu þeir tékkar, sem fram koma í skýrslu ríkisendurskoðunar, verið lagðir inn á hlaupareikning bæjarfógetaembættisins í Útvegsbankanum. Hins vegar hefðu sumir þeirra komið til baka og nokkrir þeirra verið látnir aftur í sjóðinn en þrír verið bakfærðir á þann hátt að heildarupphæð þeirra hefði verið færð sem útborgun á þinggjöldum Ufsabergs hf.

Ákærði skýrði svo frá af þessu tilefni að væntanlega hefðu komið til baka tékkar óáritaðir af bankanum og þeir væntanlega verið borgaðir úr sjóði. Þegar þetta hefði verið bakfært hefði Vilhjálmur Bjarnason trúlega tjáð sér að hann vildi ekki sjá þessa tékka.

Ákærði kveður sér ekki hafa hugkvæmst þann 18. maí 1983 að greina ríkisendurskoðunarmönnum frá því, meðan þeir voru enn að störfum í embættinu, að bankinn tæki ekki við innlegginu sem sent hafði verið, enda hefði hann haldið að þetta gæti gengið daginn eftir.

Ákærði hefur skýrt frá eftirfarandi varðandi tékka þá, er í ákæru greinir.

1. Tékki nr. 876120 að fjárhæð kr. 144.173 fylgir ekki málsskjöllum og virðist sem útgefandi hafi fengið hann til baka. Ákærða var kynnt þingjaldakort Nets hf. og hlaupareikningur fyrirtækisins. Ákærði skýrði frá því að Finnbogi Ólafsson hefði talað við sig skömmu fyrir áramótin 1982-1983. Sagðist Finnbogi mundi fá skattalækkun. Fékk ákærði það staðfest hjá skattstjóra að Finnbogi myndi fá skattalækkun og átti það að gerast um áramótin. Varð að samkomulagi milli ákærða og Finnboga að ákærði tæki við tékka til greiðslu þingjaldanna og átti hann að geymast í sjóði þar til skattalækkunin kæmi. Ekki var minnst á að tékkinn væri innistæðulaus, að því er ákærða minnir, en samkomulag var um að tékkinn færi ekki í banka.

Í skýrslu hjá rannsóknarlögreglu segir ákærði hins vegar að fyrirvarsmaður Nets hf. hafi gert grein fyrir því að innistæða væri ekki fyrir tékka-fjárhæðinni. Hafi verið ákveðið að þegar skattalækkunin lægi fyrir, sem átti að vera strax eftir áramótin, greiddi fyrirvarsmaðurinn áfallin gjöld og fengi tékkann til baka. Ákærði gaf síðan út kvittun til Finnboga um greiðslu þingjaldanna.

Það dróst að skattalækkunin kæmi, þrátt fyrir eftirrekstur ákærða, og var tékkinn í sjóði 18. maí þegar talning ríkisendurskoðunar fór fram. Þegar skattalækkunin kom 26. maí 1983 var tékkinn rifinn og tékki að fjárhæð kr. 69.241 gefinn út, en það er mismunurinn á skattalækkuninni og skuldinni frá áramótum.

2. Tékki nr. 896887 að fjárhæð kr. 77.112. Ákærða var kynntur tékki þessi og ljósrit af þinggjaldakorti Jóns Inga Guðjónssonar. Ákærði kveður Jón Inga hafa talað við sig um áramótin 1982-1983 og farið fram á að fá að greiða þinggjaldskuld sína með tékka að fjárhæð kr. 77.112. Ákærði telur að Jón Ingi hafi sagt honum að tékkinn þyldi ekki að fara í banka. Ákærði kveðst hafa veitt tékkanum viðtöku og kvittun verið gefin út sem afhent var Jóni Inga þá eða síðar. Tékkinn er dagsettur 20. janúar 1983, en á hann er skráð ártalið 1982. Hann var hins vegar afhentur 31. desember 1982. Jón Ingi kom aftur til ákærða í kringum 20. janúar og sagði honum að tékkinn væri ekki góður. Tékkinn var því ekki settur í banka en reynt að innheimta hann og greiddi Jón Ingi einhverjar smágreiðslur inn á viðskiptamannareikning. Tékkinn var í sjóði við sjóðtalningu 18. maí 1983 og var sendur í Útvegsbankann. Tékkinn kom síðan aftur til embættisins og var bakfærður í bókhaldi þess 26. maí 1983. Fór hann inn á viðskiptamannareikning embættisins fyrir innistæðulausar ávisanir. Jón Ingi greiddi tékkann einhvern tíma á árinu 1983, en hvenær veit ákærði ekki. Ákærði taldi að dráttarvextir hefðu verið reiknaðir og færðir á viðskiptareikning Jóns Inga.

3-4. Tékkar nr. 69619 og 69620 að fjárhæð kr. 40.000 og kr. 42.962, útgefnir af Erlendi Péturssyni. Ákærði hefur skýrt svo frá varðandi tékka þessa, sem honum voru sýndir, að greiðandi hefði samið um skamman frest til að greiða tékkana, en ákærði man ekki hvort minnst var á hvort að innistæða væri til fyrir þeim. Þegar ákærði fékk tékkana var gefin út kvittun, en ákærði man ekki hvort Erlendur fékk hana í hendur þá eða síðar. Ákærði segir að kvittun sé alltaf gefin út þegar greiðsla er færð inn á þinggjaldakort. Erlendur fór fram á lengri frest til að greiða tékkana og er það skýringin á því hvers vegna þeim var ekki framvísað í banka. Fyrri tékkinn er með bankastimpli 6. maí 1983, en síðari tékkinn var í innlegginu sem sent var Útvegsbankanum 18. maí. Sá tékki var bókaður 26. maí, þegar stöðvun á bankainnlegginu var aflétt. Sé það ekki rétt að honum hafi verið framvísað 26. maí eins og í ákæru greinir.

5. Tékki nr. 875124 að fjárhæð kr. 67.171, útgefinn af Öldu Alfreðs-dóttur f.h. Trésmiðjunnar, Vestmannaeyjum. Ákærða var sýndur tékki þessi. Hann kvaðst ekki muna eftir því þegar tékkanum var veitt viðtaka hjá embættinu til greiðslu þinggjalda. Hann man ekki hvort hann eða með-ákærði veittu tékkanum viðtöku, en eins hljóti að hafa staðið á um hann og aðra tékka í máli þessu. Tékkinn var í sjóði þegar talning ríkisendurskoðunar fór fram. Reynt var að innheimta tékkann að sögn ákærða, en hvenær það var man hann ekki. Tékkinn var bókfærður úr sjóði og skuldfærður í bókhaldi embættisins sem húsaleigugreiðsla til knattspyrnufélagsins Týs.

6. Tékki nr. 876784 að fjárhæð kr. 30.165, útgefinn af Ólafi Runólfssyni. Ákærða var kynntur tékki þessi og skjöl er hann varða. Ákærði hyggur að Ólafur hafi rætt við sig um að greiða þinggjöld með tékkanum og heimilaði ákærði það. Tékkin er dagsettur 25. febrúar 1982 (á að vera 1983), en síðar var þessari dagsetningu breytt í 15. apríl s.á. Ákærði kveðst ekki kannast við breytingu þá sem hefur verið gerð á dagsetningunni. Ákærði kveður sama gilda um þennan tékka og aðra tékka, að innheimtu-tilraunir hafi farið fram en þær ekki gengið. Vísaði ákærði til fyrirmæla sinna til meðákærða í lok apríl svo sem áður er rakið. Ákærði kveðst ekki kunna skýringu á því hvers vegna tékkinn var geymdur fram í maí, en þá var honum framvísað í banka.

7-8. Tékkar nr. 879796 og 879797 að fjárhæð kr. 138.159 og kr. 57.654, útgefnir af Guðjóni Pálssyni. Ákærða voru kynntir tékkar þessir og þau skjöl sem þeim fylgja. Ákærði kveðst ekki kannast við að hafa rætt við Guðjón Pálsson þegar Guðjón gaf út tékkana og notaði þá til greiðslu þingjalda eins og í ákæru greinir. Sé ekki um annan að ræða í því sambandi en meðákærða. Ákærði kveðst muna eftir því að gengið var eftir því að fá tékkana greidda, en hvenær það var man hann ekki. Hann segir meðákærða hafa haft almennt leyfi frá sér til að veita tékkunum móttöku.

Ákærði tók fram að honum hafi ekki verið kunnugt um það, fyrr en við rannsókn þessa máls, að tékkarnir hefðu verið teknir úr innlegginu í Útvegsbankanum né heldur þau atriði sem greinir í þessum tölulíðum ákæru.

9. Tékki að fjárhæð kr. 120.178, útgefinn af Pálma Lórentssyni. Tékki þessi fylgir ekki skjölum málsins. Ákærði segir í skýrslu hjá rannsóknarlögreglu 6. desember 1983 að hann minnst þess ekki að Pálmi Lórentsson hafi talað við sig 30. desember 1982. Ákærði kveðst ekki muna eftir tékka þessum og vísaði til heimildar, sem meðákærði hafði frá honum, hafi hann tekið við tékkanum.

Í lögregluskýrslu sagði ákærði að almennt séð hefði meðákærði haft umboð sitt til svona afgreiðslu. Hann hefði haft fullan trúnað sinn til að beita þeim ráðum, sem þurfti við innheimtustörf.

Ákærði kveðst ekki muna eftir tilraunum til að innheimta tékkann en það hafi verið reynt við alla tékkana. Tékkin var í sjóði þegar talning ríkisendurskoðunar fór fram. Ákærði kveðst ekkert vita um endurnýjun tékkans 18. maí og ekki heldur að hann hefði verið fjarlægður úr bankainnlegginu. Tékkin var innleystur hjá bæjarfógetaembættinu einhvern tíma eftir 26. maí, en um það vissi ákærði ekki.

10-11. Tékkar að fjárhæð kr. 75.882 og kr. 90.378, útgefnir af Pálma Lórentssyni. Ákærði kveðst ekkert geta sagt um hvort hann eða meðákærði hafi veitt tékkum þessum viðtöku og vísaði til framburðar síns í 9. tl. Inn-

heimta á tékkunum var reynd á sama hátt og áður greinir á meðan þeir voru í sjóði embættisins, en þeir voru þar er talning ríkisendurskoðunar fór fram. Ákærði kveður endurnýjun tékkanna hafa farið fram án sinnar vitundar. Nýi tékkinn, sem var gefinn út vegna þeirra, var að fjárhæð kr. 166.260.

Ákærði tók fram að það væri sín aðferð við innheimtu ríkissjóðsgjalda að ná sem bestum árangri án þess að vera í styrjöld við skattborgarana. Hann telji sig hafa sterkari stöðu gagnvart gjaldendunum með því að vera kominn með tékka í hendurnar, þar sem hann hafi orðið var við að þeir séu sýnu hræddari við að komast í ónáð hjá bankakerfinu heldur en embættinu og með þessu hafi hann náð nokkurs konar steinbitstaki á þeim. Hann vilji líka benda á að fáir hann ekki greiðslu á gjöldunum með þessum hætti geti það leitt til þess að grípa þurfi til lögtaks og síðan uppboðsaðgerða, en sú leið geti tekið marga mánuði. Þess vegna telji hann að með þessari aðferð nái hann tekjum ríkissjóðs fyrr inn en ella. Hann vilji taka það fram að bæði ríkisbókara og ráðuneytisstjóra fjármálaráðuneytisins hafi verið kunnugt um þessa aðferð hans og hann hafi ekki sætt ámæli fyrir hana.

Í skýrslu hjá rannsóknarlögreglu 6. desember 1983 var ákærði inntur nánar eftir þessu og jafnframt kynntir framburðir Höskulds Jónssonar ráðuneytisstjóra og Grétars Áss Sigurðssonar ríkisbókara sem hér á eftir verða raktir.

Ákærði kvaðst hafa lesið þessa framburði og þeir komi í sjálfu sér ekki á óvart, þetta sé hlutur sem þessir aðilar eiga erfitt með að viðurkenna opinberlega. Hann vilji samt sem áður halda fast við framburð sinn varðandi Grétar Áss Sigurðsson að þetta hafi þeir rætt. Grétar Áss hafi vitað af þessu og rætt við sig einhvern tíma snemma árs 1983 að það hefði verið mikið í sjóði og ákærði sagt honum hvers vegna það hefði verið. Það hafi hist svo á að hann hafi átt samtali við Höskuld Jónsson sama dag og sagt honum af þessu samtali þeirra Grétars, þannig að hann telji ekki ástæðu til að breyta framburði sínum neitt um þetta.

Þá sagði ákærði í niðurlagi skýrslu sinnar 05.09. 1983 hjá rannsóknarlögreglu að hann vilji bæta við það sem hann sagði áður varðandi þessa innheimtuaðferð að færi svo að innheimta ætti þessi gjöld með lögtaks- og uppboðsaðgerðum hjá þessum stóru aðilum þá sé ríkissjóður oft í erfiðri aðstöðu. Ef ríkissjóður ætli að ná inn fé sínu verði hann annaðhvort að kaupa eignina eða í undantekningar tilvikum einhver að bjóða yfir kröfu ríkissjóðs. Ef ríkissjóður lendi í því að kaupa eignina til að ná inn kröfu sinni yrði um mjög erfitt fjárhagslegt dæmi að ræða, þar sem leysa þyrfti inn þau veð sem hvíldu á eigninni á undan lögtakinu, en slíkt geti oft skipt miklum fjárhæðum, jafnvel milljónum króna.

Í skýrslu hjá rannsóknarlögreglu hinn 6. desember 1983 sagði ákærði að hann telji að það sé hans mál sem embættismanns, hvernig hann hagi innheimtu embættisins á opinberum gjöldum. Hins vegar sé hann háður því að hljóta ákúrrur af hálfu fjármálaráðuneytisins ef hann verði talinn fara út fyrir umboð sitt.

Þá sagði ákærði að ef einstakir gjaldendur hefðu komið að máli við sig og talið sig geta gert upp þinggjaldaskuld með þeim hætti að tékki færi ekki fyrr en eftir áramót kunni hann í einstaka tilvikum að hafa boðið þeim að leysa málið á þann hátt. Hann haldi þó að í flestum tilvikum eða öllum hafi þeir haft spurnir af því að öðrum hafi tekist að komast að samningum við hann um slíkt. Hann telji að þetta hafi stuðlað að því að innheimtan skilaði sér fyrr í ríkissjóð en ella. Hann sé ekki sammála ríkisendurskoðun um þetta atriði. Tékki sé greiðsla ef maður tekur hann sem greiðslu.

Ákærða var kynnt skýrsla ríkisendurskoðunar varðandi dráttarvaxtaútreikning á þinggjöldum sem greidd voru í heild með innistæðulausum tékkum hjá bæjarfógetaembættinu í Vestmannaeyjum tímabilið 30.12. 1982 til 18.05. 1983. Niðurstaða þessara útreikninga er sú að dráttarvextir í þessu tilviki hafa átt að nema kr. 648.448, sem er upphæð sem kunni að breytast til hækkunar.

Ákærði kvaðst sjá þessa skýrslu ríkisendurskoðunar, sem sé yfirgripsmikil og hann hafi ekki séð áður. Ákærði kveðst ekki vera í neinni aðstöðu til að tjá sig um þetta reikningslega. Þetta sé ugglaut allt saman rétt hjá þeim og rétt uppfært. Hins vegar sé það venjan að ríkisendurskoðun geri um það athugasemd til viðkomandi embættis með fyrirætlum um leiðréttingu hafi hún eitthvað við embættisfærslu að athuga.

Ákærða var kynnt skýrsla ríkisendurskoðunar um útreikning viðurlaga og vaxta á söluskatt sem greiddur var með innistæðulausum ávísunum hjá bæjarfógetaembættinu í Vestmannaeyjum tímabilið 30.12. 1982 til 18.05. 1983. Niðurstaða þeirrar skýrslu er að reiknuð viðurlög og dráttarvextir nemi kr. 128.485.

Ákærði kveður það sama eiga við þessar skýrslur um útreikninga og viðurlög um dráttarvexti og söluskatt og í fyrri skýrslunni.

Ríkisendurskoðun reiknaði sérstaklega út dráttarvexti vegna þinggjalda, söluskatts o.fl. af fjárhæðum tékka þeirra sem ákært er út af í þessum kafla ákæru. Var notuð sama dráttarvaxtaþrósentu og aðferð sem beitt er í tekjubókhaldskerfi ríkisins. Vegna tékkans í 1. tl. að fjárhæð kr 144.173 var miðað við fjárhæðina kr. 69.241 vegna skattalækkunar. Nam heildarfjárhæðin kr. 212.745 skv. skýrslu um þetta er fylgdi bréfi dags. 28.02. 1986.

Ákærða var kynntur þessi dráttarvaxtaútreikningur ríkisendurskoðunar og kvaðst hann ekki gera tölulegar athugasemdir við hann.

Ríkisendurskoðun endurreiknaði innheimtuþóknun bæjarfógetans í Vestmannaeyjum, er dregnar höfðu verið frá greiðslur sem inntar voru af hendi með innistæðulausum tékkum í lok desember 1982 vegna gjalda árið 1982. Reiknuð þóknun fyrir árið 1982 var kr. 102.300, en endurreiknuð kr. 69.280 og er mismunur kr. 33.020.

Ákærða voru kynntir þessir útreikningar ríkisendurskoðunar.

Kvaðst hann hafa séð þá og hafi út af fyrir sig ekkert við þá að athuga miðað við þær forsendur, sem lagðar séu til grundvallar.

Ákærði X hefur skýrt frá því í dómi varðandi meðferð tékka við bæjarfógetaembættið í Vestmannaeyjum að það hafi komið fyrir að tékkar hafi verið látnir liggja í sjóði. Stundum var um að ræða tékka sem höfðu verið endursendir sem innistæðulausir og kom þá fyrir að þeir voru látnir aftur í sjóðinn ef álitíð var að innlegg í banka kæmi eftir nokkra daga. Þá voru tékkar og bakfærðir og færðir inn á reikning sem embættið var með fyrir innistæðulausa tékka. Þeir tékkar, sem fóru inn á þennan reikning, bakfærðust sjálfkrafa og fóru í öllum tilvikum til innheimtu hjá lögfræðingi. Ákærði og meðákærði Kristján ræddu oftast um það hvaða tékkar ættu að fara inn á bakfærslureikninginn. Meðákærði tók einn ákvörðun um það hvaða tékkar voru bakfærðir og hverjir ekki. Þegar tékki var gefinn út á lokaðan reikning tók ákærði ákvörðun um hann, en allir slíkir tékkar fóru inn á bakfærslureikninginn.

Hlaupareikningur nr. 2 við Útvegsbankann í Vestmannaeyjum var aðallega í höndum gjaldkera, en í undantekningartilvikum gáfu þeir meðákærði út tékka á reikninginn. Þeir notuðu reikninginn ekki að öllu jöfnu og meðákærði ákaflega sjaldan, nema í veikindaforföllum eða fríum.

Ákærði kveður meðákærða eiga að gera grein fyrir þeim tékkum sem voru í sjóði þegar sjóðtalning ríkisendurskoðunar fór fram. Það hafi verið hann sem lét umrædda tékka liggja í sjóðnum. Meðákærði hafði hringt í a.m.k. suma útgefendur tékkanna. Ákærði gerir ráð fyrir að þetta hafi verið tékkar vegna greiðslu söluskatts eða þinggjalda og þeir verið innistæðulausir. Þá kom fyrir að fólk fékk að skrifa tékka fram í tímann. Ákærði heldur að í þeim tilvikum hafi viðkomandi ekki fengið kvittunina í hendur, heldur hafi meðákærði geymt hana hjá sér. Þetta var þó fært sem greitt hjá embættinu þann dag sem greitt var með tékkanum, þótt hann væri stílaður fram í tímann. Í flestum tilvikum var viðkomandi tékki þó dagsettur þann dag sem greitt var, en hann var síðan geymdur í sjóði. Ef tékki var geymdur var oftast skrifað á miða hvenær hann mætti fara í banka. Það kom fyrir að hann gaf leyfi fyrir þessu, en í þeim tilvikum

sé bara um nokkra daga að ræða. Ef um lengri tíma var að ræða var fengið leyfi hjá meðákærða.

Ákærði kveður tékkana, sem voru í innlegginu í Útvegsbankann 18. maí 1983, vera tilkomna fyrir áramótin 1982-1983, en þá voru margir innistæðulausir tékkar frá ýmsum mönnum geymdir í sjóði. Megi ráða af sjóðsyfirlitum hve mikið hafi þá legið í sjóði af innistæðulausum tékkum. Ákærði kveður koma í ljós eftir athugun á sjóðsyfirliti, aðalsjóðbók og viðskiptamannafylgiskjólum, að í árslok 1982 hafi verið í sjóði kr. 14.332.146,60, sem sagt sé að hafi verið í peningum. Inni í þeirri tölu séu innistæðulausir tékkar að fjárhæð tæplega kr. 10.000.000. Hér sé um að ræða tékka sem notaðir hafi verið til greiðslu í desember, að ákærði heldur tvo síðustu dagana í þeim mánuði. Þetta séu eingöngu tékkar vegna þinggjalda sem geyma hafi átt í mislangan tíma, þar sem ekki var til innistæða fyrir þeim. Útgefendur tékkanna fengu leyfi hjá embættinu til að fá þá geymda. Gjaldkerinn gat ekki gefið leyfi fyrir geymslu slíkra tékka og ákærði er alveg viss um að það hafi hann ekki gert. Það eru meðákærði og ákærði sem gefa leyfi fyrir geymslutékkunum, þó aðallega meðákærði og hann varðandi alla stærri tékkana. Að sögn ákærða var svona fyrirkomulag eingöngu viðhaft um áramót. Ákærði kveðst hafa gefið leyfi fyrir geymslu tékka með minni fjárhæðum með vitund meðákærða og hafi hann ekki gert athugasemdir við það. Menn komu annaðhvort til ákærða eða meðákærða og spurðu um leyfi til að fá að greiða með slíkum tékkum sem mættu fara í banka eftir svo og svo langan tíma. Þeir hafi reynt að aðstoða menn þegar svona stóð á, en þó aðeins þá sem þeir töldu að mundu standa við það sem þeir lofuðu um greiðslu tékkanna. Ef þeir féllust á þetta settu þeir miða á viðkomandi tékka og skrifuðu á hann hvenær tékkinn ætti að fara í banka. Viðkomandi maður fór oftast sjálfur með tékkann til gjaldkera þannig merktan frá þeim eða ákærði hafði a.m.k. þennan hátt á. Hins vegar var stundum annar háttur á þessu hjá meðákærða, því að hann beið með að ganga frá þessu þangað til búið var að loka. Þá fór hann fyrst til þess starfsmanns, sem sá um þinggjöldin, og lét hann útbúa þinggjaldakvittun sem hann síðan lét gjaldkerann hafa með tékkanum. Í sumum tilvikum geymdi meðákærði sjálfur þinggjaldakvittun inni hjá sér þangað til búið var að innleysa tékkann, en þá fékk viðkomandi kvittunina. Þetta var þó ekki algilt. Ákærði telur að meðákærði hafi haft þetta þannig með þá menn sem hann var ekki öruggur um að borguðu. Stundum voru menn ekki sjálfir öruggir á því hvenær tékkinn gæti farið, þ.e.a.s. hvort hann gæti farið á þeim tíma sem talað var um. Ákærði heldur að allir tékkarnir hafi átt að fara inn í janúar 1983. Síðan gerðist það að illa aflaðist í Vestmannaeyjum, en allt byggist þar á fiskveiðum, þannig að greiðsla sumra tékkanna dróst lengur en ætlað var. Flestir tékkarnir fóru á umsömdum

tíma, en þó voru nokkrir enn í sjóði þegar sjóðtalning ríkisendurskoðunar fór fram.

Ákærði kveður Vilhjálmi Bjarnason, bankastjóra Útvegsbankans, hafa vitað af því að hjá embættinu voru geymdir þannig tékkar. Í sumum tilvikum talaði ákærði eða meðákærði við Vilhjálmi áður en tékkarnir voru lagðir inn í bankann og spurðist fyrir um innistæðu þegar þá grunaði að hún væri ekki enn fyrir hendi.

Ákærði kveðst hafa farið með bankainnlegg með tékkum að fjárhæð kr. 2.168.238, sem ríkisendurskoðun hafði útbúið til innlagningar á hlaupa-reikning bæjarfógetaembættisins við Útvegsbankann þann 18. maí 1983. Ekki man ákærði hver veitti innlegginu móttöku. Kvittun fyrir innborgun liggur fyrir í skjölum málsins.

Ákærði minnst þess ekki að hafa haft frekari afskipti af innlegginu og kannast ekki við að hafa átt neinn þátt í afturköllum þess. Minnst hann þess ekki að meðákærði hafi rætt það mál við sig. Ákærði kveður innleggið hafa borist aftur til embættisins, en hvenær það var man hann ekki.

Hjá rannsóknarlögreglu hafði ákærði skýrt frá því að hann hefði afhent innleggið óhreyft til Tómasar Pálssonar frekar en Grétu Guðjónsdóttur, en þau eru gjaldkerar í Útvegsbankanum. Ákærði kveðst hafa hringt í Vilhjálmi Bjarnason bankastjóra eftir að hann kom upp á bæjarfógetaskrifstofu aftur og sagt honum frá því að ríkisendurskoðun hefði gert talningu hjá embættinu og þetta innlegg væri komið úr talningunni. Það ákærði Vilhjálmi í samtalinu að sitja á innlegginu þar sem innistæða væri ekki fyrir hendi fyrir tékkunum í því. Vilhjálmi sagðist ætla að athuga málið og ræddi þetta eitthvað við meðákærða. Eitthvað af tékkunum gekk í gegn, en afganginn leysti ákærði út aftur. Í samráði við meðákærða fór ákærði til Vilhjálms Bjarnasonar og sótti þá tékka sem ekki voru í lagi. Hann greiddi þá út með öðrum tékkum og peningum, sem safnast höfðu í sjóðinn eftir athugun ríkisendurskoðunar. Ákærði getur ekkert svarað fyrir það hver stakk upp á þessu, það gæti alveg eins hafa verið hann eins og meðákærði. Það var a.m.k. samkomulag þeirra meðákærða að hafa þennan hátt á.

Ákærði heldur að hann hafi sótt tékkana til Vilhjálms 26. maí. Þeir tékkar, sem hann sótti, voru ekki bókaðir hjá Útvegsbankanum, en það var ekki að beiðni ákærða. Ákærði fór síðan með tékkana aftur í sjóð embættisins. Meðákærði vissi af þessu, enda var ekki um neitt annað að ræða því að tékkarnir voru leystir út með fé eða öðrum tékkum úr sjóðnum. Ákærði kveðst ekki geta sagt um hvaða tékkar það voru sem hann sótti í Útvegsbankann, en hann er öruggur um eftirfarandi tékka:

Tékki útgefinn af Finnþoga Ólafssyni að fjárhæð kr. 144.173, tékki útgefinn af Jóni Inga Guðjónssyni að fjárhæð kr. 77.112, 2 tékkar útgefnir

af Guðjóni Pálssyni að fjárhæð kr. 138.159 og kr. 57.654 og tékki útgefinn af honum sjálfum að fjárhæð kr. 240.000.

Þá greindi ákærði frá því í skýrslu sinni að meðákærði hefði verið búinn að krefja Jón Inga Guðjónsson um greiðslu. Jón Ingi hafði greitt kr. 7.500 inn á tékkann sem meðákærði geymdi hjá sér. Í bókhaldi embættisins þann 26. maí koma þessar kr. 7.500 fram sem innborgun á tékkann.

Ákærða var kynnt þessi skýrsla hans hjá rannsóknarlögreglu og bent á ósamræmi það sem er á milli hennar og framburðar hans fyrir dómi. Ákærði kveður langt um liðið og skýrslan hjá rannsóknarlögreglu sé tekin 31. ágúst 1983 þegar þetta var í fersku minni. Sé þar rétt greint frá máls- atvikum.

Ákærði tók fram að þegar hann hringdi í Vilhjálmm Bjarnason hefði hann beðið hann að geyma innleggið þar til síðar um daginn er meðákærði kæmi til Vestmannaeyja.

Ákærði hefur skýrt frá tékkum þeim, sem ákært er fyrir, á eftirfarandi hátt:

1. Tékki að fjárhæð kr. 144.173, útgefinn af Finnboga Ólafssyni, var notaður til greiðslu á þinggjöldum Nets hf.

Ákærði kveðst ekki kannast við að Finnbogi hafi rætt við sig um tékka þennan, en ákærði hefur skýrt frá móttöku tékkans og geymslu í meginatriðum á sama hátt og meðákærði.

2. Tékki að fjárhæð kr. 77.112, útgefinn af Jóni Inga Guðjónssyni. Ákærði kveðst ekkert vita um þennan tékka og ekki hafa samþykkt móttöku hans. Tékkinn var í sjóði uns talning ríkisendurskoðunar fór fram.

Ákærði tók fram að hann hefði litið svo á að báða framangreinda tékka hefði átt að geyma í sjóði samkvæmt fyrirmælum bæjarfógeta.

3-4. Tékkar að fjárhæð kr. 40.000 og kr. 42.962, útgefnir af Erlendi Péturssyni.

Ákærði kveður það rétt að Erlendur Pétursson hafi rætt við sig um móttöku á 40.000 kr. tékkanum sem var í sjóði til 6. maí 1983. Erlendur sagði ákærða að tékkinn væri innistæðulaus og átti hann að geymast til 10. janúar 1983. Um hinn tékkann að fjárhæð kr. 42.962 kveðst ákærði ekki geta sagt af eða á. Hann kannast ekki við að Erlendur hafi rætt við sig er hann afhenti tékkann.

Í framburði hjá rannsóknarlögreglu hafði ákærði sagt að það gæti stemmt að hann hefði veitt Erlendi heimild fyrir báðum tékkunum og gerði hann ekki athugasemdir við framburð Erlends.

5. Tékki að fjárhæð kr. 67.171, útgefinn af Öldu Alfreðsdóttur f.h. Trésmiðjunnar í Vestmannaeyjum.

Ákærði kveðst ekki muna eftir þessum tékka og ekki muna eftir að hafa veitt honum móttöku.

Hjá rannsóknarlögreglu hafði ákærði sagt að hann haldi að geyma hefði átt tékkann stuttan tíma. Hafði oft verið kafið um greiðslu tékkans en hún dregist. Tékkinn var í sjóði 17. maí 1983, en þann dag bókfærði ákærði tékkann úr sjóði og viðskiptafærði hann jafnframt í bókhaldi embættisins hjá Knattspyrnufélaginu Tý fyrir sömu fjárhæð og nam tékkafjárhæðinni á móti húsaleigugreiðslum frá embættinu.

6. Tékki að fjárhæð kr. 30.165, útgefinn af Ólafi Runólfssyni.

Ákærði kveðst ekki minnst þess að Ólafur Runólfsson hafi talað við sig er tékkanum var veitt viðtaka hjá bæjarfógetaembættinu til greiðslu á þinggjöldum. Ákærði kveðst ekki muna eftir þessum tékka í sjóði. Útgáfudagsetningunni á tékkanum hefur verið breytt svo sem hann ber með sér, en ákærði kveðst ekki muna til að hann hafi gert það. Tékkar þessum var framvísað í banka 6. maí 1983 samkvæmt stimpli á honum.

7-8. Tékkar að fjárhæð kr. 138.159 og kr. 57.654, útgefnir af Guðjóni Pálssyni á hlaupareikning Ufsabergs hf.

Ákærði kveðst hafa veitt báðum þessum tékkum viðtöku til greiðslu á þinggjöldum. Þeir voru innistæðulausir og bað Guðjón ákærða um að geyma þá. Ákærði kveðst áður hafa leitað eftir samþykki meðákærða og hafi hann gefið leyfi fyrir tékkunum. Guðjón fékk kvittun fyrir greiðslu þinggjaldanna er hann afhenti tékkana. Tékkarnir voru geymdir í sjóði þar til talning ríkisendurskoðunar fór fram. Ákærði kveður það rétt sem í 2., 3. og 4. mgr. þessa liðar ákæru greinir.

Þegar tékkarnir komu aftur frá Útvegsbankanum þann 26. maí 1983 eyddi ákærði þeim út (svo) með því að færa samanlagða upphæð þeirra og eigin skuld, sem hækkandi skuld Ufsabergs hf. á þinggjöldum. Ákærði kveðst hafa gert þetta upp á sitt eindæmi án samráðs við Guðjón Pálsson. Ákærði ræddi þetta heldur ekki við meðákærða og telur að hann hafi ekki vitað um þetta.

9. Tékki að fjárhæð kr. 120.178, útgefinn af Pálma Lórentssyni 30. desember 1982. Ákærði kveðst ekki muna eftir tékka þessum. Hann hafi ekki gefið leyfi fyrir tékkanum. Tékkinn var í sjóði til 17. maí 1983 að því er fram hefur komið í málinu. Ákærði kveðst ekkert muna um afdrif tékkans eftir það.

Hjá rannsóknarlögreglu hafði ákærði skýrt frá því að tékkinn hefði verið til greiðslu á tollum ef hann myndi rétt. Það hafi átt að vera innistæða fyrir honum. Þessi tékki var endurnýjaður með nýjum tékka 17. maí 1983, en dagsettur þann 18. s.m. Ákærði veit ekki skýringuna á því hvers vegna hann var dagsettur einn dag fram í tímann. Það hafi ekki verið gert í samráði við sig.

Í annarri skýrslu segir ákærði að verið geti að hann hafi veitt Pálma Lórentssyni heimild fyrir tékkanum, en hann muni þó ekki eftir því. Loks

vísast um tékka þennan til framburðar ákærða um tékkana er greinir í 10.-11. tl. hér á eftir. Ákærði kvaðst vísa til skýrslu sinnar hjá rannsóknarlögreglu og telja hana rétta, þótt hann muni ekki um þetta nú.

Ákærða var kynntur framburður Pálma Lórentssonar um framan-greindan tékka. Kveðst ákærði ekki gera athugasemdir við framburðinn og telja hann réttan.

10-11. Tékkar að fjárhæð kr. 75.882 og kr. 90.378, útgefnir af Pálma Lórentssyni. Tékkar þessir voru notaðir til greiðslu á söluskatti. Ákærði hafði skýrt frá því hjá rannsóknarlögreglu að hann hefði fengið Pálma Lórentsson til að skipta á tékka að fjárhæð kr. 166.261 og tveim eldri tékkum að fjárhæð kr. 75.882 og kr. 90.378 þann 18. maí 1983 þegar ríkis-endurskoðun var að gera athugun sína hjá bæjarfógetaembættinu. Ákærða þykir ekki ótrúlegt að hann hafi verið að forða þessum tveim tékkum úr sjóðnum. Þar sem þeir voru það gamlir.

Ákærði kveðst ekki muna eftir að hafa gefið leyfi fyrir þessum tveim tékkum. Að öðru leyti geri hann ekki athugasemd við framburð Pálma Lórentssonar. Hann fékk Pálma til að skipta á tékkunum, en þá voru starfsmenn ríkisendurskoðunar komnir í tollathuginina. Tékkunum var skipt 17. maí, en ekki 18. maí, þótt tékkarnir séu dagsettir þann dag.

Loks segir ákærði í öðrum framburði hjá rannsóknarlögreglu að það sama gildi um þennan tékka þ.e. tékkann að fjárhæð kr. 166.261 og tékkann hér næst á undan. Hann hafi gefið leyfi fyrir tékkanum yfir nótt. Ákærði kveður málsatvikum í þessum tölulíð ákæru rétt lýst.

Ákærðu voru samprófaðir um það er á milli ber í framburðum þeirra um innleggið í Útvegsbankann. Hélt hvor þeirra fast við framburð sinn og vildi í engu breyta honum.

Vitnið Ragnhildur Mikaelisdóttir gjaldkeri kveðst hafa borið ábyrgð á því að sjóður bæjarfógetaembættisins stemmdi, en á þeim innistæðulausu tékkum sem voru í sjóði kveðst það ekki bera ábyrgð. Það taki aldrei við þeim tékkum, sem eigi að geymast í sjóði, nema eftir fyrirmælum frá Kristjáni Torfasyni bæjarfógeta eða X aðalbókara. Í þeim tilvikum sem X hafi beðið það um að geyma tékka í sjóði kveðst vitnið telja að hann hafi komið með þá til þess eftir fyrirmælum frá Kristjáni Torfasyni. Það hafi litið svo á að hann hefði ekki leyfi til að gera þetta á sitt eindæmi. Vitnið man ekki eftir því að þessi háttur væri hafður á fyrst eftir að það byrjaði sem gjaldkeri, en þegar það kom til vinnu þann 30. desember 1982 eftir veikindafrí var komið mikið uppsafn af slíkum tékkum sem var haldið til hliðar í sjóðnum og talið við uppgjör sem peningar.

Dagana 30. og 31. desember 1982 var verið að ganga frá þinggjöldum fyrir áramótin. Komu þá ákærðu með þá menn sem voru að greiða og

sögðu við vitnið að tékka frá þeim ætti að geyma. Leituðu menn eingöngu til ákærðu með slíka fyrirgreiðslu. Þegar tékkar voru til greiðslu á þinggjöldum útbjó stúlka sú, sem vann við þinggjöldin, kvittanir fyrir greiðslu þinggjaldanna, en vitnið áritaði síðan kvittanirnar og afhenti þær. Væri hins vegar um söluskatt að ræða gaf vitnið sjálft kvittun. Kvittanirnar voru greiðslustimplaðar þann dag sem greiðslan fór fram, enda þótt ætti að geyma tékkann. Vitnið kveðst hafa sett miða á tékkana með áritun um, hvenær þeir mættu fara í banka ef það var þá vitað. Þeir ákærðu höfðu hönd í bagga með þessu. Í sumum tilvikum voru tékkar gefnir út fram í tímann og áttu að fara á útgáfudegi. Í einstaka tilviki voru tékkarnir ódagsettir. Þarna var aðallega um að ræða tékka frá fyrirtækjum. Fyrstu dagana eftir áramótin kom eitthvað af slíkum tékkum og síðan af og til eftir það en í litlum mæli og til styttri tíma. Það var alveg tekið fyrir þetta eftir að ríkisendurskoðun gerði talninguna þann 18. maí 1983. Um verulegar upphæðir var að ræða um áramótin, en síðan fóru tékkarnir smátt og smátt í banka. Vitnið kveður ákærðu hafa fylgst með tékkunum sem geymdir voru í sjóði og komið annað slagið til að láta það vita hvaða tékkar mættu fara í banka. Tékkunum fór síðan fækkandi, en sumir af þeim tékkum, sem voru í sjóði við talningu ríkisendurskoðunar þann 18. maí 1983, voru „geymsluávísanir“ sem eftir voru frá árinu 1982.

Vitnið kveðst hafa lagt í banka hvern virkan dag og þá var um að ræða uppgjör frá því deginum á undan. Í sjóði hafði vitnið í skiptimynt um kr. 30.000, en mismuninn að frádregnum „geymsluávísunum“ lagði það inn.

Vitnið var spurt í dómi um tékka þá er í þessum kafla ákæru greinir og voru í sjóði er talning ríkisendurskoðunar fór fram þann 18. maí 1983.

1. Vitnið kveður Kristján Torfason hafa gefið leyfi fyrir því að tékki frá Finnboga Ólafssyni, að fjárhæð kr. 144.173, væri geymdur í sjóði, en tékkinn var notaður til að greiða þinggjöld þann 31.12. 1982. Það var óvíst hvenær tékkinn mátti fara í banka.

2. Vitnið minnir að það hafi verið Kristján Torfason, sem gaf leyfi fyrir geymslu á tékka frá Jóni Inga Guðjónssyni að fjárhæð kr. 77.112. Tékkinn átti að vera með ártalinu 1983 en ekki 1982. Það var óvíst hvenær þessi tékki mátti fara í banka.

3-4. Vitnið kveðst ekki muna eftir tékka frá Erlendi Péturssyni að fjárhæð kr. 40.000, er það var yfirheyrt í dómi.

Vitnið kveðst telja að tékkinn frá Erlendi að fjárhæð kr. 42.962 hafi komið um áramótin 1982-1983 vegna greiðslu á þinggjöldum. Vitnið þorir ekki að segja til um hvor ákærðu gaf leyfi fyrir tékka þessum. Það var ekki ákveðið með geymslutímann.

5-6. Vitnið kveðst ekki muna eftir tékka sem útgefinn var af Öldu

Alfreðsdóttur f.h. Trésmiðjunnar í Vestmannaeyjum að fjárhæð kr. 67.171 og ekki heldur eftir tékka frá Ólafi Runólfssyni að fjárhæð kr. 30.165, er það var yfirheyrt í dómi.

7-8. Vitnið kveðst telja að tékki að fjárhæð kr. 138.159 hafi verið notaður til greiðslu á þinggjöldum starfsmanna Ufsabergs hf. Tékkinn kom fyrsta daginn eftir veikindafrí vitnisins. Vitnið man ekki hvor ákærðu það var sem gaf leyfi fyrir geymslu tékkans. Það var óvíst hvenær tékkinn mátti fara í banka.

Vitnið heldur að sama eigi við um tékka að fjárhæð kr. 57.654 frá Guðjóni Pálssyni og framangreindan tékka.

Í síðari framburði fyrir dómi sagði vitnið að slá megi því föstu að X hafi beðið það um að geyma tékka er Guðjón Pálsson gaf út á hlaupareikning Ufsabergs hf.

9. Vitnið kveðst helst álíta að tékki Pálma Lórentssonar hafi verið til greiðslu á tollum. Þessi tékki hefur verið stílaður eitthvað fram í tímann að sögn vitnisins. Vitnið man ekki hvor ákærðu það var sem gaf leyfi fyrir geymslu tékkans. Vitnið kveður það sama eigi við um tékkann frá Pálma Lórentssyni að fjárhæð kr. 166.261 og tékkann er greinir í 9. tl. Það hafi skoðað ljósrit af tékkanum og kannist við að hafa skrifað dagsetninguna 27.5. 83 aftan á hann þann dag. Tékkinn fór með innlegginu þann 18. maí 1983, en það var annar hvor ákærðu sem kom aftur með tékkann nokkrum dögum síðar og bað vitnið um að setja hann í sjóðinn. Vitnið kveður þá ákærðu hafa blandað sér svo mikið í daglegan rekstur embættisins að það þori ekki að segja til um það hvor þeirra hafi komið með tékkann aftur.

Vitnið hefur skýrt frá því að sendill hafi yfirleitt farið með innlegg í bankann frá bæjarfógetaembættinu. Hinn 18. maí 1983 bað starfsmaður ríkisendurskoðunar vitnið um að fara með innlegg í banka, en í því voru m.a. þeir tékkar sem geymdir höfðu verið í sjóði. Vitnið kveðst hafa beðið ákærða X um að leysa sig af á meðan, en þá hafi hann boðist til að fara sjálfur með innleggið og gert það. Vitnið kveður einhverja tékka hafa komið aftur og eru sérstaklega minnisstæðir tékkar frá Pálma Lórentssyni.

Vitnið, Finnbogi Ólafsson netamaður, Heiðavegi 62, Vestmannaeyjum, kveðst hafa gefið út tékka nr. 876120, að fjárhæð kr. 144.173,00 fyrir hönd Nets hf., en það er einn af eigendum fyrirtækisins. Vitnið kveðst hafa gefið tékkann út sem tryggingartékka fyrir því, að Net hf. greiddi skilvíslega opinber gjöld til bæjarfógetans í Vestmannaeyjum. Opinber gjöld höfðu verið áætluð á Net hf. og var álagningin kærð. Var því ekki vitað hver upphæðin yrði þegar tékkinn var gefinn út hinn 03.12. 1982. Þetta var gert í samráði við ákærða Kristján Torfason og tók hann við tékkanum á skrifstofu sinni. Tékkinn átti ekkert að sýnast að sögn vitnisins og því kannaði

það ekkert sérstaklega um innistæðu á reikningnum, en hann er nr. 1015 við Útvegsbankann í Vestmannaeyjum.

Ákærði Kristján hafði símasamband við vitnið hinn 26. eða 27. maí 1983 og sagði að opinberu gjöldin hefðu endanlega verið ákveðin. Vitnið fór samdægurs og sótti tryggingartékkann. Greiddi það kr. 69.241,00 með tékka á sama reikning dagsettum 27. maí. Tryggingartékkinn var rifinn. Ákærði afhenti sjálfur vitninu tékkann á skrifstofu sinni. Vitnið minnst þess ekki að hafa skrifað útgáfudagsetninguna. Vitninu var bent á að útgáfudagur hafi verið 31.12. 1982. Vitnið hafði meðferðis tékkheftið sem umræddur tékki var í og kvaðst sjá að fallið hefði niður tölustafurinn 1 á eftir tölustafnum 3. Því muni rétt vera að útgáfudagur tékkans hafi verið 31.12. 1982.

Vitnið Jón Ingi Guðjónsson kaupmaður, Helgafellsbraut 31, Vestmannaeyjum, kvaðst hafa gefið út tékka nr. 876120, að fjárhæð kr. 77.112, og notað hann sem greiðslu í lok desember 1982 á þinggjöldum sem það hafði verið krafðið um hjá bæjarfógetanum í Vestmannaeyjum.

Vitnið getur ekki fullyrt hvaða dag það var sem það fór með tékkann til bæjarfógeta. Svo sem tékkinn ber með sér er hann dagsettur 20.01. 1982, en þessi dagsetning er ekki rétt að sögn vitnisins. Vitnið kveðst óvart hafa skrifað ártalið 1982, en það hafi átt að vera 1983.

Þegar vitnið gaf tékkann út var ekki næg innistæða á reikningi þess fyrir honum. Vitnið skýrði ákærða Kristjáni frá þessu og óskaði eftir því við hann að hann geymdi tékkann. Upphaflega var talað um að tékkinn yrði geymdur til 20.01. 1983, en þá taldi vitnið að það yrði búið að fá peninga þannig að hægt væri að innleysa tékkann.

Ákærði féllst á að gera þetta fyrir vitnið. Þegar kom að 20. janúar 1983 höfðu fjármál vitnisins ekkert lagast og fór það þá til ákærða og skýrði honum frá því að það ætti ekki peninga inni á reikningi þess fyrir tékkann. Vitnið kveðst hafa átt að fá lán úr Bygðasjóði fljótlega eftir áramótin 1982-1983, en það hafi brugðist, og sagði vitnið ákærða frá því. Ákærði bauð vitninu að reyna að greiða eitthvað inn á þetta, en hann vildi ekki ganga hart að því. Greiðslugeta vitnisins lagaðist ekkert þó að liði fram á árið og voru þinggjöld þess að mestu ógreidd. Vitnið kveðst þó hafa verið búið að greiða tvisvar eða þrisvar inn á þetta einhverjar smáupphæðir í hvert sinn, en man ekki hvað það var mikið samtals.

Vitnið man ekki hvort það fékk kvittun þegar það lét ákærða hafa tékkann.

Hinn 30.08. 1983 fóru rannsóknarlögreglumenn á skrifstofu bæjarfógetans í Vestmannaeyjum. Í för með þeim var ákærði X. Tilefni fararinnar var að fá ljósrit af tékkum sem ákærði hafði skýrt rannsóknarlögreglu-

mönnunum frá að bæjarfógetaembættið hefði fengið endursenda frá Útvegsbankanum vegna þess að þeir hefðu reynst innistæðulausir.

Ákærði sýndi lögreglumönnunum fyrst reikning sem bæjarfógetaembættið heldur yfir þá tékka sem því berast aftur innistæðulausir frá innlausnarbanka, í þessu tilviki Útvegsbanka Íslands, og var þá andvirði tékkanna tekið út af hlaupareikningi bæjarfógetaembættisins nr. 2 við Útvegsbankann. Þegar rannsóknarlögreglumennirnir athuguðu þennan reikning sáu þeir að þar höfðu verið færðir inn tveir af þeim tékkum sem voru í sjóði hjá bæjarfógeta þegar starfsmenn ríkisendurskoðunar gerðu þar talningu að morgni 18.5. 1983. Annar þessarar tékka var framangreindur tékki frá Jóni Inga Guðjónssyni. Tékkinn var með framsalsstimpli bæjarfógetans í Vestmannaeyjum. Ekki var hægt að sjá á tékkanum að hann hefði nokkurn tíma borist bankanum, þar sem hann hafði ekki verið stimplaður þar hvorki með gjaldkerastimpli né stimpli, þar sem kemur fram að tékkinn hafi verið innistæðulaus þegar hann var sýndur í bankanum. Að sögn X fylgdi ekkert skjal með tékkanum, þegar hann var endursendur til bæjarfógetaembættisins.

Vitnið Erlendur Gísli Pétursson húsasmiður, Illugagötu 19, Vestmannaeyjum, kveðst hafa notað tékka að fjárhæð kr. 40.000 og kr. 42.962, útgefna til bæjarfógetans í Vestmannaeyjum til greiðslu á eftirstöðvum þinggjalda þann 30. desember 1982. Vitnið kveðst hafa rætt við ákærða X um geymslu á tékkunum, en ekki við ákærða Kristján. Fyrrgreindi tékkinn átti að fara í banka 10. janúar, en innistæða var þá ekki fyrir honum og lét vitnið X vita af því. Vitnið ræddi oftast en einu sinni við X og bað um lengri frest. Tékkinn fór í banka 6. maí 1983 og man vitnið ekki eftir að haft væri samband við sig áður. Síðargreindi tékkinn er með bankastimpli, dagsettum 26. maí 1983, og virðist gilda sama um hann og hinn tékkann um greiðslufrest. Vitnið fékk strax kvittun fyrir greiðslu þinggjaldanna samtals kr. 82.962. Vitnið kveður mikið hafa verið gert að því að krefja um greiðslu á þinggjöldum fyrir áramótin 1982-1983 m.a með auglýsingum. Vitnið kveðst hafa beðið um að fá að greiða þetta með framangreindum hætti til að fá ekki á sig dráttarvexti.

Vitnið Alda Ólöf Alfreðsdóttir verkakona, Vesturvegi 20, Vestmannaeyjum, kveðst hafa unnið hjá Trésmiðju Vestmannaeyja árið 1982 við bókhald. Vitnið minnir að ákærði X hafi hringt til þess á gamlársdag og verið að krefja um greiðslu þinggjalda sem fyrirtækið skuldaði. Vitnið minnir að ákærði hafi sagt að greiða mætti þinggjöldin með tékka þótt innistæða væri ekki til fyrir honum. Vitnið fór síðan á bæjarfógetaskrifstofuna og greiddi þinggjöldin með tékka að fjárhæð kr. 67.171, dags. 31.12. 1982. Vitnið heldur að innistæða hafi ekki verið fyrir tékkanum. Vitnið man ekki hvort ákærði nefndi ákveðinn dag sem innistæða þyrfti að vera fyrir hendi.

Vitnið kveðst ekkert vita hvenær eða hvernig greiðsla tékkans fór fram, Valgeir Jónasson, eigandi Trésmiðjunnar, hafi séð um það. Vitnið kveðst ekki muna hvort það fékk kvittun er það lét tékkann af hendi, en telur það líklegt.

Vitnið Valgeir Jónasson húsasmíðameistari, Bröttugötu 16, Vestmannaeyjum, eigandi Trésmiðju Vestmannaeyja, kveður Öldu Alfreðsdóttur, er starfaði hjá því, hafa greitt þinggjöld starfsmanna fyrirtækisins hinn 31.12. 1982 með tékka að fjárhæð kr. 67.171. Það hafi ekki verið að sinni beiðni að tékkinn væri geymdur. Vitnið vissi ekki til þess að innistæða væri til fyrir tékkanum og vissi ekki hvenær það gæti borgað hann. Alda hafi borgað þetta án vitneskju vitnisins. Bæjarfógetaembættið hafi verið margbúið að krefja það um greiðslu á þinggjöldunum. Vitnið var búið að biðjast vægðar og reyna að semja, en það hafi staðið illa á hjá fyrirtækinu.

Vitnið kveðst alls ekki hafa ætlast til að farið yrði út í þennan tékkaleik, heldur að gjöldum starfsmanna yrði komið yfir á það, þannig að það fengi dráttarvextina en ekki starfsmennirnir. Starfsmenn bæjarfógetaembættisins hafi örugglega vitað um slæma fjárhagsgetu vitnisins. Síðan var dálítið umliðið og þá sagði ákærði Kristján við vitnið að það yrði að borga þetta, en það fóru engin orð um það meira. Liðnir voru einhverjir mánuðir er vitnið sagði ákærða Kristjáni að það væri ekki búið að sjá hvernig það ætlaði að leysa þetta. Síðan var verið að ýta á vitnið að borga. Það kveðst þá hafa séð möguleika á að gera þetta upp, þar sem Knattspyrnufélagið Týr skuldaði því leigu á steypumótum og eins hafði félagið keypt af vitninu vinnuskúr. Skuldin var kr. 70.000. Vitnið samdi þá við félagið að þeir gerðu þetta upp við bæjarfógetaembættið, þannig að skuld þess við embættið kæmi á móti. Vitnið samdi ekki sjálft við embættið um þetta. Þetta var um miðjan maí 1983 sem gengið var frá þessu á þennan hátt. Vitnið kveðst ekkert vita um dráttarvaxtagreiðslu, en skuldin hafi verið uppgerð að það haldi. Vitnið kveðst hafa beðið um að fá tékkann til baka, en það ekki tekist.

Vitnið Ólafur Runólfsson framkvæmdastjóri, Fjólugötu 11, Vestmannaeyjum, kveðst hafa gefið út tékka að fjárhæð kr. 30.165 fyrir áramótin 1982-1983 til greiðslu á þinggjöldum hjá bæjarfógetanum í Vestmannaeyjum. Þegar vitnið gaf tékkann út átti það ekki næga innistæðu á reikningi þess fyrir tékkafjárhæðinni og samdi því við ákærða Kristján um að hann geymdi tékkann fyrir það fram yfir áramótin. Vitnið man ekki til þess að talað hafi verið um neinn sérstakan dag í þessu sambandi. Með þessu móti kveðst vitnið hafa losnað við að greiða dráttarvexti, en bæjarfógeti hafi lagt ríka áherslu á það að þessi gjöld yrðu greidd fyrir áramót.

Vitnið kveðst sjá á tékkanum að dagsetningunni, sem það skrifaði á hann, hafi verið breytt og kunni það ekki skýringu á því. Vitnið kveðst

ekki heldur vita hvers vegna tékkinn var ekki innleystur í banka fyrr en 6. maí 1983. Það hafi ekki óskað eftir því að hann yrði geymdur svo lengi, heldur rétt fram yfir áramótin eins og áður hafi komið fram. Vitnið man ekki betur en það hafi fengið kvittun um leið og það greiddi með tékkanum þann 31.12. 1982.

Vitnið Guðjón Pálsson skipstjóri, Hraunslóð 2, Vestmannaeyjum, er mágur ákærða X. Vitnið kveðst hafa skoðað báða tékkana að fjárhæð kr. 138.159 og kr. 57.654 og staðfest að það hafi gefið þá út þann 30.12. 1982. Annar tékkinn að fjárhæð kr. 138.159 var til greiðslu á þinggjöldum Ufsabergs hf. hjá bæjarfógetanum í Vestmannaeyjum, en hinn sem greiðsla á þinggjöldum vitnisins. Vitnið kveðst hafa talað við ákærða X um að fá tékkana geymda, en það átti aldrei að vera nema 4-5 daga, en þá átti vitnið von á peningum. Það brást og síðan brást vertíðin þannig að ekki var hægt að gera þetta upp.

Vitnið er framkvæmdastjóri og stjórnarformaður Ufsabergs hf. Ákærði á ekkert í félaginu, en frá gamalli tíð hefur hann verið prókúruhafi. Ákærði hætti sem prókúruhafi að vitnið heldur árið 1977, en þessu hafði ekki verið breytt í hlutafélagaskrá.

Vitnið ræddi ekki um mál þetta við ákærða Kristján. Það heldur að það hafi verið einhvern tíma í janúar sem ákærði X hringdi í það og spurði hvort tékkarnir mættu fara, en þá hafi ekki verið innistæða fyrir þeim. Vitnið mundi ekki til þess að hafa heyrt meira af þessu fyrr en síðar. Tékkarnir voru í sjóði við talningu ríkisendurskoðunar hjá embættinu 18. maí 1983. Vitnið kveðst ekki vita skýringu á því, en vel meg vera að það hafi beðið X um að geyma þá. Vitnið hafði ekki hugmynd um það að búið væri að bakfæra tékkana hjá bæjarfógetaembættinu sem útborgun á þinggjöldum fyrr en því var kynnt það við yfirheyrsluna. Það hafði heldur ekki hugmynd um tékka X að fjárhæð kr. 240.000, sem færður var sem útborgun hjá Ufsabergi hf. og veit ekkert um þessa útborgun. Dráttarvextir voru greiddir vegna tékkanna síðar.

Vitnið Pálmi Lórentsson framkvæmdastjóri, Áshamri 10, Vestmannaeyjum, hefur skýrt frá því að það hafi verið í erfiðri greiðslustöðu í desember 1982 vegna framkvæmda við skemmtistaðinn Skansinn sem það opnaði 10. desember og ógreiddur söluskattur hafði safnast upp. Vitnið kveðst hafa greitt söluskatt og rúllugjald með tékka dagsettum 30. desember 1982 að fjárhæð kr. 120.178. Innistæða var ekki fyrir tékkanum og fékk vitnið leyfi, annaðhvort hjá Kristjáni Torfasyni eða X, að hann fengi að bíða fram yfir áramótin. Það fékk örugglega kvittun fyrir því að það hefði greitt gjöldin 30. desember. Vitnið heldur að það hafi beðið um að fá tékkann geymdan til um 5. janúar 1983. Þá var ekki hægt að láta hann fara í banka, þar sem ekki var innistæða fyrir honum, og fékk það að geyma hann

áfram. Ákærðu hafa yfirleitt í sameiningu gefið því leyfi til geymslu tékka. Hefur það snúið sér til þeirra til skiptis ef það hefur þurft á greiðslufresti að halda. Vitnið kveðst ekki þora að fara með það hvort það gekk frá þessu við ákærðu Kristján eða X, en það álíti að þetta hafi verið með vitund beggja. Ákærði Kristján var alltaf að ganga á vitnið að greiða tékkana, sem geymdir voru í sjóði, og gera þessi mál upp. Byrjaði hann örugglega fljótlega eftir áramótin að krefja vitnið um greiðslu þeirra. Vitnið byggði svar sitt á lofordum sem það hafði frá öðrum en brugðust.

Þann 18. maí 1983 hafði X samband við vitnið og sagði því að nú yrðu tékkar frá því að fara í banka eða komast í lag alveg í hveli. Vitnið er ekki öruggt um það hvers vegna svona mikið lá á. Vitnið leysti tékkann út með öðrum tékka, dagsettum þennan dag, en innistæða var ekki fyrir honum heldur. X tók við tékkanum á bæjarfógetaskrifstofunni og lét vitnið hafa hinn. Vitnið heldur að það hafi og rifið þann tékka er það leysti hann til sín hjá bæjarfógetaembættinu fljótlega eftir 26. maí.

Vitnið kveðst hafa gefið út tékkann að fjárhæð kr. 166.261 þann 18. maí 1983 til að leysa út tvo tékka, sem það hafði gefið út og notað til greiðslu á söluskatti. Annar tékkinn var útgefinn 25. janúar 1983 og var til greiðslu á söluskatti fyrir desember 1982 að fjárhæð kr. 75.882 og hinn hefur verið útgefinn 25. febrúar 1983 og var til greiðslu á söluskatti fyrir janúar 1983 kr. 90.378 eða samtals kr. 166.260. Vitnið heldur að það hafi fengið leyfi hjá ákærða X til geymslu tékkanna og að þeir hafi ekki verið dagsettir fram í tímann. Vitnið man ekki gjörla hvað tékkarnir áttu að vera lengi í sjóði, en það hefur ekki verið nema nokkra daga. Sjálfsagt hafi verið stílað upp á helgarsölu, en það hafi brugðist og vitnið verið að grenja í þeim með að fá tékkana geymda lengur. Vitnið leysti síðan tékkana út hjá X þann 18. maí 1983 með tékka að fjárhæð kr. 166.260 á sama hátt og í sama skipti og tékkann að fjárhæð kr. 120.178, sem frá greinir í 9. tl. Vitnið kveðst sjálfsagt ekki hafa átt fyrir tékkanum þann 18. maí. Það er ekki frá því, að það hafi hringt í Vilhjálmi Bjarnason, bankastjóra Útvegsbankans, og beðið hann um að liggja eitthvað á tékkanum. Vitnið kveðst hafa litið svo á að tékkinn færi inn þann 18. maí, af því að X sagði að það yrði að ganga frá þessu strax, en það vissi til þess að bæjarfógetaembættið var með hlaupareikning í Útvegsbankanum. Vitnið veit ekki hvernig stendur á því að tékkinn er stimplaður hjá Útvegsbankanum 27. maí og veit ekki hvar hann hefur legið þessa daga.

Samkvæmt kvittunum og söluskattskorti hefur Pálmi Lörentsson greitt þann 28. janúar kr. 75.882 og þann 1. mars kr. 90.389 eða samtals kr. 166.260 hjá bæjarfógetaembættinu.

Höskuldur Jónsson, ráðuneytisstjóri í fjármálaráðuneytinu, hefur borið vitni vegna máls þessa. Borin voru undir vitnið þau ummæli ákærða

Kristjáns að vitninu hafi verið kunnugt um að það hafi viðgengist hjá bæjarfógetaembættinu í Vestmannaeyjum að þinggjöld væru í sumum tilvikum greidd um áramót með innistæðulausum tékkum sem síðan væru innleystir eftir mislangan tíma. Sjóðtalning hjá bæjarfógetaembættinu í Vestmannaeyjum var borin undir vitnið og það spurt hvort því finnist ekki óeðlilega að málum staðið miðað við að kr. 14.254.454,46 hafi verið í sjóði um áramót. Vitnið kveðst ekki geta tjáð sig um þetta, það séu margar ástæður fyrir því að sjóðreikningur sé þetta hár um áramót. Vitnið gerir ráð fyrir að sú athugun sem á eftir fylgdi hafi m.a. verið gerð vegna hárrar sjóðstöðu, en þar með sé ekki felldur áfellsisdómur vegna sjóðstöðunnar.

Vitnið hefur skýrt frá því að það hafi fengið um 10. dag hvers mánaðar yfirlit frá ríkisbókhalði sem sé byggt á skilagreinum embættanna. Lögð hafi verið áhersla á það að gera stöðuna gagnvart Seðlabankanum sem besta. Gerðar hafi verið athugasemdir, ef talið var að of mikið væri í sjóði. Um áramót eigi að leggja innheimtufé í banka áður en skrifstofu embættisins er lokað þann 31. desember. Bankar hafi veitt viðtöku innleggi frá innheimtumönnunum til kl. 13:00 eða klukkutíma lengur en embættin hafa opið. Í flestum tilvikum eigi að vera hægt að gera upp fyrir áramótin og flestir geri það.

Ekki hafi verið litið á greiðslu með innistæðulausum tékkum fyrir áramót sem greiðslu fyrr enn innistæða væri fyrir hendi og kvittun ætti ekki að gefa fyrr.

Vitnið kveðst aldrei hafa samþykkt eða ráðlagt í viðtölum þess við fógeta að taka við innistæðulausum tékkum. Bæjarfógetinn í Vestmannaeyjum og fleiri innheimtumenn ríkissjóðstekna hafi nefnt það að þeir hafi tekið við innistæðulausum tékkum hjá gjaldendum, en af hálfu ráðuneytisins hafi ekki verið litið svo á, að um greiðslu væri að ræða, heldur „tæki“ sem þeir notuðu við innheimtuna eða eins konar yfirlýsingu um að gjöldin verði greidd. Tékki yrði hinsvegar ekki greiðsla fyrr en hann væri innleystur og kvittun væri þá gefin út.

Vakin var athygli vitnisins á bréfi fjármálaráðuneytisins frá 31. desember 1984 er það hefur undirritað. Vitnið kveðst staðfesta bréfið.

Vitnið var spurt um það, er í bréfinu greinir, að þess verði gætt við meðferð máls þessa að ríkissjóður verði með öllu skaðlaus vegna hugsanlegra brota starfsmanna bæjarfógetaembættisins í Vestmannaeyjum í starfi. Vitnið kveður vera átt við hugsanlegt vaxtatap ríkissjóðs.

Grétar Áss Sigurðsson, fyrrverandi ríkisbókari, Brúnastekk 11 hér í borg, hefur borið vitni í málinu. Borin hafa verið undir vitnið ummæli ákærða Kristjáns um að vitninu hafi verið um það kunnugt að það hafi viðgengist hjá bæjarfógetaembættinu í Vestmannaeyjum um áramót að þinggjöld væru í sumum tilvikum greidd með innistæðulausum tékkum sem síðan

væru innleystir eftir mislangan tíma. Vitnið man ekki til þess að ákærði Kristján hafi nefnt það við sig að bæjarfógetaembættið í Vestmannaeyjum tæki við innistæðulausum tékkum í árslok. Það sé ekki heimilt að taka við innistæðulausum tékka sem greiðslu í sjóð. Það geti þá ekki fallið undir sjóðreikninginn í bókhaldinu. Peningar í sjóði eigi alltaf að koma heim og saman við sjóðreikning og dagsetningar í bókhaldinu eiga að vera réttar.

Vitnið kveður það alveg ljóst að það hafi aldrei samþykkt þessa aðferð. Það sé ekki ríkisbókhalds að gera athugasemd um hvort mikið eða lítið sé í sjóði heldur hvort rétt sé bókað. Vitnið kveðst ekki geta rakið einstök atriði í samtölum þeirra ákærða Kristjáns, en þeir hafi rætt einstaka sinnum saman um tölvumál embættis hans og bókhaldsmál almennt. Vitnið treystir sér ekki til þess að fullyrða að ákærði fari með rangt mál. Þetta sé ekki atriði þar sem því beri að grípa í taumana. Þetta geti hafa komið til tals í lauslegum umræðum um eitthvað annað. Það sé alveg ljóst að vitnið hafi aldrei samþykkt að innistæðulausir tékkar væru teknir sem greiðsla, enda hafi það aldrei verið borið undir það til samþykktar. Vitnið myndi eftir því ef það hefði verið í verkahring þess að gefa slíkt samþykki. Hafi þetta borið á góma í viðræðum þeirra Kristjáns, hafi það ekki verið til að leita samþykkis vitnisins á því að hann beitti þessari innheimtuaðferð.

Vitnið kveður ríkisbókhald fjalla einungis um bókun á fylgiskjöllum og gögnum sem snerta fjármál ríkisins, en það hafi ekkert með greiðslutilhögun að gera. Hlutverk ríkisbókhaldsins sé að færa til bókar það sem hefur gerst í fjármálum. Lítið sé á sjóð sem mynt, seðla og fullgilda tékka. Það eigi ekki að færa tékka, sem vitað er að ekki sé innistæða fyrir, sem sjóð. Tékkum eigi að vera hægt að framvísa í banka hvenær sem er. Sum embættin hafi haft opið lengur á gamlársdag en bankar, en þá sé gert ráð fyrir að lagt sé inn fyrsta virkan dag í janúar. Það séu skýr fyrirmæli ráðuneytisins að lagt sé í banka þann 31. desember, þannig að sem minnst sé í sjóði yfir áramótin. Það sé fjármálaráðuneytisins að segja til um þetta. Ríkisbókhaldið taki ekki ákvörðun um greiðslufrest.

Vakin var athygli vitnisins á sjóðstöðu bæjarfógetaembættisins í Vestmannaeyjum í árslok 1982, en þá voru í sjóði kr. 14.254.454,46. Vitnið kveður hafa verið tekið við uppgjörinu frá bæjarfógetaembættinu umrætt sinn án þess að athugasemdir væru gerðar formlega við það af hálfu ríkisbókhalds.

Vitnið Vilhjálmur Bjarnason, bankastjóri Útvegsbankans í Vestmannaeyjum, hefur skýrt frá því að Tómas Pálsson, gjaldkeri við bankann, hafi komið til þess 18. maí 1983 með innlegg sem þá um daginn hafði borist frá bæjarfógetaembættinu þar í bæ. Ástæðan fyrir komu Tómasar var sú að í innlegginu hafði hann séð tvo tékka sem gefnir höfðu verið út á lokaðan reikning. Þarna var um að ræða hlaupareikning Hraðfrystistöðvar Vest-

mannaeyja nr. 6. Vitninu var sýnt ljósrit af tveimur innleggsnótum sem báðar voru stimplaðar af gjaldkera 18.05. 1983. Innleggið er á hlaupareikning nr. 2 sem er í eigu bæjarfógetaembættisins. Annað innleggið samanstendur af peningum kr. 20.000 og tékkum kr. 216.476,35 eða samtals kr. 236.476,35. Hitt innleggið samanstendur eingöngu af tékkum samtals að fjárhæð kr. 2.168.238. Vitnið minnist þess ekki að fyrrnefnda innleggið hafi borið fyrir sín augu og var það bókað samdægurs með eðlilegum hætti. Það voru tékkarnir í stærra innlegginu sem Tómas beindi athygli vitnisins að. Vitnið vissi að ákærði Kristján Torfason var ekki staddur í bænum en var væntanlegur. Hann kom þetta sama kvöld og hafði vitnið þá þegar símasamband við hann. Vakti það athygli hans á þessum tveimur tékkum og jafnframt að hlaupareikningur nr. 6 væri lokaður. Allt innleggið geymdi vitnið í eldtraustum skáp á skrifstofu sinni. Vitninu var kunnugt um að bæjarfógetinn ýtti á framkvæmdastjóra Hraðfrystistöðvarinnar með að greiða tékkana. Vitnið hafði einnig samband við framkvæmdastjóran.

Hinn 24. maí barst fé inn á hlaupareikning nr. 6, sem samsvaraði fjárhæð stærri tékkans eða kr. 603.087.

Að morgni þess 26. maí hafði vitnið símasamband við ákærða Kristján og sagði að komið væri inn fyrir öðrum tékkanum og kynnti honum að það mundi bakfæra hinn. Vitnið sagði ákærða að sækja bakfærða tékkann eða láta sækja hann.

Í framhaldi af þessu samtali þeirra kom annar hvor ákærðu í skrifstofu vitnisins í Útvegsbankanum. Afhenti vitnið þá bakfærða tékkann og allan tékkabunkann eða samtals kr. 2.168.238. Ástæðan fyrir því að það afhenti tékkana var sú að það ætlaði að spara sér sporin til gjaldkera. Frumrit af innleggsnótu, sem barst til vitnisins 18.05. 1983, fylgdi innlegginu. Vitnið minnist þess ekki að sá ákærðu sem kom á skrifstofuna hafi óskað sérstaklega eftir að gera vitninu þennan greiða. Þetta gerðist síðari hluta dags. 26.05. 1983. Vitnið kveðst vafalaust hafa skoðað alla tékkana sem voru í innlegginu, en minnist ekki neinna sérstakra, nema þeirra er það hefur þegar nefnt.

Vitninu var bent á að í tékkabunkanum hefðu verið tékkar með útgáfudagsetningum sem sýndu að sýningartími var löngu liðinn. Vitnið kveðst ekki hafa veitt því sérstaka athygli. Vitnið hafði ekki samband við útgefendur tékkanna, nema fyrrnefndan framkvæmdastjóra Hraðfrystistöðvarinnar. Tékkinn, sem var bakfærður, var að fjárhæð kr. 266.228, útgefinn 10.05. 1983. Þessi tékki hlaut engin einkenni frá bankanum á bakhlið.

Hinn 02.06. 1983 millifærði vitnið af viðbótarlánareikningi Hraðfrystistöðvar Vestmannaeyja inn á hlaupareikning nr. 2, sem er í eigu bæjarfógetaembættisins, andvirði bakfærða tékkans þannig að bæjarfógeta-

embættið varð ekki fyrir tjóni. Jafnframt óskaði vitnið eftir því við ákærða Kristján að frumrit tékkans yrði látið af hendi, en vitninu er ókunnugt um hvort það var gert.

Vitninu var kunnugt um að tolleftirlitið var að störfum í Vestmannaeyjum 17.05. 1983 og að ríkisendurskoðun var að skoða fjárreiður bæjarfógetaembættisins. Þótti því líklegt að tékkabunkinn margnefndi væri vegna sjóðsuppgjörs hjá embættinu.

Vitnið kveðst hafa verið statt í Reykjavík mánudaginn 29. ágúst 1983 er því var tilkynnt að Rannsóknarlögregla ríkisins hefði beðið um ákveðin gögn frá Útvegsbankanum í Vestmannaeyjum. Vitnið fór til Vestmannaeyja daginn eftir og kynnti sér hvernig málin stóðu. Rannsóknarlögreglan hafði beðið um ljósrit af ákveðnum tékkum sem átt höfðu að vera í margnefndu innleggi, en tékkarnir ekki fundist í bankanum. Ákærði Kristján var ekki staddur í Vestmannaeyjum, en vitnið hafði reynt að ná símasambandi við hann í Reykjaík að kvöldi 29. ágúst, en það ekki tekist. Vitnið bað um skilaboð um að hann hringdi í það.

Ákærði hringdi til vitnisins að kvöldi 30. ágúst og sagði vitnið honum að ekki væru gögn fyrir hendi í bankanum sem rannsóknarlögregla teldi að ættu að vera þar. Ákærði sagði vitninu þá að tveir af tékkunum hefðu verið færðir á viðskiptareikning hjá embætti hans. Væri um að ræða tékka útgefinn af Net hf. og tékka útgefinn af Jóni Inga Guðjónssyni. Gaf hann enga skýringu á með hvaða hætti tékkarnir hefðu borist embættinu. Hann kvaðst ekkert vita um tvo tékka útgefna af Guðjóni Pálssyni f.h. Ufsabergs hf. Ef tékkar þeir, sem rannsóknarlögregla hafi beðið um og ekki finnast í bankanum, hafi borist bankanum, þá hljóti sá ákærðu sem tók við tékkabunkanum að hafa misnotað aðstöðu, þegar vitnið lét hann hafa tékkabunkann og tekið úr bunkanum þá tékka sem vantar og sett aðra í staðinn og reiðufé þannig að fjárhæð í innleggi var sú sama. Afstemming á innlegg-inu beri með sér að umræddir fjórir tékkar hafi ekki borist gjaldkera.

Í síðari skýrslu sagði vitnið að það geti hvorki játað því né neitað að ákærði X hafi hringt til þess og sagt að innlegg frá bæjarfógetaembættinu, sem barst bankanum 18.05. 1983, hafi verið vegna talningar ríkisendurskoðunar á sjóði embættisins. Vitnið kveður sér hafa verið kunnugt um að miklar greiðslur bárust til bæjarfógetaembættisins í Vestmannaeyjum síðustu dagana í desember 1982. Í janúarmánuði 1983 hringdi ákærði Kristján til þess í nokkur skipti og spurðist fyrir um, hvort næg innistæða væri á ákveðnum hlaupareikningum fyrir tékkum er hann nefndi. Undantekningarlaust gaf vitnið honum upp þær upplýsingar er hann óskaði eftir. Ákærði X hringdi og í vitnið í nokkur skipti sömu erinda og fékk sömu afgreiðslu hjá því.

Vitnið minnst þess ekki að ákærði X hafi hringt til þess hinn 18. maí 1983 og beðið það um að sitja á innleggi frá embættinu. Þetta símtal hafi þó getað átt sér stað þótt vitnið muni það ekki.

Vitnið hefur fyrir dómi tekið fram að þar sem talað er um í skýrslu þess hjá rannsóknarlögreglu að annar hvor ákærðu hafi misnotað aðstöðu sína, þá sé það ekki sitt orðalag heldur lögreglumanns þess er yfirheyrði það.

Vitnið var spurt um misræmi það sem er á milli gjaldkerastimplunar á innleggsnótu og bókunar innleggs á viðkomandi bankareikning. Vitnið kvaðst ekki geta svarað þessu betur en það hafi þegar gert í bréfi til ríkisendurskoðunar hinn 23. júní 1983, þar sem skýrt er frá afskiptum þess af innlegginu á sama veg og áður er rakið.

Þá var vitnið og spurt hvers vegna tékkarnir hefðu ekki fengið banka-stimplun. Vitnið gat ekki svarað þessu öðruvísi en svo að þarna hefðu orðið einhver mistök.

Samprófun fór fram milli vitnisins og ákærða X. Ákærði staðfesti að hann hefði farið til vitnisins og sótt til þess tékka úr innleggi frá 18.05. 1983. Vitnið kvað ákærða hafa fengið allan tékkabunkann og farið með hann út af skrifstofu þess. Náðist ekki samræmi um þetta.

Ákærði kvaðst hafa látið vitnið vita að innleggið væri vegna talningar á sjóði bæjarfógetaembættisins sem fram fór á vegum ríkisendurskoðunar. Vitnið kvaðst ekki minnst þess en það megi vera.

Vitnið Tómas Njáll Pálsson, féhirðir í Útvegsbanka Íslands í Vestmanna-eyjum, Foldarhrauni 41 þar í bæ, kveðst minnst þess að hafa verið við störf í gjaldkerastúku nr. 1, þegar starfsmaður frá bæjarfógetaembættinu kom með innlegg 18.05. 1983. Vitnið tók við innlegginu og stimplaði á kvittun fyrir innborgun sem fylgdi og var útfyllt hjá bæjarfógetaembættinu. Vitnið man ekki hvaða starfsmaður embættisins kom með innleggið. Það man ekki hvort það var allt í tékkum eða hluti þess í reiðufé og ekki heldur hvort innleggið var í einu lagi eða hvort því hafði verið skipt.

Vitninu var sýnt ljósrit af tveimur innleggskvittunum sem bera stimpil Bjarkar Elíasdóttur féhirðis, með dagsetningunni 18.05. 1983. Vitnið kveðst hafa notað stimpil Bjarkar í þessu tilviki. Ástæðan fyrir því var sú, að Björk starfaði í stúku 1 á þessum tíma, en hún mun sennilega hafa skotist frá og vitnið sinnt störfum hennar á meðan.

Vitnið kveðst hafa farið að leggja saman innleggið og þá séð tékka sem gefinn hafði verið út á lokaðan reikning, en með því á vitnið við reikning sem óheimilt er að nota. Þarna var um að ræða hlaupareikning Hraðfrysti-stöðvar Vestmannaeyja nr. 6. Strax og vitnið sá tékkann kveðst það hafa hætt við að stemma af við innleggsnótuna og farið með allt innleggið til Vilhjálmss Bjarnasonar bankastjóra sem tók við því. Eftir það hafði vitnið ekkert af innlegginu að segja og vissi ekki hvernig það var bókfært. Vitnið

kveður venjuna vera þá hjá féhirðum bankans að stimpla ekki tékka fyrr en búið var að stemma innlegg við innleggsnótu og séu því allar líkur á því að tékkarnir hafi farið óstimplaðir frá því til bankastjórans. Hlaupa-reikningsdeildin sjái um að stimpla innistæðulausa tékka og eins þá tékka, sem gefnir eru út á lokaðan reikning.

III. kafli.

Í bréfi ríkisendurskoðunar til dómsmálaráðuneytisins, dags. 20.05. 1983, um embættisathugun hjá bæjarfógetanum í Vestmannaeyjum segir svo m.a.:

„Við athugun á tollafgreiðsluháttum hjá embættinu kom í ljós að í því efni var ýmsu ábótavant, bæði hjá embættinu sjálfu og hjá sumum þeim fyrirtækjum sem sjá um vörslu og afgreiðslu ótollafgreiddra vara. Sérstaklega er það athugavert að starfsmenn embættisins heimili afhendingar ótollafgreiddra vara. Í sumum tilvikum var um að ræða fyrirtæki þar sem viðkomandi starfsmaður embættisins hafði hagsmuna að gæta.“

Með bréfi þessu fylgdi skýrsla ríkisendurskoðunar, dagsett sama dag. Segir þar að tveir starfsmenn ríkisendurskoðunar hafi framkvæmt framangreinda athugun þann 17.-19. s.m. og liggi eftirfarandi staðreyndir fyrir:

„Í umdæminu eru þrír aðilar sem annast geymslu á ótollafgreiddum vörum, Flugleiðir hf., Gunnar Ólafsson & Co., sem er umboðsaðili fyrir Eimskip og Skipaafgreiðsla Friðriks Óskarssonar, sem annast afgreiðslu á vörum Hafskips hf. og skipadeildar SÍs.

Hjá Flugleiðum hf. voru aðeins fjórar vörusendingar af tuttugu sem þar áttu að vera til staðar eða sextán vörusendingar afhentar án heimildar embættisins.

Hjá Skipaafgreiðslu Friðriks Óskarssonar voru þrettán vörusendingar afhentar án heimildar embættisins, þar af ein afgreidd með skilyrðislausri ábyrgð Útvegsbanka Íslands.

Hjá Gunnari Ólafssyni & Co. virðast afgreiðsluhættir í góðu lagi og vörur ekki afhentar nema fyrir liggi heimild embættisins til afhendingar, þó kom fram eitt tilvik þar sem afgreiðsla sendingar var byggð á skilyrðislausri ábyrgð Útvegsbanka Íslands eingöngu en reyndist við athugun vera ótollafgreidd.

Athugun þessi, sem einungis beinist að vörusendingum sem ótollafgreiddar voru fyrir 17. þ.m., leiddi í ljós að þau vinnubrögð hafa í sumum tilvikum verið viðhöfð hjá embættinu að stimpla afhendingarheimild í farmbréf án undanfarandi tollafgreiðslu og er ástimplunin því ýmist með eða án undirritunar.

Samtals komu fram átta slíkar heimildir sem vörur höfðu verið afgreiddar gegn hjá Gunnari Ólafssyni & Co. til eftirtalinna aðila:

Pálmi Lórentsson/Gestgjafinn	5 afgreiðslur
Ufsaberg h.f./Daniel Traustason	2 afgreiðslur
Skipaviðgerðir h.f.	1 afgreiðsla“.

Verður nú greint frá vörusendingum þeim sem mál þetta er höfðað út af samkvæmt farmbréfum og öðrum gögnum, en ljósrit farmbréfanna voru fengin hjá Gunnari Ólafssyni & Co. í Vestmannaeyjum.

A.

1. Innflytjandi er Pálmi Lórentsson og innflutta varan er loftjöfnunar-tæki. Varan var afhent 06.12. 1982. Farmbréfið er stimplað með afhendingarheimild bæjarfógetans í Vestmannaeyjum með árituninni X. Jafnframt er það stimplað með afgreiðsluheimild Útvegsbankans.

Samkvæmt upplýsingum Jónasar Hallgrímssonar, starfsmanns hjá ríkisendurskoðun, var aðflutningsskýrslan og óútfyllt ávísun gefin út af Pálma Lórentssyni á reikning nr. 311 hjá Sparisjóði Vestmannaeyja, dagsett 29.11. 1982, sett þann 17. maí 1983, í hádeginu, í skúffu hjá starfsstúlku bæjarfógetaembættisins í Vestmannaeyjum sem annaðist tollafgreiðslur við embættið. Þá um morguninn hafði ríkisendurskoðun hafið rannsókn hjá embættinu. Ávísun þessi tilheyrði einnig næstu afgreiðslu á vörusendingunni hér á eftir. Aðflutningsskýrsla er dagsett 06.12. 1982, með undirritun Mary Sigurjónsdóttur. Fob verð vörunnar var kr. 60.197, tollverð kr. 78.178 og gjöld alls kr. 54.644. Aðflutningsgjöld voru greidd embættinu 24. október 1983 ásamt dráttarvöxtum að fjárhæð kr. 27.068.

2. Innflytjandi er Pálmi Lórentsson/Gestgjafinn og innflutta varan er ventill og blásari. Varan var afhent 06.12. 1982. Farmbréfið er stimplað með afhendingarheimild bæjarfógetaembættisins í Vestmannaeyjum og árituninni X. Jafnframt er það stimplað með afgreiðsluheimild Útvegsbankans. Að sögn Jónasar Hallgrímssonar, starfsmanns ríkisendurskoðunar, var aðflutningsskýrslan, sem er dagsett 08.12. 1982, sett í skúffu starfsmanns bæjarfógetaembættisins í hádeginu þann 17. maí 1983 á sama hátt og í 1. tl. greinir. Fob verð vörunnar var kr. 12.867, tollverð kr. 15.132, gjöld alls kr. 10.257. Aðflutningsgjöld voru greidd embættinu 7. október 1983 ásamt dráttarvöxtum kr. 5.129.

3. Innflytjandi er Pálmi Lórentsson og innflutta varan er lofthreinisbúnaður. Varan var afhent að því er best verður séð 09.12. 1982. Farmbréfið er stimplað með afhendingarheimild bæjarfógetans í Vestmannaeyjum og stimpli tollgæslunnar í Vestmannaeyjum. Áritun við afhendingarheimild eru stafirnir A.E., en áritun við stimpil tollgæslunnar er A.E. og K. Torfasón. Jafnframt er farmbréfið stimplað með afgreiðsluheimild Útvegsbankans. Á farmbréfinu er kvittun fyrir móttöku vörunnar og nafnritunin Mary.

Fob verð vörunnar var kr. 13.872, tollverð kr. 15.870 og gjöld alls kr. 31.916. Aðflutningsgjöld voru greidd bæjarfógetaembættinu 30. september 1983 ásamt dráttarvöxtum kr. 15.958.

4. Innflytjandi er Pálmi Lórentsson/Gestgjafinn og innflutta varan er borð- og húsbúnaður. Varan var afhent 10.12. 1982. Farmbréfið er stimplað með afhendingarheimild bæjarfógetans í Vestmannaeyjum, árituninni X. Jafnframt er farmbréfið stimplað með afgreiðsluheimild Útvegsbankans.

Fob verð vörunnar var kr. 55.053, tollverð kr. 64.053 og gjöld alls kr. 130.193.

Aðflutningsgjöld voru greidd bæjarfógetaembættinu 7. október 1983 ásamt dráttarvöxtum kr. 65.097.

5. Innflytjandi er Pálmi Lórentsson/Gestgjafinn og innflutta varan er uppþvottavél. Hún var afhent 17.12. 1982. Farmbréfið er stimplað með afhendingarheimild bæjarfógetans í Vestmannaeyjum, en án áritunar. Jafnframt er farmbréfið stimplað með afgreiðsluheimild Útvegsbankans.

Fob verð vörunnar var kr. 49.932, tollverð kr. 55.186 og gjöld alls kr. 69.271.

Aðflutningsgjöld voru greidd bæjarfógetaembættinu 30. september 1983 ásamt dráttarvöxtum kr. 34.636.

B.

— — —

Ákærði Kristján Torfason mætti til yfirheyrslu hjá rannsóknarlögreglu 5. september 1983 vegna framangreindrar skýrslu ríkisendurskoðunar. Ákærða voru þá sýnd gögn er varða stimplun afhendingarheimildar á farmbréf án undanfarandi tollafgreiðslu. Ákærði kvað sér ekki hafa verið kunnugt um þetta í þessu formi. Hann hafi verið fjarverandi 17. maí 1983 og komið með Herjólfri síðdegis hinn 18. maí. Hann hafi ekki séð þessa skýrslu. Hann hafi aðeins heyrt um hana rætt og að vantað hafi vörur á afgreiðsluna og að fram hafi komið að veitt hafi verið afhendingarheimild fyrir vörum án þess að þær hefðu áður verið tollafgreiddar.

Ákærði kvað sér vera ljóst að hann hefði heimilað eina afgreiðslu, þ.e. á vörusendingu þeirri er í 3. tl. A í ákæru greinir. Hann minnst þess ekki að hafa heimilað afhendingu á fleiri vörusendingum. Kvað hann rétt að bæta því við að ákærði X, starfsmaður sinn, hefði haft fullan trúnað sinn og sér væri ljóst að hann hefði heimilað einhverjar slíkar sendingar, en hvenær það var eða hvenær hann skýrði ákærða frá því, treysti hann sér ekki til að segja til um. Hann hyggi þó frekar að það hafi verið eftir á, en hann haldi örugglega að þegar ákærði X heimilaði þetta hafi hann ekki

borið það undir sig. Heldur ákærði að hann hafi sagt sér frá því eftir á.

Ákærði kveður Angantý Eliasson venjulega hafa tekið við tollskjöllum og gefið þeim innfærslunúmer. Hann hafi farið yfir tollflokkamerkingu og vöruskoðað, ef ástæða þótti til. Síðan fóru skjölin til Ástu Traustadóttur sem annaðist tollútreikninga, en að því búnu til gjaldkera. Gjaldkeri stimplaði yfirleitt afhendingarnúmer á skjölin þegar afgreiðsla fór fram eða trygging hafði verið sett fyrir greiðslu.

Ákærði hefur skýrt frá heimildum bæjarfógetaembættisins til afhendingar á vörusendingum þeim sem í ákæru greinir svo sem hér á eftir verður rakið, en honum voru kynnt farmskírteini, aðflutningsskýrslur og önnur gögn varðandi þær.

A.

1. Loftjöfnunartæki til Pálma Lórentssonar, er kom til landsins 20. október 1982.

Ákærði kveðst hafa verið upptekinn á skrifstofu sinni þegar X kom til hans og spurði hvort óhætt væri að afhenda þessa sendingu. Pálmi Lórentsson var á þessum tíma að opna veitingastað og var kominn með vinnuflokk úr Reykjavík til að setja loftjöfnunartækið upp, en hafði ekki handbæra peninga til þess að leysa það út. Þar sem lofað var að þetta yrði greitt innan örfárra daga kveðst ákærði hafa fallist á þetta enda þótt ekki væri farið eftir bókstafsreglu um bráðabirgðatollafgreiðslu þar sem í staðinn kom að með þessu felldi ákærði á sig sjálfskuldarábyrgð, enda var fjárhæð kröfunnar innan þeirra marka, sem eignastaða ákærða leyfði.

2. Ventill og blásari til Pálma Lórentssonar, er komu til landsins 20. september 1982.

Ákærði kveður það sama eiga við um þessa vörusendingu og vörusendinguna er greinir í 1. tl., hann hafi heimilað hana. Hafi tollskjöl og beiðni um vöruafhendingu komið samtímis.

3. Loftþreinsibúnaður til Pálma Lórentssonar, sem kom til landsins 5. október 1982. Þegar athugun ríkisendurskoðunar var gerð 17. maí 1983 hafði aðflutningsskýrsla eigi verið lögð inn hjá bæjarfógetaembættinu.

Ákærði hefur kannast við að hafa heimilað afhendingu þess. Ákærði tók fram að hann hafi ritað á farmskírteini til að leggja áherslu á það að það væri hann sjálfur sem bæri ábyrgð á afhendingunni. Hann kveðst ekki hafa ritað afhendingarheimild á farmskírteini varðandi sendingar í 1. og 2. tl. þar sem hann hafi verið upptekinn í réttarhaldi þegar afhendingin fór fram.

Ákærði hefur nánar skýrt frá þessu á þann veg að sig minni að þetta hafi verið á föstudegi. Mary Sigurjónsdóttir, eiginkona Pálma Lórentssonar, hafi komið á skrifstofuna með fullt af pappírurum í höndunum og beðið um að fá þessa sendingu afgreidda þar sem fyrirhugað væri að opna veit-

ingastaðinn Skansinn daginn eftir. Hún reyndist ekki hafa skjöl sem komu heim við þessa sendingu. Bað hún um að heimila afhendingu sendingarinnar, þar sem eiginmaður hennar væri staddur í Reykjavík og skjölin, sem hún væri með, væru þau einu sem hún hefði fundið. Þau væru með marga sérfræðinga frá blikksmiðju í Reykjavík í vinnu til þess að koma loftræstikerfi hússins fyrir og þetta væru hlutir sem nauðsynlega vantaði til að ljúka uppsetningu kerfisins. Ákærði féllst á að leyfa henni að fá sendinguna gegn loforði um að maður hennar kæmi strax eftir helgina og gengi frá þessu. Kveðst ákærði hafa í framhaldi af þessari afgreiðslu beðið meðákærða um að reka á eftir því að þetta yrði afgreitt. Var ákærði búinn að sjá það síðar að þetta hafði dregist og hann búinn að ítreka það.

4. Borð- og húsbúnaður til Pálma Lórentssonar, er kom til landsins 8. desember 1982. Aðflutningsskýrsla hafði eigi verið afhent bæjarfógetaembættinu er athugun ríkisendurskoðunar fór fram þann 17. maí 1983. Ákærði kveðst ekki minnst þess að hafa heimilað afhendingu á vörusendingu þessari, en X hafi ef til vill í ljósi fyrri afhendinga talið sig hafa heimild til þess að leyfa þessa afhendingu.

Ákærða var kynntur framburður X um þetta er hér á eftir verður rakinn. Ákærði kveðst telja að það sé misminni hjá X að ákærði hafi veitt afhendingarheimild fyrir vörusendingu þessari.

Þá var ákærða kynntur framburður Pálma Lórentssonar varðandi framangreinda sendingu. Ákærði kveðst halda fast við framangreindan framburð sinn.

5. Uppþvottavél til Pálma Lórentssonar er kom til landsins 14. desember 1982. Aðflutningsskýrsla hafði eigi verið lögð inn hjá bæjarfógetaembættinu, er framangreind athugun ríkisendurskoðunar fór fram 17. maí 1983.

Ákærði kveðst ekki minnst þess að hafa gefið heimild til að afhenda þessa vörusendingu, en hann telji að meðákærði hafi skýrt sér frá afhendingunni eftir á.

Vakin var athygli ákærða á að einungis sé stimpill á vöruheikningi um afhendingarheimild, en eigi að því er séð verði áritun í stimplinum.

Ákærða voru kynntir framburðir meðákærða og Pálma Lórentssonar hjá lögreglu varðandi þennan lið. Kvaðst hann halda fast við framburð sinn. Samprófun milli ákærða og meðákærða bar heldur ekki árangur.

Ákærði kvað heimild til afhendingar vörusendinga þeirra, er í B lið ákæru greinir, aldrei hafa verið borna undir sig hvorki er þær fóru fram né síðar.

Rétt þykir til viðbótar við það er að framan greinir að rekja nokkuð framburð ákærða hjá rannsóknarlögreglu varðandi heimild til afhendingar vörusendinganna til Pálma Lórentssonar.

Ákærði var í yfirheyrslu hjá rannsóknarlögreglu 5. september 1983 sýnd skýrsla meðákærða. Kvaðst ákærði sjá að meðákærði telji að ákærði hafi heimilað allar þessar sendingar til Pálma, en eins og hann hafi sagt minnst hann þess ekki að hafa heimilað þetta og finnst það ákaflega ótrúlegt vegna þess að hefði hann gefið slíkar heimildir sjálfur hefði hann ekki viljað blanda starfsfólki embættisins í það og viljað sjálfur skrifa upp á afhendingarheimild sbr. tilvikið í 3. tl. A í ákæru. Sér sé ekki ljóst hvers vegna Angantýr skrifi líka undir þá heimild.

Ákærði kveðst telja að í krafti embættis síns hafi hann haft heimild til að gera slíka hluti, en beri að sjálfsögðu fjárhagslega ábyrgð gagnvart ríkissjóði á afhendingunum.

Þegar ákærða var sýnd skýrsla Pálma Lórentssonar hjá rannsóknarlögreglu þann 31.08. 1983 sagði ákærði að hafi hann heimilað þessar sendingar, þá hafi hann falið meðákærða að ganga frá pappírsvinnu í sambandi við þetta. Það sé rétt að Pálmi hafi talað um að fá aðstoð við pappírana og hann vísaði honum á meðákærða.

Ákærði X hefur skýrt frá því, að Jón Sigurðsson og Ásta Traustadóttir hafi aðallega séð um tollafgreiðslu hjá embætti bæjarfógetans í Vestmannaeyjum. Hins vegar geti það verið fleiri, t.d. vitnið sjálft.

Vitnið kveður þannig hafa verið staðið að tollafgreiðslunum að komið var með aðflutningsskýrslu útfyllta á bæjarfógetaskrifstofuna ásamt fylgiskjöllum. Fór Ásta yfir skjölin og kannaði hvort þau væru rétt færð. Síðan færði hún þau inn í bækur og sendi aðflutningsskýrsluna til gjaldkera þar sem gjöldin eru greidd. Gjaldkerinn stimplaði síðan afhendingarheimild á farmbréfið þegar greitt var. Vitnið kveður aðflutningsskýrslur í sumum tilvikum hafa verið lagðar inn til að tapa ekki réttinum ef ekki var búið að borga vörurnar í banka. Skýrslurnar liggja þá hjá embættinu, en afhendingarheimild fæst ekki nema búið sé að greiða vörurnar í banka og aðflutningsgjöldin. Hægt er að greiða aðflutningsgjöldin með skuldaviðurkenningu og á það einkum við um þær vörur sem eru endurgreiðsluhæfar, svo sem vegna útgerðar og fiskvinnslu. Það er tekin sem fullgild ábyrgð séu skjöl stimpluð af bankanum með fullri ábyrgð. Með þessu losna menn við að leggja út fé, en bankinn tekur einhverja þóknun.

Ákærði kveðst halda að Pálmi Lórentsson hafi fyrst leitað til meðákærða Kristjáns Torfasonar til að fá afhendingarheimild á vörusendingunum. Meðákærði kom síðan með þetta til ákærða og bað hann að ganga frá þessu.

Ákærði kveðst hafa stimplað og áritað heimild um afhendingu á vörusendingunum til Pálma Lórentssonar, er greinir í 1.-4. tl. A í ákæru að beiðni meðákærða, en ekki haft önnur afskipti af vörusendingum þessum.

Um sendinguna, er í 5. tl. greinir, sé það að segja að hann muni ekki til að hafa heimilað hana.

Ákærða voru kynntir framburðir meðákærða og Pálma Lórentsonar. Kvaðst hann ekkert hafa fram að færa um þá og vísaði að öðru leyti til skýrslu sinnar.

Ákærði kveður ávísun nr. 0068944, dagsetta 29.11. 1982, hafa komið með aðflutningsskýrslunni og verið geymda ásamt henni á fógetaskrifstofunni. Ákærði hefti ávísunina við skýrsluna. Skýrslan var geymd hjá Ástu Traustadóttur, en ávísunin var á öðrum stað eða í skúffu hjá gjaldkera.

Ákærði kveðst hafa hinn 17. maí 1983 heft ávísunina við skýrsluna, þ.e. látið ávísunina í skúffuna hjá Ástu. Honum fannst skemmtilegra að hafa þetta þarna við.

Rétt fyrir áramótin 1982 - 1983 kveðst ákærði hafa farið að ýta á eftir Pálma með að skila inn skýrslum og greiða toll af vörunum, en ákærði vildi fá þetta greitt fyrir áramót. Gerði ákærði þetta að beiðni meðákærða, en Pálmi kom ekki til ákærða til að ganga frá þessu.

Ákærði kveðst ekki hafa gefið Pálma leyfi til að taka vörusendingarnar út án greiðslu aðflutningsgjaldanna áður. Ákærði gekk einungis frá afhendingarheimild á nokkrum sendinganna í samráði við meðákærða.

B.

Vitnið Ásta Traustadóttir, skrifstofumaður hjá bæjarfógetanum í Vestmannaeyjum, Höfðavegi 65, Vestmannaeyjum, kveður aðalstarf sitt hafa verið við tollafgreiðslur.

Vitnið kveðst ekki hafa tekið við fyrirmælum frá neinum öðrum en bæjarfógetanum varðandi starf sitt. Sér vitanlega hafi ákærði X ekkert komið þar við sögu. Vitnið hefði engar fjárreiður með höndum, þær eru alfarið í höndum gjaldkera.

Vitnið kveðst hafa haft þann hátt á við tollafgreiðslu að viðkomandi innflytjandi kæmi til þess með útfyllta tollskýrslu ásamt reikningum og farmbréfi. Venjan er sú að reikningurinn var stimplaður í banka en þó þarf það ekki að vera í öllum tilvikum og þá geymir vitnið skjölin þar til slík stimplun berst. Þá gefur vitnið skýrslunni númer og kemur frumriti og afriti af farmbréfi til gjaldkera. Vitnið skráir ekki annað á tollskýrsluna en afgreiðslunúmerið efst í hornið til hægri. Það sem ótollafgreitt er skráir það á eftirstöðvalista. Þegar vitnið er við á skrifstofunni hefur enginn annar heimild til að sinna tollafgreiðslu eða svo hefur það talið. Vitnið hefur aldrei afgreitt tollskjöl með öðrum hætti en nú hefur verið lýst. Í örfáum

tilvikum er „deponerað“ vegna vörusendingar. Hefur bæjarfógetinn þá gefið vitninu heimild til afgreiðslu.

Vitnið hefur skýrt frá tollgreiðslum þeim er í þessum kafla ákæru greinir, svo sem hér á eftir verður rakið.

Vörusendingar til Pálma Lórentssonar:

1. *Lofthjöfnunartæki:*

Vitnið minnir, að skýrslur varðandi sendingu þessa hafi verið komnar 17.05. 1983 í skúffu þá, er það geymdi tollskjölin í eða þann dag er tollendurskoðunin fór fram í Vestmannaeyjum. Tékki nr. 068944, við Sparisjóð Vestmannaeyja, útgefinn af Pálma Lórentssyni hinn 29.11. 1982 fylgdi þá skýrslunum. Vitnið telur sig þekkja skrift ákærða X á miða, sem festur var við tékkann sem á stóð: v/tolla.

2. *Ventill og blásari:*

Skýrslur varðandi sendingu þessa bárust vitninu með sama hætti og skýrslur þær er greint er frá hér að framan í 1. tl.

3. *Lofthreinsibúnaður:*

Vitnið kveður það sama að segja um sendingu þessa og borð- og húsbúnaðinn hér á eftir að skýrsla vegna hennar hafi ekki borist því í hendur og aðflutningsgjöld verið ógreidd. Í afhendingarstimplinum eru upphafsstafir Angantýs Elíassonar. Vitnið telur sig þekkja skrift ákærða Kristjáns Torfasonar við tollgæslustimplana. Ákærði hljóti því að hafa heimilað afhendingu á vörusendingunni. Vitnið var í Reykjavík 09.12. 1982.

4. *Borð- og húsbúnaður:*

Vitnið kveður skýrslu vegna þessa varnings aldrei hafa borist embættinu til tollafgreiðslu að það best veit. Vitnið kveðst sjá að ákærði X hefur skrifað nafn sitt í afhendingarstimpil embættisins. Vitnið veit ekki til þess að ákærði X hafi haft neinna hagsmuna að gæta varðandi Gestgjafann.

5. *Uppþvottavél:*

Vitninu hafa aldrei borist skýrslur varðandi upppvottavél þessa. Starfsmaður tollgæslunnar muni hafa handskrifað tollskýrslu til að finna út aðflutningsgjöldin.

Vitnið kveðst ekki geta sagt nánar en að framan greinir hver hafi heimilað afhendingu á vörusendingunum til Pálma Lórentssonar af hálfu bæjarfógetaembættisins. Það man ekki hver heimilaði hverja sendingu, en ekki er um aðra að ræða en ákærðu.

— — —

Mary Sigurjónsdóttir, Áshamri 10, Vestmannaeyjum, hefur borið vitni í dómi. Voru vitninu kynnt tollskjöl varðandi vörusendingar til Pálma Lórentssonar á árinu 1982 er greinir í þessum kafla, lið A. 1-5.

1. Vitnið hefur skýrt frá því að það hafi ritað nafn sitt á aðflutnings-skýrslu, dagsetta 06.12. 1982, varðandi innflutning á loftjöfnunartæki til eiginmanns þess, Pálma Lórentssonar. Vitnið kveðst annaðhvort sjálft eða Pálmi hafa fengið afhendingarheimild fyrir loftjöfnunartækinu hjá bæjarfógetaembættinu. Vitnið kveður yfirleitt hafa verið leitað til ákærða Kristjáns með slíkar heimildir en ella til ákærða X þegar ákærði Kristján var ekki við. Vitnið man ekki hver veitti afhendingarheimildina í þetta skipti.

2. Vitnið kveðst hafa farið með skjöl varðandi innflutning til Pálma Lórentssonar á ventli og blásara til ákærða Kristjáns og hann hafi skoðað þau með vitninu. Kristján veitti vitninu heimild til afhendingar á ventlinum og blásaranum og beið það á meðan afgreiðsluheimildin var stimpluð á skjölin.

3. Lofthreinsibúnaður kom til Pálma Lórentssonar 5. október 1982 og kveðst vitnið hafa fengið hann afhentan 09.12. 1982 eða tveim dögum áður en þau opnuðu veitingastaðinn Skansinn. Þau vantaði lofthreinsibúnaðinn til að geta opnað. Hafi ákærði Kristján heimilað afhendinguna. Fengu þau bankaábyrgð fyrir búnaðinum. Þau voru í vandræðum og urðu að opna til að fá inn peninga. Það varð að bjarga þessu, en Pálmi var í Reykjavík og kom það í hlut vitnisins. Fjórir menn voru komnir til að setja upp búnaðinn, og það þurfti að leysa hann út. Vitnið var ekki með peninga til að greiða tollinn og gat því ekki leyst lofthreinsibúnaðinn út. Það fór því til ákærða Kristjáns, sem hafði úrslitavaldið í þessu, og bað um fyrirgreiðslu til að fá afhendingarheimild fyrir lofthreinsibúnaðinum án þess að borga fyrst toll. Ákærði Kristján gaf þeim þessa heimild. Þeim ákærða fór ekkert á milli um það hvenær þau ættu að greiða tollana.

Vitnið lét ákærða hafa farmbréfsafritið, sem stimplað var með afhendingarheimild, en það beið eftir þessu. Vitnið veit ekki hvort það var með önnur skjöl en farmbréfið. Það varð síðan einhver vitleysa, sem það man ekki hver var, svo að það varð að fara aftur til ákærða Kristjáns og fá bréfið stimplað aftur.

4. Vitnið kveðst ekki muna eftir því að það hafi farið á bæjarfógeta-skrifstofuna og leitað eftir heimild til afhendingar á borð- og húsbúnaði. Það viti ekki hver heimilaði afhendinguna. Vitnið kveðst aldrei hafa leitað til X eftir heimild til afhendingar á vörusendingum.

5. Vitnið kveðst ekkert vita hver heimilaði afhendingu hjá bæjarfógetaembættinu á upphvottavél, sem kom til Pálma Lórentssonar 14. desember 1982 með m/s Dettifossi. Það hafi engin afskipti haft af afhendingunni.

Vitnið, Pálmi Lórentsson framkvæmdastjóri, Áshamri 10, Vestmannaeyjum, hefur skýrt frá afgreiðslu á vörusendingunum til þess sem í A lið þessa kafla ákæru greinir, svo sem hér á eftir verður rakið.

1. Vitnið kveður Mary Sigurjónsdóttur, konu þess, hafa séð um að fá loftjöfnunartækið afgreitt og veit ekki hver hefur gefið heimild fyrir því við bæjarfógetaembættið. Vitnið ætlaði sér alltaf að gera aðra tollskýrslu vegna innflutningsins þannig að tækið yrði flutt inn á nafni Blikkvers, sem er iðnaðarfyrirtæki, en þá hefði hugsanlega verið hægt að komast hjá að greiða toll. Vitnið gaf út óútfylltu ávísunina er að framan greinir.

2. Vitnið kveður sama um afhendinguna á ventlinum og blásaranum að segja og afhendinguna á loftjöfnunartækinu. Kona þess hafi séð um þetta og það viti ekki hver hafi gefið henni heimild hjá bæjarfógetaembættinu til að fá þetta afhent.

3. Vitnið kveðst ekki hafa verið í Vestmannaeyjum, þegar lofthreinsitækið var leyst út þann 9. desember 1982. Tækið hafi í raun og veru átt að vera tollfrjálst ef rétt hefði verið staðið að þessu og það hefði verið flutt inn á nafni Blikkvers sem annaðist uppsetningu á því. Vitnið kveðst hafa trassað að koma því í verk að aðflutningsskýrslurnar væru sendar frá Blikkveri fyrir afhendingu. Vitnið getur ekki sagt um hver hafi veitt heimild fyrir afhendingunni hjá bæjarfógeta.

Vitnið kveðst hafa afhent ávísun, útgefna og dagsetta með reikningsnúmeri 311 til bæjarfógetaskrifstofunnar sem tryggingu, en ávísunin var óútfyllt að öðru leyti. Vitnið þorir þó ekki að fullyrða, hvort þessi ávísun hafi verið trygging á þessu eða öðru. Vitnið man ekki, hver tók við ávísuninni.

4. Vitnið hefur skýrt frá því að borð- og húsbúnaðurinn hafi komið í vörugeymslu í Vestmannaeyjum þann 10. desember 1982 eða sama dag og það opnaði veitingastaðinn Skansinn. Vitninu lá heldur betur á að fá þetta leyst út til að geta opnað staðinn. Skjölin voru ekki komin í banka. Vitnið fékk ábyrgð hjá Útvegsbankanum fyrir þessu og afhendingarheimild hjá bæjarfógetaembættinu. Vitnið man ekki hvor ákærðu gaf því leyfi til að fá þetta leyst út, en það hafi allavega verið gert með 100% samþykki ákærða Kristjáns. Vitnið átti að fá frest til að greiða tollana þar til reikningarnir kæmu eða heldur að það hafi verið gert ráð fyrir því.

5. Vitnið kveður sama eiga við upphvottavélina og að framan greinir, skjölin hafi ekki verið komin í banka og það fengið frest á greiðslu tollanna, þangað til þau kæmu. Vitnið fékk frestinn hjá bæjarfógetaembættinu, þ.e. ákærðu Kristjáni og X. Vitnið man ekki hvort rætt var um ákveð-

inn greiðslufrest á aðflutningsgjöldum af vörusendingunum, en gert var ráð fyrir að þau yrðu greidd innan mjög skamms tíma eða þegar skjölin væru komin.

— — —

Vitnið Gísli Geir Guðlaugsson, framkvæmdastjóri hjá Gunnari Ólafssyni & Co., til heimilis að Birkihlíð 23, Vestmannaeyjum, kveður Georg Þór Kristjánsson, starfsmann hjá fyrirtækinu, hafa séð um afhendingu á vörum úr tollvörugeymslu Eimskips hf. í Vestmannaeyjum.

Vitnið kveður innflytjanda eiga að koma með frumrit af farmbréfi stimplað með afhendingarheimild bæjarfógetans í Vestmannaeyjum til að fá vöruna afhenta. Farmbréfið þarf ekki að vera bankastimplað, þar sem bæjarfógeti gefur ekki út afhendingarheimild nema búið sé að borga vöruna í banka. Í sumum tilvikum eru þó vörurnar afhentar þótt ekki liggi fyrir nema afrit af farmbréfi, þar sem ekki er hægt að stöðva afgreiðslu á vörum, ef frumrit farmbréfs hefur týnst, enda er í þeim tilvikum stimpluð afhendingarheimild á afritið hjá bæjarfógeta. Reglan er sú að kvittað er fyrir móttöku á vöru og afhendingardagur skrifaður á farmbréfið. Afgreiðslumaðurinn tekur við farmbréfunum við afhendingu.

Vitnið hefur skýrt frá afhendingu á vörusendingum þeim er í ákæru greinir svo sem hér á eftir verður rakið.

Vitnið kveðst hafa afhent sjálft loftjöfnunartækið til Pálma Lórentssonar. Vélsmiðir úr Reykjavík voru komnir til að setja loftjöfnunartækið upp og sóttu þeir það ásamt konu Pálma þann 06.12. 1982. Starfsmaður hjá henni kvittaði fyrir tækinu.

Vitnið kveður það sama að segja um afhending blásarans og loftjöfnunartækisins, sem í 1. tl. greinir.

Vitnið kveður konu Pálma Lórentssonar hafa sótt lofthreinsitækið þann 09.12. 1982. Einhverra hluta vegna hafi farmbréfið verið tvístimplað, en vitnið veit ekki hvers vegna það var gert.

Vitnið kveður svo virðast sem Pálmi Lórentsson hafi sjálfur tekið borðbúnaðinn út þann 10.12. 1982, en vitnið veit ekki hver tók á móti uppþvottavélinni.

Vitnið kveður Jón Guðlaug Ólafsson hafa sótt net Ufsabergs hf., er í 1. tl. B greinir, svo sem kvittun á farmbréfi ber með sér. Í þessu tilviki hafi verið látið nægja að taka við afriti af farmbréfi.

Vitnið kveður mann að nafni Sigfús Sveinsson hafa móttækið netin í 2. tl. B úr vörugeymslu félagsins.

Vitnið kveður Kristján Eggertsson, eiganda Skipaviðgerða hf., hafa móttækið ljósastaurana. Þeir hafi trúlega verið afhentir fljótlega eftir 10. mars 1983. Þessu hafi verið hraðað, þegar borgað hafði verið í banka.

Í þessu tilviki hafi varan verið afhent út á afrit vörureiknings stimpluðu með afgreiðsluheimild bæjarfógetans í Vestmannaeyjum. Ekki hafði átt að afhenda hana þar sem afgreiðslan vilji fá farmbréfið stimplað með afhendingarheimild en ekki vörureikninginn. Afgreiðslumaður sagði vitninu að hann hefði afhent vöruna út á vörureikninginn, þar sem þetta kom heim samkvæmt skjölum sem voru stimpluð hjá bæjarfógetaembættinu. Vitnið gerði strax athugasemd við þetta þegar skjölin komu í hendur þess eftir afhendingu vörunnar.

Vakin var athylgi vitnisins á því að ekki hefur verið kvittað í öllum tilvikum við afhendingarheimild bæjarfógetaembættisins. Vitnið kveður það þó vera reglu og sé oftast gert. Í sumum tilvikum geti staðið þannig á að það gleymist, en gjaldkeri bæjarfógeta eigi að setja stafi sína við stimpilinn. Ef stimpill frá fógeta var á skjölunum var það tekið gott og gilt þótt ekki væri kvittað við.

Vitnið skýrir frá því að á umræddum tíma og þar á undan hafi vörusendingar verið afgreiddar eftir farmbréfum með stimpli bæjarfógetans, en eftir að þetta mál kom til sögunnar hafi verið gerðar strangari kröfur í þessu efni og þess krafist, að tollafgreiðslunúmer væri skrifað á farmbréfið.

Ríkisaksóknari fór þess á leit við ríkisendurskoðun í bréfi dags. 28. maí 1984, að tekið væri saman og tilgreint svo skipulega sem framast er kostur þau atriði í embættisfærslu bæjarfógetaembættisins í Vestmannaeyjum sem fyrirbyggjandi rannsókn þyki leiða í ljós að séu með öðrum hætti en áskilja verði í embættisrekstri eða af hálfu starfsmanna slíkra embættanna.

Ríkisendurskoðun varð við þessu og eru niðurstöður hennar þessar samkvæmt bréfi dags. 20. ágúst sama ár:

„1. Embættið hefur gefið út kvittanir fyrir greiðslu ýmissa opinberra gjalda og fært þær í bókhaldi sem fullgildar innborganir, þrátt fyrir að vitað var að tékkar þeir, sem greitt var með, voru innistæðulausir og því ekki fullgildir gjaldmiðlar. Þetta er, að áliti ríkisendurskoðunar, brot á embættisfærslu. Þetta leiddi til þess að bókhaldið var rangfært, hvað varðar innheimtu ríkissjóðstekna, skuldastöðu einstakra gjaldenda og sjóðsstöðu.

2. Bæjarfógetum eða starfsmönnum embættanna er algerlega óheimilt að lána sér eða öðrum fé úr sjóði embættanna. Það að færa slíkar lántökur í bókhaldi, sem „endurgreitt ofgreitt þinggjald“ inn á þinggjaldakort viðkomandi, þrátt fyrir að slík innistæða væri ekki fyrir hendi er, að áliti ríkisendurskoðunar, bókhaldsfölsun

3. Í tölulið 2 eru um að ræða bókfærðar lántökur. Í viðbót við þær

eru eftirfarandi óbókfærðar lántökur þar sem X hefur dregið sér fé úr sjóði embættisins um nokkurt skeið:

a. Ávísun X, kr. 240.000, sem lá í sjóði við talningu ríkisendurskoðunar 18. maí 1983

b. Ávísun Harðar Óskarssonar, kr. 50.000, sem lá í sjóði við talningu ríkisendurskoðunar 18.maí 1983.....

c. Miði X, kr. 12.000, auk kr. 3.000 sem hann virðist fá síðar, sem lá í sjóði við talningu ríkisendurskoðunar 18. maí 1983.....

4. Tollstjórar landsins hafa ekki sjálfðæmi um að heimila afhendingu á tollvörum án undanfarandi tollafgreiðslu eða með einum né öðrum hætti að veita innflytjendum greiðslufrest á aðflutningsgjöldum. Beri brýna nauðsyn til að tollafgreiða vöru, en fullnægjandi gögn þar til skortir, geta tollstjórar heimilað afhendingu með bráðabirgðatollafgreiðslu, sbr. reglur fjármálaráðuneytisins þar um, sem hér fylgja með í myndriti.

Það er því álit ríkisendurskoðunar að bæjarfógeti og þeir starfsmenn embættisins, sem afhent hafa ótollafgreiddar vörur án þess að framan- greindum skilyrðum hafi verið fullnægt, hafi brotið þessar reglur.....

5. Um önnur atriði, sem að áliti ríkisendurskoðunar eru sakarefni, vísast í yfirlit B.

Það er skoðun ríkisendurskoðunar að framangreind tilvik séu ekki með þeim hætti sem áskilja verður í embættisrekstri eða af hálfu starfsmanna slíkra embætta.“

Í yfirliti B segir m.a. að eftirfarandi atriði sé að áliti ríkisendurskoðunar sakarefni:

„c. Að þann 31. desember 1982 greiddi Kristján Torfason inn á viðskiptareikning sinn við embættið kr. 65.000. Var þetta greitt með ávísun sem síðan ekki reyndist innistæða fyrir og var ávísunin geymd í sjóði embættisins til 31. janúar 1983. Með þessari ávísun var hann að greiða lán, kr. 30.000, sem fært hafði verið á þinggjaldakort hans og álögð þinggjöld sem millifærð voru útaf þinggjaldakorti og inná viðskiptareikning í desember 1982.“.....

Ingi Kristinn Magnússon, viðskiptafræðingur hjá ríkisendurskoðun, hefur borið vitni í máli þessu. Kom þar fram m.a. það er hér á eftir verður rakið.

Vitnið kveður hafa verið um óvenju mikla sjóðseign að ræða hjá bæjarfógetaembættinu í Vestmannaeyjum um áramótin 1982-1983 miðað við reynslu fyrri ára.

Árið 1980 var sjóðstaðan kr. 2.613.000, árið 1981 kr. 5.932.000, árið 1982 kr. 14.254.000 og 1983 kr. 1.880.000, samkvæmt upplýsingum úr ríkisreikningi. Hafi verið um áberandi meiri sjóðseign að ræða hjá embætt-

inu miðað við önnur embætti í árslok 1982. Sé litið á ríkisreikning komi í ljós að hjá því embætti sem var með næst hæsta sjóðstöðu, sem var Akureyri, voru kr. 5.622.000 í sjóði.

Halldór V. Sigurðsson ríkisendurskoðandi bar einnig vitni fyrir dómi. Vitnið kveður hina venjulegu endurskoðun ríkisendurskoðunar á embættisfærslu til þess tíma sem mál þetta kom upp hafa verið í grófum dráttum þannig, að rekstrarkostnaður embætta sé endurskoðaður strax og tilheyrandi gögn hafa borist til ríkisendurskoðunar. Endurskoðun á innheimtu ríkissjóðstekna er með þrennum hætti, en skipulagsgjöld, erfðafjárskattur og útflutningsgjöld eru endurskoðuð sérstaklega. Aðflutningsgjöld eru og endurskoðuð sérstaklega jafnóðum mánaðarlega. Þinggjöld og söluskattur eru endurskoðuð öðru hverju á þann hátt að reynt er að fylgjast með innheimtunni, en endanleg endurskoðun á þinggjöldum og söluskatti fer fram við sérstakar svokallaðar embættisathuganir. Athuganir eru gerðar á viðskiptareikningi embættismannanna sjálfra og reikningum annarra starfsmanna embættisins. Það er ekki algengt að aðrir starfsmenn en embættismennirnir hafi viðskiptareikning við embætti, en stundum þurfa starfsmenn embættisins að fá fyrirfram útlagðan kostnað vegna ferðalaga og þess háttar og þá er ætlast til að það sé viðskiptafært. Slíkt er ekki skoðað sem lán til starfsmanns, þetta er fært starfsmanni til skuldar á viðskiptareikningi til þess að geta haft reiðu á hlutunum, og telur vitnið þetta eðlilega bókfærslu. Bókhaldið gefi rétta mynd af stöðu ríkissjóðs, þar sem þarna er um vörslufé að ræða sem viðkomandi aðili ber ábyrgð á.

Vitnið kveður sér ekki vera kunnugt um að til séu nokkrar reglur um það hve stór skuld ríkissjóðs við embættismenn eða skuld embættismanna við ríkissjóð megi vera á viðskiptareikningi. Slíkar fjárhæðir fari eftir eðli máls hverju sinni.

Vitnið kveður að bókhaldslega séð hefði átt að færa þær greiðslur, sem greindar eru í 2. tl. bréfs þess frá 20. ágúst 1984, á viðskiptareikning viðkomandi starfsmanns.

Niðurstöður:

I. kafli.

A-C.

Með framburði ákærða Kristjáns Torfasonar, framburðum vitna og öðrum gögnum málsins telst sannað að ákærði hafi fengið greiddar samtals kr. 43.000 úr sjóði bæjarfógetaembættisins í Vestmannaeyjum á árunum 1980-1982 sem hann kvittaði fyrir sem endurgreiddum ofgreiddum þinggjöldum og lét færa þannig á þingjaldakort sitt.

Þá er sannað að ákærði greiddi inn á skuld sína á viðskiptareikningi við

embættið þann 31.12. 1982 með tékka að fjárhæð kr. 65.000 sem var án nægilegrar innistæðu og ákærði lét geyma í sjóði til 31. janúar 1983 er hann lét framvísa tékkanum í banka til skuldfærslu.

Loks er sannað að ákærði heimilaði Kolbrúnu Kristinsdóttur bæði vegna sjálftrar sín og eiginmanns síns, Sigurðar Greipssonar, og Ragnhildi Mikaelsdóttur, skrifstofustúlkum við embættið, að fá á árunum 1980-1982 greiðslur úr sjóði embættisins sem endurgreidd ofgreidd þinggjöld að fjárhæð samtals kr. 63.120.

Framangreindar fjárhæðir nema alls kr. 171.120. Það athugast þó, að í tékkafjárhæðinni, kr. 65.000, er innifalin greiðsla að fjárhæð kr. 30.000 sem ákærði fékk sem endurgreitt ofgreitt þinggjald. Vextir voru ekki greiddir af fé þessu og það var án trygginga, en endurgreiðsla fór fram svo sem að framan er rakið að því er best verður ráðið af þinggjaldakortum og reikningsyfirliti hlaupareiknings að því er tékkann varðar.

Ákærði hefur haldið því fram að ekki hafi verið um lánveitingar úr sjóði bæjarfógetaembættisins að ræða, en það hafa þær Kolbrún og Ragnhildur staðhæft að því er varðar greiðslurnar til þeirra og Sigurðar Greipssonar og að lánin hafi verið veitt með samþykki ákærða. Ákærði kveðst með þessu hafa verið að fresta greiðslum á opinberum gjöldum hjá sjálfum sér og hið sama sé um þau Kolbrúnu, Sigurð og Ranghildi að segja. Hann telji sig stöðu sinni samkvæmt hafa fullt vald til slíks ef hann telji greiðslugetu skattgreiðanda ofboðið. Á þetta verður ekki fallist. Ákærði tilkynnti ekki um breytingar á þinggjaldagreiðslunum til launadeildar fjármálaráðuneytisins og þær fóru ekki fram með þeim hætti sem venja er til. Af þinggjaldakortunum verður heldur ekki ráðið að um slíkt geti hafa verið að ræða, þar sem ekkert kemur fram um skattalækkun hjá viðkomandi og kortin bera með sér í einhverjum tilvikum, að engin skuld var á þeim.

Að því er varðar tékkann að fjárhæð kr. 65.000, sem var án nægilegrar innistæðu og ákærði geymdi í sjóði til 31. janúar 1983, telur dómurinn það ekki geta skipt máli eins og meðferð hans var hátað þótt ákærði hafi átt fé inni hjá ríkissjóði svo sem hann heldur fram.

Lítur dómurinn svo á að ákærði hafi hagnýtt í eigin þágu og annarra framangreindar fjárhæðir úr sjóði embættisins.

Með háttsemi þessari telst ákærði hafa orðið brotlegur gegn 1. mgr. 247. gr., sbr. 138. gr. almennra hegningarlaga nr. 19, 1940 og með rangri færslu í bókhaldi embættisins við 158. gr. sömu laga að því er varðar liði A og C. Telur dómurinn heimfærslu brotsins undir 1. mgr. 247. gr. almennra hegningarlaga heimila, þótt brotið sé talið í ákæru varða við 139. gr. sömu laga, þar sem það getur samrýmt verknaðarlýsingu í ákæru og var reifað í málflutningi á grundvelli þess, að það gæti varðað við nefnda lagagrein.

D-F.

II. kafli.

Með framburðum ákærðu í máli þessu, framburðum vitna og öðrum gögnum málsins er sannað að ákærði Kristján Torfason hafi ýmist sjálfur veitt móttöku til greiðslu opinberra gjalda þeim 11 tékkum er í þessum kafla ákæru greinir eða veitt samþykki sitt til móttöku þeirra, þótt hann vissi eða mætti vera ljóst að næg innistæða var ekki fyrir hendi í banka til greiðslu þeirra. Lét ákærði geyma tékkana í sjóði bæjarfógetaembættisins mánuðum saman svo sem að framan hefur verið rakið og lýst er í ákæru án þess að framvísa þeim í banka svo að viðhaldið væri tékkarétti samkvæmt 1. mgr. 29. gr. laga um tékka nr. 94, 1933 og bakfæra þá tékka í bókhaldi embættisins, sem reyndust án nægrar innistæðu. Ekki innheimti ákærði heldur dráttarvexti af tékkunum eða reyndi það. Voru þetta þó starfsskyldur ákærða sem innheimtumanns ríkissjóðs. Þykir hann með þessu hafa misnotað aðstöðu sína tékkaskuldurum til ávinnings og með því hallað rétti ríkissjóðs. Ennfremur leiddi þessi háttsemi ákærða til þess að innheimtulaun hans urðu hærri en ella, svo sem að framan getur.

Ákæran í máli þessu þykir ekki verða skilin svo að hún beinist að ákærða Kristjáni að því er varðar bókun X á tékkanum í 5. tl. í bókhaldi embættisins sem húsaleigugreiðsla til knattspyrnufélagsins Týs frá embættinu. Sama er að segja um það er ákærði X fjarlægði báða tékkana, er í 7. og 8. tl. greinir, úr bankainnlegginu og færði í bókhald embættisins andvirði þeirra ásamt eigin skuldum við embættissjóð kr. 255.000 eða samtals kr. 450.813 úr sjóði sem útborgun á þinggjaldakorti Ufsabergs hf. og endurnýjaði tékkana í 9., 10. og 11. tl., enda styðja gögn málsins það að ákærði Kristján eigi ekki sök á þessu.

Með framburðum ákærðu og vitna er leitt í ljós að ákærði X átti ekki þátt í móttöku tékkanna er í 1., 2. og 6. tl. þessa kafla ákæru greinir, heldur meðákærði.

Hins vegar liggur fyrir með framburðum ákærðu, vitna og öðrum gögnum málsins, að ákærði hafi veitt móttöku tékkunum í 3., 4., 5., 7. og 8. tl., þótt hann vissi eða mætti vera ljóst að þeir væru án nægrar innistæðu, en fyrir liggur að hann hafði almenna heimild til þess frá meðákærða. Einnig eru nokkrar líkur á að svo sé einnig um tékkana í 9., 10. og 11. tl.

Ákærði var starfsmaður meðákærða sem bar ábyrgð á móttöku og geymslu tékkanna og verður ekki séð samkvæmt því að ákærði hafi haft þau afskipti af geymslu þeirra, að hann hafi með því gerst brotlegur og ber því að sýkna hann af ákærunni í máli þessu að því leyti.

Um tékkana í 5. og 7.-11. tl. er þó sameiginlegt að ákærði hafði ýmis afskipti af síðari meðferð þeirra svo sem að framan er rakið. Þykir hann

með því hafa misnotað aðstöðu sína sem opinber starfsmaður tékkaskuldurum til ávinnings og með því hallað rétti ríkissjóðs.

Við þetta bætist að með játningu ákærða X er sannað að hann hafi ranglega bókfært tékkann, er greinir í 5. tl., úr sjóði bæjarfógetaembættisins og viðskiptafært hann hjá knattspyrnufélaginu Tý fyrir sömu fjárhæð og nam tékkafjárhæðinni á móti húsaleigugreiðslu frá embættinu, en eigi verður séð að tékkinn tengist knattspyrnufélaginu.

Einnig er sannað með játningu ákærða að hann hafi ranglega fært andvirði tékkanna í 7. og 8. tl., sem hann hafði tekið úr innleggi ríkisendurskoðunar, í bókhaldi embættisins ásamt eigin skuldum við sjóðinn sem að framan greinir samtals kr. 450.813 sem útborgun á þingjaldakorti Ufsabergs hf.

Háttsemi ákærðu, sem lýst er hér að framan, þykir varða við 139. gr. almennra hegningarlaga og háttsemi ákærða X í 5. tl. 2. ml. og 7.-8. tl. 3. ml. einnig við 1. mgr. 158. gr. sömu laga, en tilvitnun í 138. gr. laganna þykir ekki eiga við. Sækjandi málsins gerði við flutning þess þá kröfu um breytingu á heimfærslu, að brot ákærða X í 7.-8. tl. 2. ml. sbr. 3. ml. þessa kafla verði heimfærð undir 1. mgr. sbr. 2. mgr. 247. gr. sbr. 138. gr. almennra hegningarlaga. Dómurinn lítur svo á að ákærði hafi þegar verið sakfelldur í I. kafla E, fyrir að hafa dregið sér kr. 255.000. Atferli hans, er í 7.-8. tl. greinir að því er varðar þessa fjárhæð hafi verið til að leyna því broti og geti ekki talist sérstakt fjárdráttarbrott. Hins vegar þykir þessi færsla úr sjóði embættisins að því er varðar kr. 195.813 sem útborgun á þingjaldakorti Ufsabergs hf. varða við 1. mgr. 247. gr. almennra hegningarlaga.

Svo sem í ákæru greinir er ákærðu gefið að sök, sbr. 1., 2., 4., 6. og 7.-8. tl. þessa kafla, að afturkalla samdægurs innlegg í Útvegsbanka Íslands í Vestmannaeyjum hinn 18. maí 1983 að aflokinni sjóðtalningu hjá bæjarfógetanum í Vestmannaeyjum, en í innlegginu voru tékkar samtals að fjárhæð kr. 2.168.238 sem ríkisendurskoðun hafði séð um að útbúa og lagt fyrir starfsfólk að leggja inn í banka. Innleggsnótan er með stimpli bankans 18. maí, en tékkarnir voru ekki stimplaðir í bankanum um framvísun.

Ákærði X fór hinn 18. maí í Útvegsbankann með bankainnleggið. Hann kveðst ekki minnst þess að hafa átt þátt í afturköllun þess eða haft frekari afskipti af því. Hann hefur þó í öðrum framburði kannast við að hafa hringt í Vilhjálmm Bjarnason bankastjóra eftir að hann kom í bæjarfógetaskrifstofuna aftur og sagt honum frá talningu ríkisendurskoðunar hjá embættinu og að innleggið væri tilkomið vegna talningarinnar. Kveðst ákærði hafa beðið Vilhjálmm að sitja á innlegginu, þar sem innistæða væri ekki fyrir hendi fyrir tékkunum í því. Hafi Vilhjálmmur sagst ætla að athuga málið og hann rætt þetta eitthvað meira við Vilhjálmm.

Ákærði Kristján hefur kannast við að hafa átt símtal við Vilhjálm Bjarnason að kvöldi 18. maí 1983 eftir að hann kom til Vestmannaeyja. Hafi Vilhjálmur sagt honum frá innlegginu og að í því hefðu verið tékkar á lokaða reikninga sem hann vildi ekki taka við. Samkvæmt ákvörðun Vilhjálms hafi innleggið verið stöðvað, en ekki að beiðni ákærða.

Vitnið Vilhjálmur Bjarnason hefur kannast við að hafa átt símtal við ákærða Kristján að kvöldi 18. maí og vakið athygli hans á 2 tékkum í innlegginu sem gefnir hefðu verið út á lokaðan reikning. Vitnið kveðst hvorki geta játað því né neitað að X hafi hringt til þess 17. maí vegna innleggisins.

Samkvæmt framansögðu verður ekki séð að aðrir en ákærðu og Vilhjálmur Bjarnason hafi getað staðið að afturköllun margnefnds banka-innleggs hinn 18. maí.

Gegn neitun ákærðu svo og þegar virtur er framburður Vilhjálms Bjarnasonar er ekki nægilega sannað að ákærðu hafi afturkallað innleggið hjá Útvegsbanka Íslands 18. maí 1983, sem ríkisendurskoðun hafði útbúið í framhaldi af sjóðtalningunni, svo sem þeim er gefið að sök í ákæru, en með því hefðu þeir sem opinberir starfsmenn hallað rétti ríkissjóðs og orðið brotlegir gegn 139. gr. almennra hegningarlaga nr. 19, 1940. Ber því að sýkna ákærðu af ákærunni að þessu leyti.

III. kafli.

Gegn neitun ákærða Kristjáns Torfasonar þykir ekki sannað að hann hafi heimilað af hálfu bæjarfógetaembættisins í Vestmannaeyjum afhendinguna á uppþvottavél til Pálma Lórentssonar, er greinir í 5. tl. A í þessum kafla ákæru, en uppþvottavélin var afhent 17. desember 1982 án lögboðinnar tollmeðferðar og greiðslu aðflutningsgjalda eða móttöku fjárfryggingar samkvæmt reglum um bráðabirgða tollafgreiðslu nr. 23, 29. janúar 1982.

Ekki er heldur alveg nægilega sannað með framburðum meðákærða X og Pálma Lórentssonar gegn neitun ákærða Kristjáns, að hann hafi falið meðákærða að heimila afhendingu til Pálma á borðbúnaði, er greinir í 4. tl. A, enda þótt verulegar líkur séu á því, en eins var háttað um vörusendingu þessa og framangreinda vörusendingu, að aðflutningsgjöld voru ógreidd.

Hins vegar er sannað með játningu ákærða Kristjáns og öðrum gögnum málsins, að hann hafi heimilað afhendingu af hálfu bæjarfógetaembættisins á vörusendingum til Pálma Lórentssonar, er í 1.-3. tl. A greinir, án lögboðinnar tollmeðferðar og greiðslu aðflutningsgjalda eða bráðabirgða tollafgreiðslu. Um verðmæti vörusendinganna vísast til þess, er að framan greinir.

Með játningu ákærða X og öðrum gögnum málsins er sannað að hann hafi heimilað afhendingu af hálfu bæjarfógetaembættisins á vörusendingum til Ufsabergs hf. og Skipaviðgerða hf., er í 1.-3. tl. B greinir, án lögboð-

innar tollmeðferðar og greiðslu aðflutningsgjalda eða bráðabirgða toll-afgreiðslu og vísast um verðmæti þeirra til þess er að framan er rakið.

Með þessari háttsemi hafa ákærðu misnotað aðstöðu sína í þágu framan-greindra innflytjenda og brotið reglur um tollmeðferð. Með því sviptu þeir ríkissjóð haldsrétti sem var til tryggingar greiðslu aðflutningsgjalda og mátti þeim vera ljóst að það gat valdið ríkissjóði fjártjóni. Hafa ákærðu með þessu orðið brotlegir gegn 249. gr. sbr. 138. gr. almennra hegningarlaga nr. 19, 1940. Telur dómurinn mega heimfæra brotið undir 249. gr. almennra hegningarlaga skv. 3. mgr. 118. gr. laga nr. 74, 1974 um meðferð opinberra mála, þótt það sé talið í ákæru varða við 139. gr. almennra hegningarlaga þar sem það getur samrýmst verknaðarlýsingu í ákæru og var reifað í málflutningi á grundvelli þess, að það gæti varðað við nefnda lagagrein.

Ákvörðun refsinga og sakarkostnaðar.

Hvorugur ákærðu hefur áður sætt kæru eða refsingu.

Á það ber að líta að ákærði X lét af störfum sínum hjá bæjarfógetaembættinu í Vestmannaeyjum eftir að mál þetta kom til sögunnar.

Í munnlegum flutningi málsins var m.a. á það lögð áhersla af hálfu verjenda að við eldgosíð í Vestmannaeyjum 1973 hefðu atvinnuvegir og efnahagslíf þar að miklu leyti hrunið. Sú upplausn, sem þessu hafi fylgt, hafi leitt til mikils vanda, m.a. fyrir bæjarfógetaembættið sem hafi þurft að flytjast um hrið til Reykjavíkur. Hafi þetta ekki síst komið niður á innheimtunni. Úr þessum vanda hafi teygst allt fram á síðustu ár og við enduruppbyggingu embættisins hafi ríkisvaldið ekki veitt þá aðstoð sem því bar og því hafi orðið að móta sérstakar starfsreglur eftir staðháttum.

Loks kemur það til álita við ákvörðun refsinga, að ákærði Kristján var forstöðumaður bæjarfógetaembættisins en ákærði X starfsmaður hans.

Svo sem áður er rakið hafa brot ákærðu m.a. verið talin varða við 1. mgr. 247. og 249. gr. sbr. 138. gr. almennra hegningarlaga, en ekki við 139. gr. sömu laga eins og talið er í ákæru. Við ákvörðun refsinga er tekið mið af refsíákvæðum síðastnefndu lagagreinarinnar.

Refsing ákærðu beggja þykir hæfilega ákveðin með hliðsjón af 77. gr. almennra hegningarlaga, fangelsi í 5 mánuði. Með tilvísun til 57. gr. a, almennra hegningarlaga þykir mega skilorðsbinda 3 mánuði af refsingunni og skal sá hluti hennar falla niður að liðnum 3 árum frá uppkvaðningu dóms þessa, haldi ákærðu almennt skilorð 57. gr. almennra hegningarlaga, sbr. 4. gr. laga nr. 22, 1955.

Dæma ber ákærða Kristján til að greiða málsvarnarlaun skipaðs verjanda sína, Benedikts Blöndal hrl., kr. 100.000, og ákærða X til að greiða skipuðum verjanda sínum, Sveini Snorrasyni hrl., málsvarnarlaun, kr. 100.000.

Annan sakarkostnað ber að dæma ákærðu til að greiða óskipt, þar með talin saksóknarlaun í ríkissjóð, kr. 100.000, en af hálfu ákæruvaldsins annaðist Bragi Steinarsson vararíkissaksóknari sókn málsins.

Dómarar máls þessa voru skipaður til að fara með það sem umboðs-dómarar með bréfi dóms- og kirkjumálaráðuneytisins dags. 27. september 1985, eftir að hinn reglulegi héraðsdómari hafði færst undan meðferð þess vegna embættisanna.

D ó m s o r ð:

Ákærðu, Kristján Torfason og X, sæti hvor um sig fangelsi í 5 mánuði. Fresta skal fullnustu á 3 mánuðum af refsingunni og sá hluti hennar niður falla að liðnum 3 árum frá uppkvaðningu dóms þessa, haldi ákærðu almennt skilorð 57. gr. almennra hegningarlaga nr. 19, 1940, sbr. 4. gr. laga nr. 22, 1955.

Ákærði Kristján Torfason greiði skipuðum verjanda sínum, Benedikt Blöndal hrl., kr. 100.000 í málsvarnarlaun og ákærði X greiði skipuðum verjanda sínum, Sveini Snorrasyni hrl., kr. 100.000 í málsvarnarlaun. Annan sakarkostnað greiði ákærðu óskipt, þar með talin saksóknarlaun í ríkissjóð, kr. 100.000.

Dóminum ber að fullnægja með aðför að lögum.

Miðvikudaginn 4. febrúar 1987.

Nr. 27/1987. **Sigurður Páll Kristjánsson**

gegn

Ingólfi Guðnasyni

Kærumál. Frestur. Máli vísað frá Hæstarétti.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Magnús Þ. Torfason, Guðmundur Skaftason og Guðrún Erlendsdóttir.

Gunnar Aðalsteinsson fulltrúi kvað upp hinn kærða úrskurð 9. desember 1986. Synjaði hann með úrskurðinum *ex officio* beiðni